

**EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)**

**DOĞAL SİT SORUNLARININ BORNOVA
ÇİÇEKLİKÖY VE YAKAKÖY ÖRNEĞİNDE
HUKUKSAL YAPI AÇISINDAN İRDELENMESİ**

Aylin ZENGİN

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Bilim Dalı Kodu: 501.05.00

Sunuş Tarihi: 17 Eylül 2007

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bahar TÜRKYILMAZ

BORNOVA – 2007

Aylin ZENGİN tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak sunulan ‘Doğal Sit Sorunlarının Bornova Çiçekliköy Ve Yakaköy Örneğinde Hukuksal Yapı Açısından İrdelenmesi’ başlıklı bu çalışma, E.Ü. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesi’nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 17 Eylül 2007 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday çokluğu/ oybirliği ile başarılı bulunmuştur.

Adı Soy adı

İmza

Jüri Başkanı; Prof. Dr. Bahar TÜRKYILMAZ

Raportör Üye; Prof. Dr. M. Aydın GÜNEY

Üye; Yrd. Doç. Dr. Hasan Köse

ÖZET

DOĞAL SİT SORUNLARININ BORNOVA ÇİÇEKLİKÖY VE YAKAKÖY ÖRNEĞİNDE HUKUKSAL YAPI AÇISINDAN İRDELENMESİ

ZENGİN, Aylin

Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bahar TÜRKYILMAZ

Eylül 2007, 171 Sayfa

Doğal sit kavramı, dünyanın hiçbir ülkesinde bulunmamakta, ancak ülkemizde yasal anlamda çok etkin bir kavram olarak, uzun yıllardır gündemi meşgul etmektedir. Çünkü doğal sit olarak koruma anlayışı tamamen yasalara dayandırılmıştır. Doğal sitlerin belirlenmesi ve sınıflandırılması ile ilgili, bilimsel bazı araştırmalar yapılmış olmakla birlikte, hala koruma kuruluşları bilimsel etüde aykırı karar alma yöntemlerinden vazgeçemediklerinden ve ayrıca, koruma anlayışının bir alan yönetimi ve koruma-kullanma dengesi içinde olması gerekliliğinin kurumsal açıdan anlaşılmamış olmasından dolayı yasalar doğayı korumada ve hızlı karar üretmede önem kazanmaktadır. Tez projesinin amacı, halk ile resmi kurum ve kuruluşları karşı karşıya getiren doğal sit kararlarının oluşturduğu sorunları, bilim ve yasalar kapsamında ortaya çıkarmak, bu açıdan da çözüme ulaştırıcı önerileri ortaya koyabilmektedir. Bu amaca ulaşmada örnek teşkil etmesi açısından bir pilot bölge seçilmiştir.

Şimdiye kadar, konu ile ilgili yapılan tüm çalışmalar koruma kriterlerinin ortaya konması ve planlamada yol gösterici olması açısından ele alınmıştır. Ancak halkın, İdari Yargının ve Danıştay'ın bakışı, Avrupa Çevre Mevzuatları, Anayasa İlke Kararları, diğer ilgili yasa, yönetmelik ve ilke kararları açısından hiç ele alınmamıştır. Halbuki, bilimsel anlamda ve planlamaya yönelik uygulanabilir ve doğru öneriler ne kadar getirilirse getirilsin, yasal bir temele oturtulmadığı sürece işe yaramamaktadır. Böyle kapsamlı bir araştırma, tüm konu ile ilgili kurum ve kuruluşlara yasal anlamda da yapılmakta olan bazı yanlışlıklar yönünde yol gösterici olabilecektir.

Anahtar kelimeler: Doğa koruma, Doğal sit, Hukuksal Yapı, Alan kullanımı.

ABSTRACT**A RESEARCH STUDY FOR NATURAL SITES IN LEGAL WAYS IN
EXAMPLE OF BORNOVA CICEKLIKÖY AND YAKAKÖY****ZENGİN, Aylin****Msc Department of Landscape Architecture****Supervisor: Prof. Dr. Bahar TURKYILMAZ****Eylül 2007, 171 pages**

Natural sites concept, there is no in any country of the world. But this concept is very active in legal meaning in our country many years. Because the conservation understanding lean law on about the natural sites. There are some scientific studies about the natural sites determining and grading. Conservation foundations does not give up to taking decisions by the unscientific study methods. Conservation understanding is a necessity of an area control and conservation-using balance. All of these thing does not understand in an institutional shape, so the laws get importance about conserving the nature and producing the quick decision. The aim of this Project, to expose problems extent the laws, which natural sites judgements form and people and official association have problems eachother. And to put forward suggestions for solution communicating. For communicating this aim, an area choosen to be a model.

VIII

Until now, the studies all about the subject take up because of exposing conservation criteria and showing the way of planning. But people's administrative judgement's and council of states's glance do not take up about the environment subjects under discuss, constitution principle decision, other concerned law, regulations and principle decision. It is not useful which propose scientific and planing practices extent legal foundation. In this way, this extensive study can be a guide about the mistakes to concerned association and foundation.

Key words: Nature Conservation, Naturel site, Legal way, Land use

TEŞEKKÜRLER

‘Doğal Sit Sorunlarının Bornova Çiçekliköy Ve Yakaköy Örneğinde Hukuksal Yapı Açısından İrdelenmesi’ konulu yüksek lisans tez çalışmamda, öncelikle gerek mesleki bilgi birikimini gerekse yakın ilgi ve desteğini benden esirgemeyerek tezimi yöneten değerli tez hocam E.Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Bahar TÜRKYILMAZ’a teşekkür ediyorum.

Ayrıca gerek iş yaşamımda gerek özel yaşamımda maddi manevi benden desteklerini esirgemeyen, varlıklarını her zaman yanımda hissettiğim ve tez çalışmam sürecinde sonsuz destek olan sevgili Ege Ünal Çiçekçilik ve Seracılık Tic. Ve San Aş.’e teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma bulgularını oluştururken veri toplama aşamasında, arşivlerini açarak benden yardımlarını esirgemeyen Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürü Sayın Serpil Yasa ve tüm çalışanlarına ve benimle birlikte arazi çalışmalarına yardımcı olan sevgili dostum Cennet Özdemir’e teşekkür ederim.

Son olarak tüm hayatım boyunca olduğu gibi, tez çalışmamda da yanımda olup maddi manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkür ediyorum.

Aylin ZENGİN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
TEŞEKKÜRLER	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIII
ÇİZELGELER DİZİNİ	XIV
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR BİLDİRİŞLERİ	5
2.1 Tanımlar	5
2.2 Türkiye'deki Doğa Koruma Statüleri ve Doğal Sitlerin Konumu	12
3. YASALAR	15
3.1 Hukukun tanımı	15
3.2 Uyuşmazlıkların Giderilmesinde Arabulucu Bir Mekanizma Olarak İdari yargılama	17
3.2.1 İdari Mahkemelerin İşleyişi	17
3.2.1.1 İdari Yargıda Dava Açılması	18
3.2.1.1.1 İptal Davasının ön Koşulları	20
3.2.1.1.1.1 Göreve İlişkin Koşullar	20
3.2.1.1.1.2 Yetkiye İlişkin Koşullar	21
3.2.1.1.1.3 İdari Merci Tecavüzü	22
3.2.1.1.1.4 Ehliyet	22
3.2.1.1.1.5 İşlemin Kesin ve Yürütülmesi Gereken İşlem Olup Olmadığı	24

İÇİNDEKİLER(DEVAMI)

3.2.1.1.1.6 Süre	24
3.2.1.1.1.7 Husumet	25
3.2.1.1.2 İptal Davasının Esasa İlişkin Koşulları	25
3.2.1.1.2.1 Sebep Yönünden Hukuka Aykırılık	25
3.2.1.1.2.2 Konu Yönünden Hukuka Aykırılık	26
3.2.1.1.2.3 Yetki Yönünden Hukuka Aykırılık	26
3.2.1.1.2.4 Şekil Yönünden Hukuka Aykırılık	27
3.2.1.1.2.5 Amaç Yönünden Hukuka aykırılık	27
3.2.1.1.3 İptal Davalarında Bilirkişilik Kurumu	28
3.2.1.1.4 İptal Davalarının Sonuçları	29
3.2.1.1.4.1 İptal Davasının Reddedilmesi	29
3.2.1.1.4.2 İptal Kararının Verilmesi	29
3.2.1.1.5 Yürütmenin Durdurulması	29
3.2.1.1.6 Yargı Kararlarının Temyizi	30
 4. MATERYAL VE YÖNTEM	 33
4.1 Materyal	33
4.1.1 Çalışma Alanının Doğal ve Kültürel Yapısı	33
4.2 Yöntem	43
 5. ARAŞTIRMA BULGULARI	 56
5.1 İzmir’ de İdare Mahkemelerinde Doğal Sit Kararlarına Karşı Açılan Davalara İlişkin Araştırma Bulguları (Yakaköy Ve Çiçekliköy Örneği)	56
5.1.1Dava Konuları ve Toplamdaki Yüzdeleri	56
5.1.2Dava Konusuyla İlgili Bilirkişi Raporları ve Toplamdaki Yüzdeleri	57
5.1.3Dava Konusuyla İlgili I.Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri	59
5.1.4Dava Konusuyla İlgili Açılan II.Davalar ve Toplamdaki Yüzdeleri	60
5.1.5Dava Konusuyla İlgili II.Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri	62
5.1.6Dava Sonuçları ve Toplamdaki Yüzdeleri	63

İÇİNDEKİLER(DEVAMI)

5.2 Araştırma Bulgularının Birbirleriyle Olan İlişkilerinin Grafikler Halinde Gösterilmesi	64
5.2.1 Bilirkişi Raporlarının Dava Konularına Göre Dağılımı	64
5.2.2 Mahkemenin I. Kararlarının Dava Konularına Göre Dağılımı	67
5.2.3 Mahkemenin II. Davalarının Dava Konularına Göre Dağılımı	69
5.2.4 Dava Sonuçlarının, Dava Konularına Göre Dağılımı	70
5.2.5 Mahkemenin II. Kararlarının, I.Kararlarına Göre Dağılımı	73
 6 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	 75
 7 ÖNERİLER	 80
 KAYNAKLAR	 84
 EKLER	 87
 ÖZGEÇMİŞ	 171

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1 İzmir İli, Bornova İlçesi Haritası	35
Şekil 4.2 Çiçekliköy ve Yakaköy Doğal Sit Haritası	36
Şekil 4.3 Çiçekliköy’de Tarım ve Orman Arazileri	37
Şekil 4.4 Yakaköy Yerleşim Alanı	38
Şekil 4.5 Çiçekliköy ile Yakaköy Arası Yapılan Müdahaleler	39
Şekil 4.6 Çiçekliköy Rekreatif Kullanım Alanları	40
Şekil 4.7 Yakaköy Rekreatif Kullanım Alanı	40
Şekil 4.8 Yakaköy Tarım Arazileri ve Ormanlar	41
Şekil 4.9 Yakaköy Meydanı, Yerleşim Alanları ve Orman Alanları	42
Şekil 5.1 Dava Konuları ve Tüm Dava Konularındaki Yüzdeleri	57
Şekil 5.2 Dava Konusuyla İlgili Bilir Kişi Raporları ve Toplamdaki Yüzdeleri	58
Şekil 5.3 Dava Konusuyla İlgili I. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri	60
Şekil 5.4 Dava Konusuyla İlgili Açılan II. Davalar ve Toplamdaki Yüzdeleri	61
Şekil 5.5 Dava Konusuyla İlgili II. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri	63
Şekil 5.6 Dava Sonuçları ve Toplamdaki Yüzdeleri	64
Şekil 5.7 Bilirkişi Raporlarının Dava Konularına Göre Dağılımı	66
Şekil 5.8 Mahkemenin I. Kararlarının Dava Konularına Göre Dağılımı	67
Şekil 5.9 Mahkemenin II. Davalarının Dava Konularına Göre Dağılımı	70
Şekil 5.10 Dava Sonuçlarının, Dava Konularına Göre Dağılımı	71
Şekil 5.11 Mahkemenin II. Kararlarının, I.Kararlara Göre Dağılımı	74

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1 Çiçekliköy Ve Yakaköy'ün Doğal Sitlerle İlgili Açılmış Dava Dosyaları Araştırma Bulguları	44
Çizelge 5.1 Dava konularının çeşitleri	56
Çizelge 5.2 Dava Konularıyla İlgili Bilirkişi Raporları Ve Toplamdaki Yüzdeleri	58
Çizelge 5.3 Dava Konusuyla İlgili I. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri	59
Çizelge 5.4 Dava Konusuyla İlgili Açılan II. Davalar ve Toplamdaki Yüzdeleri	61
Çizelge 5.5 Dava Konusuyla İlgili II. Kararlar Ve Toplamdaki Yüzdeleri	62
Çizelge 5.6 Dava Sonuçları Ve Toplamdaki İçindeki Yüzdeleri	64
Çizelge 5.7 Bilirkişi Raporlarının Dava Konularına Göre Dağılımı	66
Çizelge 5.8 Mahkemenin I. Kararlarının Dava Konularına Göre Dağılımı	68
Çizelge 5.9 Mahkemenin II. Davalarının Dava Konularına Göre Dağılımı	69
Çizelge 5.10 Dava Sonuçlarının, Dava Konularına Göre Dağılımı	72
Çizelge 5.11 Mahkemenin II. Kararlarının, I. Kararlara Göre Dağılımı	73

1.GİRİŞ

Yeryüzü kaynaklarının akılcı koruma ve kullanımını amaçlayan modern koruma kavramı, temel yaklaşım olarak günümüzde de öteden beri kabul edilen aşağıdaki üç ilkenin kombinasyonuna dayanmaktadır.

1. Doğru ve kesin envanter temeline dayanan kaynak yönetimini planlama,
2. Kaynakların tüketilmesini önlemek amacıyla koruma önlemlerini alma,
3. Yönetim, bakım, onarım ve sürdürülebilirlik.

1981’de ortaya konulan Dünya Koruma Stratejisi (World Conservation Strategy) başlıca dört koruma kuruluşu tarafından hazırlanmıştır.

1. IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) Uluslar arası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği,
2. FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü,
3. WWF (World Wild Life Fund) Dünya Yaban Yaşam Fonu,
4. UNEP (United Nations Environment Programme) Birleşmiş Milletler Çevre İzlenesi

Bu strateji, biyolojik kaynakların dengeli gelişmedeki öneminin yadsınamayacağını göstermektedir. Stratejinin temel amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

1. Önemli ekolojik süreçlerin ve insan varlığının sürdürülmesi, geliştirilmesi için yaşama destek veren sistemlerin korunması,

2. **Bilimsel ilerleme, teknik yenilikler ve biyolojik kaynakları kullanan birçok endüstrilerin sağlıklı gelişimi yanında, kültür bitkileri, evcil hayvanlar ve ıslahları için de gerekli üretim izlencelerinin dayandığı genetik çeşitliliğin korunması,**
3. **Önemli endüstrilerin ve milyonlarca kırsal nüfusun dayanağı olan türler ve eko sistemlerin dengelenmesi,**
4. **Türlerin ve ekosistemlerin korunması, sağlıklı bir çevre içinde biyolojik kaynak kullanımının dengeli bir temele oturtulmasına bağlıdır. Biyolojik kaynakların bulunduğu sağlıklı çevre, doğa koruma alanı olarak saptanmalıdır. (Zafer, 1991).**

Ülkemizde çevre ve doğa koruma yönündeki çalışmaların diğer örnekleriyle karşılaştırılması durumunda, kimi koruma kuruluşlarının, henüz teknolojik gelişme ve hedefleri yakalayamadığı görülmektedir. Ülkemizde doğal sitler ile ilgili koruma biçimini belirleme ve onaylama yetkisini T.C. Kültür Bakanlığına bağlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile ona bağlı Bölgesel ve Yerel Koruma Kurulları kullanmaktadır. Doğa koruma ile ilgili çalışmaların, yeterli bilgi birikimi ve bilimsel çalışmalara dayandırılması gerekmektedir. Bugün Türkiye’de hızlı kararlar alma konumunda olan koruma kurullarının gerekli uzmanları içermediği ve çalışmaların da tam anlamıyla bir bilimsel temele oturtulmadığı da bir gerçektir (Türkyılmaz, Kurucu, Altınbaş, 2005).

Doğa koruma alanlarının belirlenmesi ve sınıflandırılmasındaki amaç, alanların koruma hedeflerini saptayarak mevcut duruma uygun yönetim ve koruma stratejilerinin ortaya konmasını sağlamaktır. Çoğunlukla teknolojik yönden gelişmiş, koruma bilincine ulaşmış ülkelerde, belirli bir aşamaya gelinmiş olunmasına karşın araştırmalar devamlı olarak sürdürülmektedir. Bugün pek çok ülkede sahip olunan doğal miras örneklerinin korunması

gerekliliği ulusal düzeyde kabul edilmektedir. Böylece, her ulus, dünya çapında biyolojik çeşitlilik ve kaynak korumacılığı çalışmalarının hedefe ulaşmasında kendi çabasıyla bir katılım sağlamaktadır. Gerçekten de yeryüzü ekosistemlerinin korunması uluslararası bir çabayı gerektirmektedir (Zafer, 1991).

Şimdiye kadar, konu ile ilgili yapılan tüm çalışmalar koruma kriterlerinin ortaya konması ve kullanım kararlarında yol gösterici olması açısından ele alınmıştır. Ancak halkın, İdari Yargının ve Danıştay'ın bakışı; Avrupa Çevre Mevzuatları, Anayasa İlke Kararları, diğer ilgili yasa, yönetmelik ve ilke kararları açısından hiç ele alınmamıştır. Halbuki, bilimsel anlamda ve planlamaya yönelik uygulanabilir ve doğru öneriler ne kadar getirilirse getirilsin, yasal bir temele oturtulmadığı sürece işe yaramamaktadır. Böyle kapsamlı bir araştırma, tüm konu ile ilgili kurum ve kuruluşlara, yasal anlamda da yapılmakta olan bazı yanlışlıklar yönünde yol gösterici olabilecektir.

Doğal sit kavramı, dünyanın hiçbir ülkesinde bulunmamakta, ancak ülkemizde yasal anlamda çok etkin bir kavram olarak, uzun yıllardır gündemi meşgul etmektedir. Çünkü doğal sit olarak koruma anlayışı tamamen yasalara dayandırılmıştır. Doğal sitelerin belirlenmesi ve sınıflandırılması ile ilgili, bilimsel bazı araştırmalar yapılmış olmakla birlikte, hala koruma kuruluşları geleneksel karar alma yöntemlerinden vazgeçemediklerinden ve ayrıca, koruma anlayışının bir alan yönetimi ve koruma-kullanma dengesi içinde olması gerekliliğinin kurumsal açıdan anlaşılmamış olmasından dolayı yasalar doğayı korumada ve hızlı karar üretmede önem kazanmaktadır. Tez projesinin amacı, halk ile resmi kurum ve kuruluşları karşı karşıya getiren

doğal sit kararlarının oluşturduğu sorunları, bilim ve yasalar kapsamında ortaya çıkarmak, bu açıdan da çözüme ulaştırıcı önerileri ortaya koyabilmektedir. Bu amaca ulaşmada örnek teşkil etmesi açısından bir pilot bölge seçilmiştir.

Tez çalışmasının aşamaları şunlardır;

- 1. Literatür bildirişleri bölümünde tez kapsamında doğal sitlerin hukuksal sorunlarını irdelemek amacıyla konunun temeli olan doğa koruma alanlarıyla ilgili tanımlar ele alınmıştır.. Sitlerin, çeşitleri ve sınıflandırılmaları detaylı bir şekilde tanımlandırılmıştır. Türkiye’deki doğa koruma statüleri ve doğal sitlerin konumu ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.**
- 2. Yasalar bölümünde; doğal sitlerin hukuksal yapıdaki sorunlarını irdelemek amacıyla yasal tanımlara, idare mahkemelerinin işleyiş şekillerine ve koruma alanları ile ilgili ilke kararlarına ve sözleşmelere yer verilmiştir.**
- 3. Materyal ve yöntem kısmında araştırma ile ilgili materyal tanımlanarak araştırmanın yöntemi ortaya konmuştur. Araştırma alanı verilerine ve dava dosyalarına yer verilmiştir.**
- 4. Araştırma bulguları bölümünde dava dosyalarının konuları, bilirkişi raporları, dava kararları, temyiz davaları ve davaların sonuçları gibi bulgular çizelgeler ve şekillerle ortaya konmuştur.**
- 5. Sonuç ve öneriler bölümünde sit sorunları, hukuksal yapıda irdelenmesi araştırma bulgularından da yararlanarak yapıcı öneriler getirilmeye çalışılmıştır.**

2.LİTERATÜR BİLDİRİŞLERİ

2.1 Tanımlar

(17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Bu kanunda geçen tanımlar şunlardır:

"Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

"Tabiat Varlıkları"; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan değerlerdir.

"Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alandır.

"Koruma" ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

"Korunma Alanı"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlardır (İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Projeler Daire Başkanlığı Arşivi).

İlgili Kanun, Yönetmelik ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun ilke kararlarında ve diğer kaynaklarda konu ile ilgili olarak yer alan tanımlar şunlardır:

Kültür Varlıkları: Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

Tabiat Varlıkları: Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan değerlerdir.

Sit: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kahrntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin

cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

Kentsel Sit: Kentsel ve yöresel nitelikleri, mimari ve sanat tarihi açısından gösterdikleri fiziksel özellikleri ve bu özellikleri ile oluşan çevrenin dönemin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yapılanmasını, yaşam biçimini yansıtarak bir arada bulunduran ve bu açılardan doku bütünlüğü gösteren alanlardır.

Tarihi Sit: Milli Tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlardır.

Arkeolojik Sit: İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yeraltında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlıklarının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır.

1. Derece Arkeolojik Sit: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesine, imar planlarında aynen korunacak sit alanı olarak belirlenmesine, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılmaması esastır.

2. Derece Arkeolojik Sit: Korunması gereken, ancak koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır.

3. Derece Arkeolojik Sit : Koruma kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlardır.

Kentsel Arkeolojik Sitler: Arkeolojik sitlerde 2863 sayılı yasanın altıncı maddesinde tanımlanan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarını içeren ve aynı yasa maddesi gereği korunması gerekli kentsel dokuların birlikte bulunduğu alanlardır.

Doğal (Tabii) Sit: Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirdere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

1. Derece Doğal (Tabii) Sit: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

2. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı göz önüne alınarak kullanıma açılabilen alanlardır.

3. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de göz önünde tutularak konut kullanımına da açılabilen alanlardır.

Koruma ve Korunma: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

Korunma Alanı: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlardır.

Değerlendirme: Kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

Ören Yeri: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.

Koruma Amaçlı İmar Planı: Bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; halihazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklılaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya

dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planlardır.

Çevre Düzenleme Projesi: Ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir.

Yönetim Alanı: Sitler, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.

Yönetim Planı: Yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlardır.

Bağlantı Noktası: Yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır. Maki formasyonu ile örtülü bir kesimdir. Ancak doğallık açısından diğer koruma öncelikli alanlara göre daha bakir alanlardır. Doğaldır ki bunun başlıca nedeni fiziksel koşullara bağlı olarak insan etkisinden uzak olmasıdır. Burada doğa koruma açısından büyük bir çabaya gerek olmadığından koruma önceliği bakımından alt sıralarda yer almaktadır. Ancak koruma alanı sınırları içinde yer alan kesim, koruma kullanma yönetimi açısından tanımlanmalıdır. Örneğin; “Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı da göz önünde bulundurularak, ekolojik plan dahilinde belirlenmiş koruma hedeflerine göre, halka açık pasif rekreasyonel kullanıma açılacak koruma alanlarıdır” gibi plan notlarında bir tanım getirilebilir.

Ülkemizde belirlenmesi gereken her doğal ve kültürel özellikli alan için, geliştirilmiş olan yöntemlere göre oluşturulacak koruma öncelikli haritalara düşülecek plan notları, alanın koruma kullanım özelliklerine göre değişebilir. Ancak, doğal ve kültürel koruma öncelik haritası, aynı ilkeler altında hazırlanmalı ve yöntem bir standarda oturtulmalıdır. Bu çalışmada ortaya konan yöntem, fiziksel planlamalara, ekolojik temelde yol gösterici bir yöntemdir. Yöntemin iyi tarafı, birçok parametreyi bir arada değerlendiren ve en doğru kararları almada en bilimsel yaklaşımları sağlayan bir yöntem olmasıdır. Yöntemin belki zor olan tarafı ise, fazla uzmana gereksinim olması ve sonuç haritadan sonra getirilecek öneriler açısından da uzman görüşü ve yorumuna açık olmasıdır. Örneğin bu çalışma Erzurum-Palandöken dağlarında ya da Bursa-Uludağ’da yapılmış olsaydı bu kez de yükseklik

parametresinde değerlendirme puanları (koruma önceliği açısından) tersine dönebilirdi. Doğaldır ki, koruma-kullanma açısından öneri plan notları da değişebilirdi. Ancak, araştırmada ele alınan yöntem ve yöntemin teknik olarak uygulanışı, inanıyoruz ki mevcut uygulamalara yeni ve bilimsel temelli bir kapı açacaktır

(Kentsel Sit için <http://www.restorasyon.org/yni/pages/karar419.asp>,

Tarihi Sit için <http://www.restorasyon.org/yni/pages/karar421.asp>,

Arkeolojik Sit için <http://www.restorasyon.org/yni/pages/karar658.asp>,

Doğal Sit için <http://www.restorasyon.org/yni/pages/karar659.asp> Afyon Turizm Kuşağı , (Frig Vadisi) Broşürü, Afyonkarahisar Valiliği Yayınları, No 18, 2003, Afyon.).

2.2Türkiye'deki Doğa Koruma Statüleri Ve Doğal Sitlerin Konumu

Ülkemizde, dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkesel ve hatta yerel koşullara göre değişen doğa koruma strateji ve statüleri vardır. Bu bağlamda, doğal sitlerin ayrımlı konumunu hem yasal hem de koruma uygulamaları açısından yorumlayarak, tanımlamakta ve açıklamakta yarar vardır. 9 Ağustos 1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile milli park, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı ve tabiat parkının statüleri belirlenmiştir.

Milli Parklar: Bilimsel ve estetik bakımdan ulusal ve uluslararası önemi bulunan; doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip alanlardır.

Tabiatı Koruma Alanları: Bilimsel çalışmalar ve eğitim açısından önem taşıyan, nadir, tehlike altında veya kaybolmaya yüz tutmuş eko sistemleri ve türleri içeren alanlardır. Alanların mutlak korunması gerekli olup, yalnızca bilim ve eğitim amaçları için kullanımlara olanak tanımaktadır.

Tabiat Anıtları: Tabiat olaylarının meydana getirdiği sıra dışı özelliklere ve bilimsel değerlere sahip alanları içermektedir. Milli Park esası dahilinde korunmalıdır.

Tabiat Parkları: Önemli bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliklerine sahip, doğal manzara bütünlüğü içinde insanların dinlenme ve eğlenmelerine uygun doğal alanlar bu statüde korunmaktadır.1956 ağustos ayında kabul edilen Orman Kanunu içeriğinde de dört koruma statüsü belirlenmiştir.

Muhafaza Ormanları: Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanma gibi tehlikelere açık yerlerde bulunan; şose, yol ve demiryollarını toz ve kum fırtınalarına karşı koruyan; ırmak yataklarının dolmasının önüne geçen veya ulusal savunma için korunması zorunlu görünen devlet ormanlarını, maki ve fundalarla örtülü yerleri içerebilir.

Gen Koruma Ormanları: Bir türün genetik çeşitliliğinin doğal ortamda korunması amacıyla seçilen ve yönetilen doğal meşcerelerdir.

Tohum Meşcereleri: Mevcut koşullar altında istenilen özellikler bakımından üstün özelliklere sahip ağaçların bulunduğu, belirli bir coğrafik bölgede yer alan ve tohum üretimi için özel bir yönetim ve işletmeye tabi tutulan meşcerelerdir.

Orman İçi Dinlenme Yerleri: Toplumun çeşitli spor ve dinlenme gereksinimlerini karşılamak, turistik hareketlere olanak vermek amacıyla oluşturulan sahalardır.

Yaban Hayatı Koruma Sahası: Yaban hayatı değerlerine sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığının sağlandığı alanları içermektedir.

Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Av ve yaban hayvanları ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşam ortamını iyileştirici önlemlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma planı çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği alanları içermektedir. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı yetkisindeki 23 Mart 1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu uyarınca tanımlanan su ürünleri istihsal sahaları da alan koruma statüleri arasındadır.

Su Ürünleri İstihsal Sahaları: Su ürünleri üretimine uygun, içinde veya üzerinde herhangi bir istihsal vasıtası kurulabilen su alanlarıdır. Kültür Bakanlığı'nın yetkisi kapsamında 2863 sayılı ve 21 Temmuz 1983 tarihinde yayımlanan 3386 sayılı ve 17 Haziran 1987 tarihinde birtakım değişiklikler yapılan Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu, sit alanları ile ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Sitler: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari vb. özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış doğal özellikleri ile korunması gereken alanlardır. Bunlar kentsel, arkeolojik, tarihi ve doğal sit olarak ayrılmıştır. Doğal güzellik ve bilimsel açıdan sıra dışı, evrensel değeri olan alanlar doğal sit olarak belirtilmiştir. Doğal sitler üç ayrı derecede sınıflandırılırlar (Yeşil Atlas Dergisi, 2003).

3.YASALAR

3.1 Hukukun Tanımı

Hukukçular ve sosyal bilimcilerin geçmişten bu güne hukuku tanımlama biçimine bakıldığında, farklı ifadelere rastlanmaktadır. Hukukun anlamı, günümüzde dar bir alana sıkışmasından kaynaklı olarak, bugün ancak bilimsel bir alanda yer alması ve pratikte mesleki bir alan oluşu arasında tariflenir hale gelmiştir. Hukuk kelimesinin kökeni Arapça hak kelimesidir. Hukuk kelimesi yaygın olarak Türk Hukuku'ndaki kullanımında olduğu gibi, bağlayıcı kurallar sistemini ifade etmektedir. Hukuk Bilimi kullanımı ise hukuk kurallarını inceleyen bilim dalı anlamını taşımaktadır. Gündelik anlamıyla hukuk, bireyler arasında ortak bir geçmişe sahip olan, iyi bir dostluk ilişkisini tariflemektedir (Gözler, 1998,).

Hegel hukuku şöyle tariflemiştir: “ Genel olarak bir mevcudiyetin, özgür iradenin bir mevcudiyeti olması, hukuk (hak) demektir. Şu halde hukuk tarifi gereği, ide olarak özgürlüktür (Hegel, 1991).

Ünlü düşünür Imannual Kant, hukukun normatif yapısı dolayısıyla pratik felsefe ile ilişkisinin doğrudan ve açık bir ilişki olduğunu dile getirmiştir. Kant, hukukun tanımına ulaşmanın güzel ama zor olduğunu, ayrıca hukukçuların hala kendi hukuk kavramlarının bir tanımını aradıklarını söyler. Kant’a göre hukuk, etik bir nitelik taşımaktadır (Ökçesiz, 1998).

Doğan Özlem, hukukun amaçsal/normatif yönü ve işlevsel yönü olmak üzere iki alanda tanımlanabileceğini söylemektedir.

‘Amaçsal/normatif yönüyle hukuk; toplumsal düzenin sağlanması amacı doğrultusunda, bireylerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini

düzenleyen bir normlar bütünü olarak karşımıza çıkar: Bu normlar bütünü de; çoğunlukla ve özellikle Batı hukuk geleneğinde, kendisine kaynaklık eden bir üst hukuk olarak ‘doğal hukuk zeminine bağlıdır. İşlevsel yönüyle hukuk; kendilerine uyulmadığı takdirde devletin koyduğu yasalara (pozitif hukuk yasaları) dayalı olarak yine devletin zorlayıcı eliyle gerçekleştirilen yaptırımlara yol açan, düzenleyici kurallar topluluğu (pozitif hukuk kuralları) olarak da anlaşılabilir’ (Özlem, 2003).

Ralf Dreier’e göre, ‘Hukuk devlet olarak örgütlenmiş ya da devletler arası bir normlar sisteminin ana yapısına ait normların tamamıdır. Ancak bu sistem genellikle sosyal etkili olmalı ve asgari bir etik meşruluk ya da meşru görülebilme yeteneği taşımalıdır. Hukuk ayrıca bu anayasaya göre konmuş normların da bütünüdür. Ancak bunların da asgari bir sosyal etkinliğinin ya da sosyal etkililik şansının bulunması ve asgari bir etik meşruluk ya da meşru görülebilme yeteneğini taşıması gereklidir (Ökçesiz, 1998).

Günter Dux’un tanımına göre ise, ‘Hukuk, geçerliliklerin güvenceye alınmasını toplumun, bunların ihlalden zarar görenlere bırakmadığı, bu amacı gerçekleştirmek için daha çok bizzat örgütsel önlemler aldığı bir normlar grubu demektir. Siyasi sistemin usuli düzenlemeleri de hukuktur (Ökçesiz, 1998).

Yasemin Işıktaç, hukukun toplumsal bir ürün ve sosyal bir organizasyon olduğunu belirtmektedir. Hukuk, bireyleri istemi doğrultusunda davranmaya zorlamakta, bu yönüyle de toplumsal davranışları düzenleyici bir etken konumunda olmaktadır. (Işıktaç, 2004) Bu görüş, sosyal bilimciler arasında hukuku düzen ve güvenliğin teminatı olarak gören hakim anlayıştan beslenmektedir.

Hukuka ilişkin yapılan tanımlamalarda ağırlıklı olarak ve etik bir nitelik taşıması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Ancak, hukukun ayaklarını basması gerektiği düşünülen zemin, aydınlanma düşüncesinin temel öğretileriyle geçmişten bugüne şekillenerek gelmiştir. Düzeni sağlayacak olan hukuk daha çok ‘hakim paradigmanın düzeni ve güvenliği’ için etkin bir araca dönüşürken, aydınlanmanın izole ettiği alanlardan biri olan etikle arasındaki bağ ise neredeyse koparılmıştır.

3.2 Uyuşmazlıkların Giderilmesinde Arabulucu Bir Mekanizma Olarak İdari Yargılama

Hukuk ve planlama alanlarının kesiştiği yerde, planlamaya ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için başvurulacak yetkili mercii idari yargı olmaktadır. İdari yargının planlamaya dair bir karar organı olması, onu planlama açısından önemli hale getirmektedir. Yargının vereceği kararlar, planlamanın mekan üzerinde hayata geçirdiği kararların geçerliliğine devam etmesi ya da geçerliliğini yitirmesi yönünde olmaktadır. Bu durumda, imar planlama süreci açısından önemli hale gelen idari yargı kararlarının deşifre edilebilmesi için, bu alanın nasıl bir işleyişe sahip olduğunu görmek gerekmektedir.

3.2.1 İdare Mahkemelerinin İşleyişi

‘İdari Yargı, idari makamların idare alanındaki faaliyetlerinden kaynaklan uyuşmazlıkların çözümlendiği yargı koludur. Diğer bir ifadeyle idari yargı, devletin merkez ve taşra teşkilatına mensup organlar ile belediyeler gibi kamu kuruluşlarının idari eylem ve işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların görüldüğü yargı koludur’ (Gözler, 1998). İdari yargıda görev yapan hakim ve savcılar bağımsızlık ve hakimlik teminatına sahiptirler.

İdari yargı kolu bünyesinde ilk derece ve üst derece mahkemeleri yer almaktadır. İlk derece mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleridir. Üst derece mahkemeler ise, idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı yapılacak başvuruların incelendiği, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay'dır. İlk derece mahkemelerinde verilen kararlar tek hakim tarafından verilmişse, karara karşı yapılan başvuru Bölge İdare Mahkemeleri'nde, kurul olarak verilmişse, Danıştay'da incelenir. Tezin kapsamı gereği burada ilk derece mahkemelerinden olan İdare Mahkemeleri ve Danıştay'ın işleyişleri üzerinde durulacaktır.

İdare Mahkemeleri, 6 Ocak 1982 tarihli 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun ile kurulmuştur. Bu mahkemeler bir başkan ve iki üyeden oluşmaktadır. İdare mahkemeleri, başka mahkemelerin alanına girmemesi koşuluyla, iptal ve tam yargı davalarına bakarlar. Bu mahkemeler, kurul gereği kurul olarak bir başkan ve iki üye olarak toplanırlar ve oy çokluğuyla karar alırlar.

3.2.1.1 İdari Yargıda Dava Açılması

İdari işlemlere karşı yargısal denetimin gerçekleştirilebilmesi için iki tür dava açılabilmektedir. İdarenin yaptığı işlemin hukuka aykırı olduğu durumlarda, menfaati ihlal edilen kişiler bu işlemin iptali için dava açabilmektedirler. Bu davaya iptal davası denmektedir. İdari bir işlemin uygulanmasında veya idari bir eylemden dolayı bir zarar gelmesi durumunda, bu duruma maruz kalan kimseler bu işlemde dolayı uğradıkları zararın tazminini isteme hakkına sahiptirler. İşlemin iptali ve uğranılan zararın tazmininin istenebileceği idareye karşı açılan bu davanın türüne ise tam yargı davası denilmektedir.

Tam yargı davası geniş kapsamlı bir dava şekli olup, kapsamına idari işlem, eylem ve sözleşmelerden doğan hak ihtilali ile ilgili davalar girmektedir.”Tam yargı davası sadece bir giderim davası değil, aynı zamanda yargısal denetimin etkinliğini, hukukun üstünlüğünü sağlayıcı bir dava türüdür.”(Yılmaz, 2002).

Mahkeme zarar doğuran olguyu maddi olay olarak inceler ve kişileri subjektif haklarını ihlal edildiğini saptarsa zararın giderilmesi yolunda karar verir. Tam yargı davası iptal davası ile birlikte açılabilceği gibi iptal davası sonuçlandıktan sonra da açılabilir.

İptal davası için geçerli olan ön koşullar tam yargı davaları içinde geçerli olup, aralarında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Tam yargı davasında davalı sıfatı önem taşımaktadır. Çünkü davalı dava sonunda zararın tazminini sağlayacak olan taraftır ve bu hükümlülüğü yerine getirecek durumda olmalıdır. Bu nedenle tam yargı davalarının, tüzer kişiliği olan hak sahibi olan ve borç altına girebilen kurumlara karşı açılması gerekmektedir. Tam yargı davasının sonucunda ilgili idarenin aleyhine bir karar çıkması durumunda idarenin yaptığı işler iptal edilecek ve idare, ilgiliye maddi ve manevi tazminat ödemek zorunda kalacaktır. İptal davalarının tanımına ilişkin bir kararında Danıştay, bu davanın tanımını şöyle yapmaktadır.

“İdari hukukuna özgü bir dava türü olan iptal davaları, idari işlemler hakkında hukuka uygunluk denetiminin yapıldığı, hukuksal düzene korumaya yönelik nesnel davalar olup, iptal davalarında yargı yeri, yalnızca hukuksal işlemi inceler; tasarrufta bir sakatlık olup olmadığına ve hukuka aykırılık arz edip etmediğine bakar. Öncelikle aranan, ilgilinin menfaatinin ihlal edilip edilmediğidir.”(Yılmaz, 2002).

İdari işlemin iptali için açılan dava, yargı yeri tarafından ilk olarak ön koşullar ikinci olarak da esasa uygun koşullar, yargı yeri ve dava konusu işlemin hukuka uygun olup olmaması ile ilgili olmaktadır.

3.2.1.1.1 İptal Davasının Ön Koşulları

İptal davasının ön koşulları, görev, yetki, idari merci tecavüzü, ehliyet, işlemin kesin ve yürütülmesi gereken işlem olup olmadığı, süre ve husumet gibi ana başlıklardan oluşmaktadır.

3.2.1.1.1.1 Göreve İlişkin Koşullar

Her yargı yerinin kendi görev alanı bulunmaktadır. Bu nedenle hiçbir yargı yeri kendi görev alanı dışında bulunan bir davaya bakamayacağı gibi, kendi görev alanı içine giren bir davaya da bakmamazlık edemez. Görev sorunun yetki dağılımı açısından gelişimine bakıldığında, 1982 yılında idari yargı alanında düzenleme yapılana kadar iptal davası için görevli yargı yerinin Danıştay olduğu görülmektedir. Ancak 1982 yılında ilk derece mahkemelerinin kurulmasıyla Danıştay bu görevini idare mahkemelerine devretmiştir.

İmar yaptırımlarının yargısal denetimi, adliye mahkemeleri görevli kılınmadığı takdirde, idari yargının görev alanına girmektedir. İptal davası görevsiz yargı yerine açılmışsa üç durum söz konusudur:

- **Görev ile ilgili genel kurula uyularak görevsizlik kararı verilir.**
- **Açılan iptal davası idari yargının görev alanına girmekle beraber yanlış idari yargı yerinde açılmışsa, görevsizlik kararı verilerek, dosya görevli idari yargı merciine gönderilir.**

- İptal davası idare mahkemelerinin görevine girdiği halde, adli yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi durumunda, bu konudaki kararların kesinleşmesini inceleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir.

3.2.1.1.1.2 Yetkiye İlişkin Koşullar

Yetki sorunu söz konusu davanın, ülkenin coğrafi olarak neresinde yer alan mahkemede açılacağı ile ilgilidir. Dolayısıyla idari yargıda yetki, davanın neredeki İdare Mahkemesinde açılacağı sorunuyla ilgili olmaktadır.

İdari yargıda yetki uyuşmazlıkları 1982 yılında ilk derece mahkemelerinin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Bunun temelinde, 1982 yılına kadar bu anlamdaki tek yetkili merciin Danıştay olması yatmaktadır. Yargılamanın her aşamasında yetki itirazında bulunulabilmekte ve bu itiraz herhangi bir süreye tabii olmamaktadır.

İdari yargıda imar yaptırımlarına karşı yetki sorunu idare yargılama usulüyle yetki kurallarını düzenleyen İYUK'un 32-37 maddeleri arasında bazı hükümlere bağlanmıştır. Genel bir yetki alanının tarifleyen 32. maddeye göre yetkili idare mahkemesinin gösterilmediği durumlarda davaya bakmakla yetkili olan İdari Mahkeme idari işlem veya sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki mahkeme olmaktadır. İYUK'un 34. maddesinde ;

“Taşınmaz Mallara ve Kamu İdarelerine İlişkin Davalarda Yetki) başlığı altında imara ilişkin davalardaki yetki kurallarını düzenleyen hükümler yer almaktadır. Burada “İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskan gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü hakların veya kamu mallarına ilişkin idari davalarda

yetkili mahkeme, taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesidir” denilmektedir (Yılmaz, 2002). Yetkisiz mahkemede dava açılması durumunda ise, mahkeme açılan davanın yetki yönünden reddine karar vererek davayı yetkili mahkemeye gönderir.

3.2.1.1.1.3 İdari Merci Tecavüzü

İdari yargı yerlerine dava açılmadan önce, yasa ile idari bir kuruluşa başvurulması öngörüldüğü halde, bu başvuru yerine getirilmeden dava açılması durumunda idari mercii tecavüzü söz konusu olmaktadır. Bu durumda dava dilekçesinin görevli idari kuruluşa gönderilmesi yönünde karar verilir.

3.2.1.1.1.4 Ehliyet

Ehliyet kavramı davacı ve davalı olabilme yeteneğini ifade etmektedir (Yılmaz, 2002). Ehliyet, genel olarak gerçek ve tüzel kişilerle ehliyet olmak üzere ikiye ayrılır. İmar yaptırımlarına karşı gerçek ve tüzel kişiler dava açabilmektedirler. Bunun yanında tüzel kişiliği olmayan bazı kurum ve kuruluşlarda dava açma hakkına sahiptir.

İptal davalarında subjektif ehliyet olarak kabul edilen ve idari yargıda bir müessese olarak kabul edilen menfaat ihlali konusu, imar yaptırımlarına karşı davalar bakımından önem taşımaktadır. Bir yargı yerinde dava açabilmek için ortada bir hak ihlalinin olması gerekmektedir. Ancak bu gelen kural iptal davaları için aranmamaktadır. İptal davası açılabilmesi için, idari işlem ile davacı arasında menfaat ilişkisi bulunması gerekmektedir.

“ İptal davası için hak ihlalinin istenmemesi, bunun yerine menfaat ihlalinin yeterli sayılması, iptal davasının alanını genişletme, yönetimin

hukuka uygunluğunu sağlama amacı gütmesinden kaynaklanmaktadır. İptal davası için, hak ihlalinin istenmemiş olması, iptal davasının açılmasını kolaylaştırmış, dava açma olanağını genişletmiştir.” (Yılmaz, 2002).

1994 yılında İYUK’ da bazı değişiklikler yapılmış ve menfaat ihlali konusunda iptal davasının açılmasını zorlaştıracak kısıtlamalar getirilmiştir. Yasaya göre, imar, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusun da herkes dava açabilmektedir. Bu değişiklik kamu yararnı ilgilendiren konularda vatandaşlara katılım imkanı vermektedir. Çünkü bu alanlardaki karar ve uygulamaların yalnızca bireyler ve kurumlar arası bir ilişkiyi değil, tüm yerleşmeyi ve yerleşmede yaşayan tüm insanları ilgilendirdiği düşünülmekteydi. Ancak 2000 yılında yeni bir düzenlemeyle yeniden 1982 tarihli kanundaki menfaat ihlalinin vurgulayan maddelere geri dönmüştür.

Burada önem taşıyan bir diğer nokta ise, Danıştay’ın kişisel menfaat ile ilgili kararlarında bir istikrarın ve birliğin bulunmasıdır. Benzer konulara ilişkin davalar için farklı karar verilmesi, hukuka ve adalete karşı olan güveni sarsabilmektedir (Yılmaz, 2002).

Ayrıca menfaatin güncel olması ve kural gereği menfaatin dava açıldığı ve dava süresince var olması gerekmektedir. Yine kural olarak doğmamış ya da ileride doğacak bir menfaat için iptal davası açılmaz. Ehliyetsiz bir kişinin dava açması durumunda idari yargı tarafından davanın reddine karar verilir.

3.2.1.1.1.5 İşlemin Kesin ve Yürütülmesi Gereken İşlem Olup Olmadığı

Bir idari işlemin iptal davasına konu olabilmesi için kesin ve yürütülebilir (İcrai) olması gerekmektedir. Buradan her idari işlem aleyhinde

açılmayacağı sonucu çıkmaktadır. İdare tarafından uygulanan imar yaptırımları, araya başka bir işlemin girmesine gerek bırakmaksızın, doğrudan çeşitli hakiki sonuçlar meydana getirdiği için, yürütülebilir nitelikte olan işlemler olmaktadır. İşlemin kesin olması ise söz konusu işlemin uygulamaya hazır olduğu anlamını taşımaktadır.

3.2.1.1.1.6 Süre

Yargı organlarına davanın iptali için başvurmak belli bir süreye bağlanmıştır. Bu sürenin geçirilmesi durumunda davanın reddine karar verilir. Bu nedenle dava açma süresinin geçirilmemesi büyük önem taşımaktadır.

İmar yaptırımlarına ilişkin açılan iptal davalarına dair süreler için belli düzenlemeler getirilmiştir. Özel bir düzenlemenin olmadığı durumlarda genel dava açma süresi olan 60 gün uygulanmaktadır. Örneğin, kamulaştırmayla ilgili işlemlerde süreye ilişkin özel düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre kamulaştırma işlemlerine karşı, 30 gün içinde idari yargıya, kamulaştırma işleminden doğan maddi zararlara karşı ise yine 30 gün içinde adli yargıya başvurulması gerekmektedir.

Bazı durumlarda, imar hukukuna aykırı gelişen eylemlerde birden çok kanun tarafından imar yaptırımını öngörülmektedir. Bu gibi durumlarda ilgili idare hangi kanuna göre ceza vermişse, o kanunda öngörülen itiraz süresi/süreleri geçerli olacaktır.

3.2.1.1.1.7 Husumet

İptal davalarının diğer tüm davalarda olduğu gibi bir hasma karşı açılması gerekmektedir. Bu davalarda davalı taraf, iptali istenen kararı almış

olan idari makamdır. Husumet dava konusu işlemi yapmış olan kişi ya da kamu görevlilerine karşı değil, bizzat ilgili idareye yöneltilir. Aynı şekilde imara ilişkin açılan davalarda da husumet söz konusu davada, davalı taraf olan idareye yöneltilmelidir. Hasmın yanlış gösterildiği ya da hiç gösterilmediği durumlarda ise mahkeme dava dilekçesine bakarak, durumun gerçek hasma tebliğine karar verir.

3.2.1.1.2 İptal Davasının Esasa İlişkin Koşulları

İptal davası İdari yargı tarafından ön koşullar bakımından incelendikten sonra esasa ilişkin koşulların incelenmesine geçilir. Burada iptal davasının esas itibarıyla, hukuka aykırı olup olmadığı incelenip, dava bu yönde karara bağlanmaktadır. İdari bir işlemin iptalini gerektiren hukuka aykırılık nedenleri ana başlıklar altında, sebep, konu, yetki, biçim ve maksat olarak sıralanmaktadır.

3.2.1.1.2.1 Sebep Yönünden Hukuka Aykırılık

İdare hukukunda işlemlerin hukuka uygun bir sebebe dayanması gerekmektedir. Bu sebep, idarenin idari işlemi yerine getirirken, uyması gereken hukuki kurallar olarak tariflenmektedir. İmar yaptırımlarının sebebi yani hukuki kaynağı ise, bu yaptırımlara ilişkin kanunlar olmaktadır.

Kanunların her zaman idari işlemin sebebini tek ve açık bir unsura bağlamadıkları durumlar da bulunmaktadır. Bu bazen, kamu düzeni, milli güvenlik, ihtiyaç, lüzum gibi kavramlarla karşımıza gelebilmektedir. Burada idarenin takdir yetkisi devreye girmektedir. Ancak idare de bu yetkiyi sınırsız kullanma hakkına sahip olmadığından, bazı ilkelere uymak durumundadır. İdare her şeyden önce yasanın belirlediği sınırlar içinde kalmalı, eşitlik, ölçülülük ve kamu yararı ilkesine öncelik vermelidir (Yılmaz, 2002).

3.2.1.1.2.2 Konu Yönünden Hukuka Aykırılık

İdari işlemlerde sebep unsuru ile konu unsuru birbiriyle yakından ilişkilidir. İYUK ile Danıştay Kanunu'ndan önce yürürlükte olan Danıştay Kanunu'nda, sebep ve konu öğeleri ayrı olarak değil birlikte ele alınmakta ve her ikisi için esas deyim kullanılmaktaydı. Bir idari işlemin konusu, söz konusu işlemin dayandığı sebebin doğurduğu hukuki sonuç, meydana getirdiği hüküm ya da değişiklik anlamına gelmektedir. İdari işlemin veya kararın konusunun imkansız olması veya meşru olmaması durumunda konu yönünden hukuka aykırılık söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla idari işlem sonucu oluşması beklenen hukuki sonucun doğması mümkün olmalıdır. Ayrıca, geçmişte etkili olan hüküm ve sonuç doğuran kararlar da konu yönünden hukuka aykırı olmaktadır.

3.2.1.1.2.3 Yetki Yönünden Hukuka Aykırılık

“İdari işlemlerde yetki, idarenin Anayasa'nın ve kanunların kendisine bıraktığı alanlarda faaliyet gösterebilmesi ve idare içinde yetkili kılınan organ ya da makamın karar alabilmesi, işlem yapabilmesi güç ve yeteneğidir.”(Yılmaz, 2002).

Önceden yayınlanmış bir hukuk kuralına bağlı kalmak koşuluyla, yetkiyi idare adına irade açıklama yetkisi verilen kişi ya da kişiler kullanılabilmektedir. İmar yaptırımlarının da yetkiyi düzenleyen bir hukuk kuralına dayandırılması gerekmektedir. Örneğin belediye ve mücavir alan sınırları içindeki imar yaptırımlarına ilişkin yetki Belediye Encümenleri'ne aitken, belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan alanlar üzerindeki yetki, İl İdare kurullarına aittir.

Uyuşmazlığın her aşamasında yetkisizlik durumu ileri sürülebilmektedir. İmar yaptırımlarında yetki karmaşası sıklıkla gözlenmektedir. Bu nedenle her kurumun yetki alanlarının sınırlarının net olarak çizilmesi bu tür karmaşaların oluşmaması açısından önem taşımaktadır.

3.2.1.1.2.4 Şekil Yönünden Hukuka Aykırılık

İdari işlemler belli usul kurallarına uyularak gerçekleştirilmektedir. Şekil idari işlemin dışarıya somut olarak yansıtılma biçimi olmakta, idari işlemin işleyişindeki usulü ifade etmektedir. Şekil söz konusu idari işlemin hangi makam tarafından ve nasıl yapılmış olduğunu ifade etmekte ve idari işlemin varlığının ispatı olmaktadır.

İdari yargının alanına giren tüm alanlar için bir İdari Usul Yasa'sı bulunmaktadır. Kamulaştırma Kanunu, Devlet İhale Kanunu ve Vergi Usul Kanunu, idari işlemlerin nasıl ve ne şekilde yapılacağını göstermektedir. Ancak diğer idari işlemler için herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. İmar Kanunu da imar yaptırımlarının belli bir usule uygun olarak uygulanacağını belirtmiştir.

3.2.1.1.2.5 Amaç Yönünden Hukuka Aykırılık

Amaç, kanun koyucunun idari işlem yoluyla ulaşmak istediği dolayısıyla bu işlemden beklediği nihai sonuç anlamına gelmektedir. İdari işlem ve kararların amacı kamu yararı gözetilerek, kamu yararının gerçekleştirilmesidir.(Yılmaz, 2002, s.197) Ancak burada kritik olan durum, söz konusu kamu yararının içeriğinin ne olduğuna dair bir tanım ya da ortak bir mutabakat zemininin bulunmayışıdır. İdarenin kişisel ya da siyasi bir menfaat taşıması veya üçüncü kişileri korumak için yaptığı işlemler, amaç

unsuru yönünden sakınca teşkil etmekte ve bu işlemlerin iptal edilmesi gerekmektedir.

3.2.1.1.3 İptal Davalarında Bilirkişilik Kurumu

İdari yargılama usulünde yazılılık ilkesi ve re'sen araştırma ilkesi hakim olduğundan dolayı, idari mahkemelerin dava konusu işlem hakkında tarafların ileri sürdüğü delillere ve hukuki nedenlere bağlı olmadan bu işlemin hukuka aykırı olup olmadığı konusunda karar vermesi gerekmektedir (Sancakdar, 1993). İmar hukukunun hukuki bir yönü olduğu kadar teknik ve bilimsel bir yönü de bulunmaktadır. İdari mahkemelerindeki hakimlerin imar hukuku hakkındaki tüm detayları bilmeleri mümkün değildir. Bu nedenle kanunun, uzmanları tarafından araştırılması ve değerlendirilmesi gerektiren durumlarda bilirkişilik kurumu devreye girmektedir.

“Nitekim Danıştay da bu konuda açılan iptal davalarında bilirkişi incelemesi yapıp yapılmadığını aramakta ve eğer bilirkişi incelemesi yapıp yapılmadığını aramakta ve eğer bilirkişi incelemesi yapılmamışsa eksik inceleme sebebiyle ilk derece mahkemelerinin verdiği kararları bozmaktadır.” (Sancakdar, 1993). Bu noktada bilirkişinin konunun uzmanı olması büyük önem taşımaktadır. Zaman zaman aynı konu hakkında farklı bilirkişi görüşleri gündeme gelmektedir. Bilirkişi raporlarında çelişki yaratacak ifadelerin olmaması gerekmektedir. Bilirkişi incelemesini de dikkate alarak, dava hakkında karar verecek olan yargı idari yargıdır.

3.2.1.1.4 İptal Davalarının Sonuçları

İptal davaları iki şekilde sonuçlanmaktadır. Bu davalarda davanın reddine ya da iptal kararının verilmesi yönünde karar alınmaktadır.

3.2.1.1.4.1 İptal Davasının Reddedilmesi

Davacı iptal davası ile davaya konu olan işlemin iptal edilmesini ister. İdari yargı mercii söz konusu davayı, yukarıda açıklanan ön koşullar ya da esas yönünden reddedebilir. Bu durum üçüncü kişileri etkilemediğinden bu kişiler istedikleri taktirde aynı karara karşı iptal davası açabilme hakkına sahiptirler.

3.2.1.1.4.2 İptal Kararının Verilmesi

İdari yargı organı karşısına gelen idari işlemin iptal davasında, hukuka aykırılık bulunduğu taktirde işleme dair iptal kararı vererek, söz konusu işlemi ortadan kaldırır. İdari yargı iptal ettiği karar yerine, kendisi bir karar alma yetkisine sahip değildirler. İptal kararlarının yerine getirilmesi, idari işlemin iptal edilme şekline göre değişiklik gösterebilmektedir. Eğer iptal gerekçesi biçim ise idare bu gibi hukuka aykırılıkları gidererek, aynı sonucu doğuran yeni bir karar alabilir.

3.2.1.1.5 Yürütmenin Durdurulması

Yürütmenin durdurulması, karşımıza idarenin işlemlerinin denetlenmesine ilişkin yollardan biri olarak çıkmaktadır. İdari yargıda açılan iptal davaları söz konusu idari işlemi ya da kararların yürütülmesini durdurmamaktadır. Ancak yargılama sürerken idari işlemin uygulanmasına devam edilmesi, özellikle davacı açısından telafisi çok güç ya da mümkün olmayan olası sonuçlar doğurabilmektedir. Davacı, idarenin denetlenmesi ve bu yolla doğabilecek zararların önlenmesi amacıyla, yürütmenin durdurulmasını talep etme hakkına sahiptir. Aksi taktirde idari yargının böyle bir karar alma yetkisi yoktur.

Yürütmenin durdurulması talebi, dava açılmadan önce gündeme getirilemez. Ancak davayla birlikte ya da dava açıldıktan sonra böyle bir istemde bulunulabilir İdari yargı bu talebi uygun bulduğu takdirde, karar uygulamaya geçer ve yürütmenin durdurulması sağlanır. Bu şekilde idari işlemin uygulanması askıya alınmış ve dava sonuçlanana kadar geçecek olan süre zarfında doğabilecek olası zararlar önlenmiş olmaktadır.

3.2.1.1.6 Yargı Kararlarının Temyizi

İptal davasının sonucu davalı ya da davacı tarafı memnun etmediğinde taraflar bu kararı temyiz etme, yani davayı bir üst mahkemeye taşıma hakkına sahiptirler. Bu iki yolla mümkün olmaktadır:

İdare mahkemenin tek hakimli olarak verdiği kararlara itiraz edildiği durumlarda, temyiz incelemesini yapacak olan üst mahkeme, o idare mahkemesinin bulunduğu yargı çevresindeki Bölge İdare Mahkemesidir. İdare mahkemelerinin bir başkan iki üyeden oluşan bir kurul olarak vermiş oldukları kararlar temyiz edildiğinde, temyiz incelenmesini yapacak olan üst mahkeme Danıştay'dır. Temyiz süresi ise kararın tebliğinden itibaren 60 gün olup, temyiz dilekçesi karar veren idare mahkemesine verilmektedir. İlgili idare mahkemesi tarafından Danıştay'a gönderilen dosya, Danıştay'da İdari Dava Daireleri'nden birinde incelemeye alınır. Danıştay Dairesi yaptığı inceleme sonucunda idare mahkemesinin kararına ilişkin onama ya da bozma kararı verir.

- **Onama Kararı: Danıştay Dairesi yaptığı inceleme sonrasında idare mahkemesinin kararının hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşırsa, idare mahkemesinin kararını onar. Bu durumda idare mahkemesinin kararı kesinleşmiş olur.**

- **Bozma Kararı: Danıştay Dairesi, idare mahkemesinin kararının hukuka ve usullere aykırı olduğu sonucuna varırsa, idare mahkemesinin bu kararını bozar. Bozma kararından sonra iki durum ortaya çıkar.**
- **Birinci durumda, Danıştay Dairesi söz konusu dava ile ilgili yeterli bilgi edinmişse, dosyayı geri göndermez işin esası hakkında kendisi karar verir. Böylece sorun çözülmüş olur.**
- **İkinci durumda, Danıştay Dairesi söz konusu dava ile ilgili yeterli bilgi edinmemişse veya ortada ancak ilk derece mahkemesinin düzeltebileceği bir yanlışlık varsa, daire dosyayı idare mahkemesine gönderir. Bozma kararına kendisine gelen mahkemenin önünde iki seçenek vardır.**
- **Bozmaya Uyuma Kararı: idare mahkemesi Danıştay Dairesi'nin bozma kararına uyarırsa davayı tekrar gözden geçirir ve bozma kararında belirtilen sınırlar içinde yeniden karar verir (Gözler, 1998).**

Bu Bölümde tez konusu kapsamında genel olarak hukukun tanımına, doğal sit davalarında uyuşmazlıkların giderilmesinde arabulucu bir mekanizma olarak idari yargılama ve idare mahkemelerinin işleyişine detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu' na (Ek1)' de yer verilmiştir. Böylelikle açılan davalar ve sonuçlarının karşılaştırılmasında kanuni açıdan gereklilikleri anlaşılabilir olarak incelenmiştir.

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları'nın Konumuzla İlgili Mevzuatları; (659 Nolu İlke Kararı) Doğal (Tabii) Sitler, Koruma Ve Kullanma Koşulları ve (728 nolu ilke kararı) - Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal (Tabii) Sitler, Koruma Ve Kullanma Koşulları İle İlgili İlke Kararı'na da (Ek 2)'de yer verilmiştir. Bu ilke

kararlarının da davalar ve sonuçlarıyla ilgili değerlendirilmelerin yapılmasında gerekliliği göz ardı edilemez.

Bir diğer önemli noktada Dünya Kùltürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme' ye (Ek3) yer verilmesidir. Bu sözleşme uyanca kendi kanun ve ilkelerimizle karşılaştırma ve değerlendirme olanağı bulup, sonuç ve değerlendirme bölümünde yararlanılmıştır.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1 Materyal

Bu araştırmanın çalışma alanı İzmir ili, Bornova ilçesi, Çiçekliköy ve Yakaköy çevresidir. Doğal sit haritası, araştırma bulguları için dava dosyaları, bilirkişi raporları, ayrıca arazi çalışmaları için fotoğraf makinesi, büro çalışmaları için bilgisayar, scanner, plotter ve gerekli yazılımlar kullanılmıştır.

4.1.1 Çalışma Alanının Doğal ve Kültürel Yapısı

Ege Bölgesi'nde, İzmir İline bağlı bir ilçe olan Bornova, kuzeyinde Menemen ve Manisa, doğusunda Kemalpaşa, güneyinde Buca, batısında da Konak ve Karşıyaka ilçeleri ile çevrilidir. İzmir'in kuzey doğusunda, Yamanlar Dağı eteklerinde yer alan ilçe toprakları hafif engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Bornova yöredeki küçük çayların taşıdığı alüvyonlardan oluşmuş bir tepe üzerindedir. Bundan ötürü de Burunova, Burunabat gibi isimlerle anılmış, bu isimler sonradan Bornova'ya dönüşmüştür (Şekil 4.1).

İl merkezine 8 km. uzaklıktaki ilçenin yüzölçümü 205 km², 2000 Yılı Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre; toplam nüfusu 396.770'tir.

İlçede Akdeniz İklimi hüküm sürmekte olup, yazlar sıcak, kışlar ılık ve bol yağışlı geçer. Yıllık sıcaklık ortalaması 26-27 derecedir.

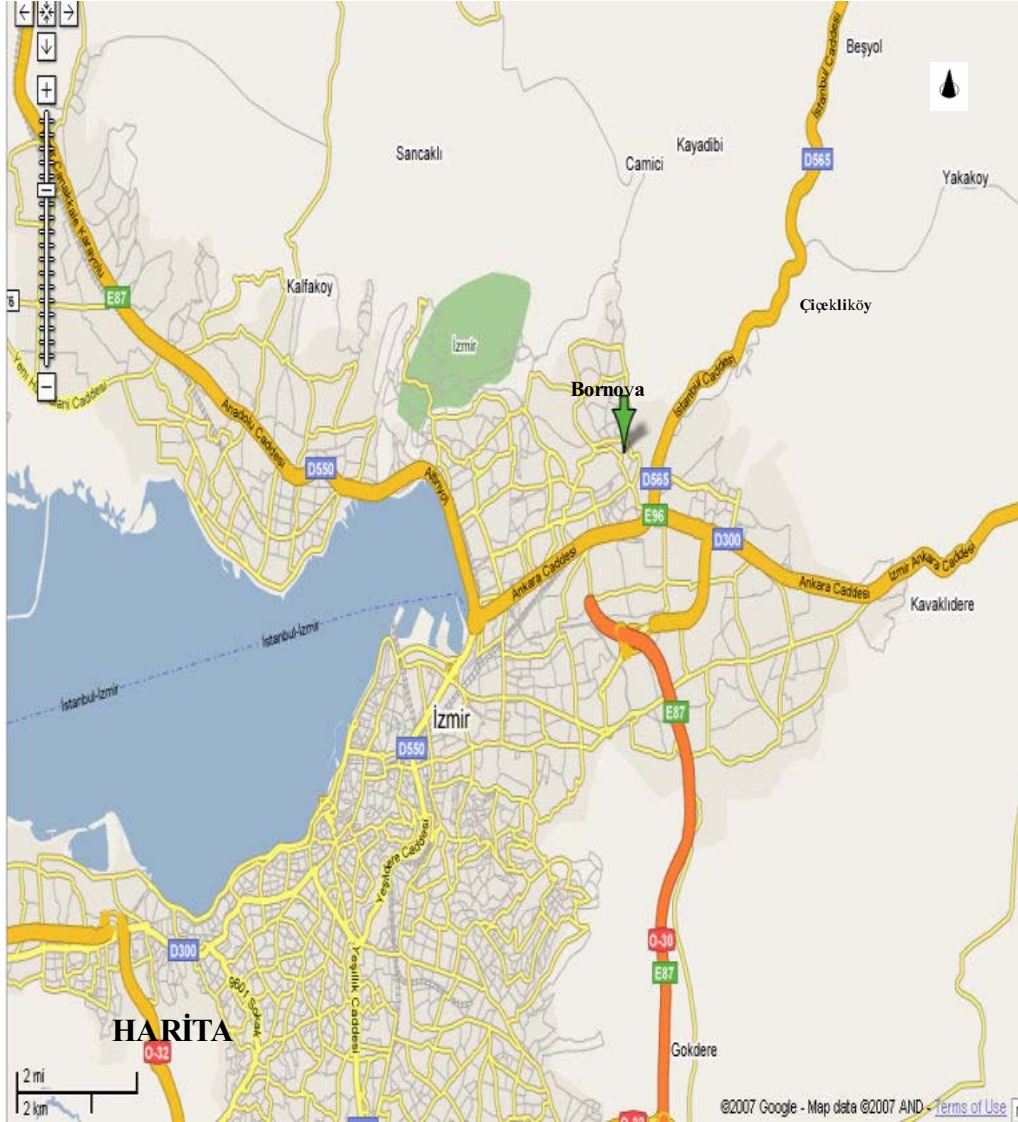
İlçe ekonomisi ticaret, tarıma dayalıdır. Yetiştirilen tarımsal ürünlerin başında; buğday arpa, özellikle mandalina başta olmak üzere meyve gelmekte olup, üzüm ve zeytin gelmektedir. İlçede endüstri gelişmiş olup ekonomisinde önem taşımaktadır. Bornova günümüzde sürekli büyümekte ve nüfusu da günden güne artmaktadır. Kentin fiziksel yapısı inanılmaz bir

genişleme sürecine girmiş bulunmaktadır. Vaktiyle zeytinlik olan alanlardaki yapılaşma inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Bütün bunların getirdiği sorunlar ivedi çözüm beklemektedir.

İlçenin tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Yörede Hititlerin yerleştiği iddia edilmişse de bu konuda kesin bulgulara rastlanmamıştır. Frigler (MÖ.2000-1200) yöreye yerleşmişler ancak, bugünkü kentin İon göçü sırasında MÖ.610 yılında çevresindeki Pınarbaşı, Işıklar, Naldöken ve Kavaklıdere köyleri ile birlikte kurulduğunu, İzmir Arkeoloji Müzesi eski müdürlerinden hakkı Gültekin “İzmir Tarihi” isimli eserinde belirtmektedir. Yöreye Lydialılar (MÖ.610-546), Persler (MÖ.546-333), Büyük İskender (MÖ.333-323), Pergamon Kralığı (MÖ.263-130) ve Romalılar ile Bizanslılar (130-1076) hakim olmuşlardır. Malazgirt Savaşı’ndan (1071) sonra Türkmen boyları Batı Anadolu’ya yayılmış, Çakabey burada küçük bir emirlik kurmuş ve bunun sonucu olarak da Aydınoğulları Beyliği’nin sınırları içerisinde kalmıştır. Bornova yöre ile birlikte Sultan II. Murat zamanında, 1425’te Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı döneminde İzmir merkez ilçesine bağlı bir bucak olan Bornova, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin dışa açılması ve İzmir’in ihraç limanı olmasından ötürü önem kazanması Bornova’yı da etkilemiştir. İzmir-Kasaba (Turgutlu) demiryolunun Bornova’nın 3 km uzağından geçmesi burasının ticari yönden önem kazanmasında etkili olmuştur.

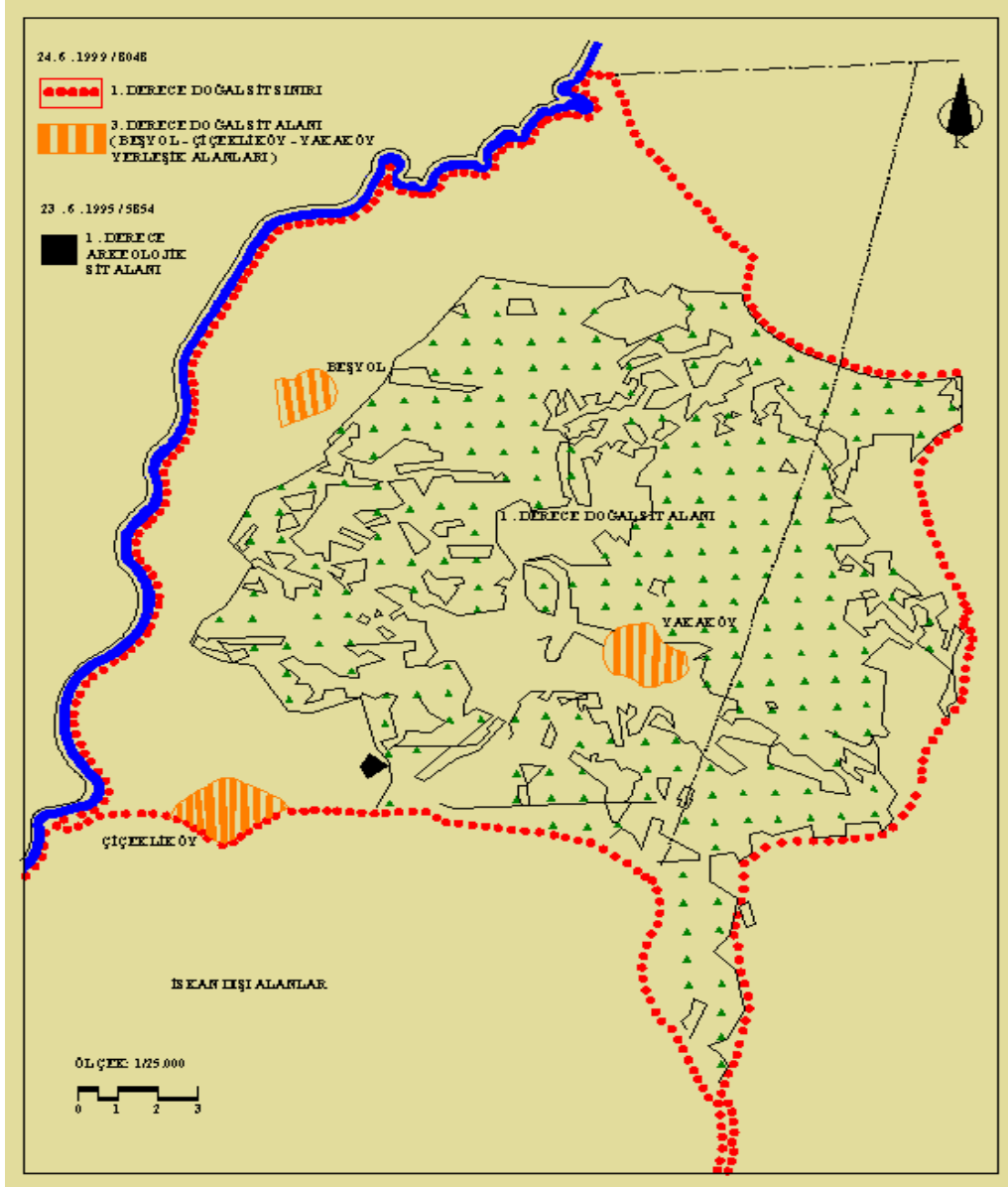
Bornova Belediyesi 1879’da kurulmuş, 1981’e kadar İzmir Belediyesi’ne bağlı bir şube olmuş, 1984’te de ilçe belediyesi olarak Büyükşehir Belediyesi’nden ayrılmıştır. Ege Üniversitesi’nin 1955-1956’da burada kurulmasından sonra 1958’de ilçe konumuna getirilmiştir.

I.Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanlıların İzmir'i işgali sırasında 17 Mayıs 1919'da Bornova da işgale uğramıştır. Kurtuluş Savaşı'nın sonunda 9 Eylül 1922'de İzmir ile birlikte bu işgalden kurtarılmıştır (Kent haber Kültür Kurulu, Yayın Tarihi : 3 Şubat 2003 Pazartesi, Güncelleme :27 Temmuz 2006 Perşembe 17:03).

Şekil 4.1 İzmir İli, Bornova İlçesi Haritası (Google- Map, 2007)

İzmir - İstanbul karayolunun 20. kilometresinden sağa sapıldığında 1 km sonra İzmir ili Bornova ilçesine bağlı Çiçekliköy'e ve 4 km sonra da Yakaköy'e ulaşılır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Çiçekliköy ve Yakaköy Doğal Sit Haritası (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 1999)

İzmir ili, Bornova ilçesine, bağlı Çiçekliköy'ün 800 metre aşağısı vejetasyon oluşturan **Pinus brutia** ormanı ve altı maki formasyonunu oluşturan bitki örtüsü ile değişik yoğunluklarda örtülmüştür. Ormandan açılan yerlerde insan eliyle dikilmiş zeytin, bağ ve kiraz ağaçları bulunmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 Çiçekliköy'de Tanım ve Orman Arazileri (Orjinal, 2007)

Çiçekliköy Abdülhamit zamanında Bosna'dan getirilen 11 aile ile kurulmuş, Yakaköy ise öncelerinin bir Rum yerleşimi olarak çok daha eskiye dayandığı, daha sonra gelen Yörükler ve Arap ülkelerinden getirilenlerle daha karmaşık bir yapıya büründüğü, Kurtuluş Savaşı sırasında Rumların terketmesiyle alanın diğer yerleşimcilere kaldığı, Rumlara ait binaların ise tamamen yok edilerek ancak bağ ve zeytinlerin kısmen tahrip olmakla

beraber alanda mevcudiyetini korumakta olduğu Yakaköy muhtarı tarafından açıklanmıştır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Yakaköy Yerleşim Alanı (Orijinal, 2007)

İzmir ili, Bornova ilçesine bağlı Çiçekliköy ve Yakaköy arası meydana gelen orman yapısı ile doğal örtü hemen tamamen yok olmuş, geri kalan doğal varlıklar ise diri örtü temizliği ve alan hazırlığı ile yapılan ağaçlandırma çalışmalarıyla tamamen kaybolmuştur (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Çiçekliköy ile Yakaköy Arası Yapılan Müdahaleler (Orijinal, 2007)

Çevrede piknik alanları ve kent ormanı varlığı nedeniyle orman içi alanlar rekreasyonel kullanıma açılmış doğal çeşitlilik bu nedenle son derece azalmıştır (Şekil 4.6, Şekil 4.7).

Şekil 4.6 Çiçekliköy Rekreasyonel Kullanım Alanları (Orijinal, 2007)

Şekil 4.7 Yakaköy Rekreasyonel Kullanım Alanı (Orijinal, 2007)

Ankara asfaltı ile köylerin arasındaki alan yakın kısımları bağ, zeytin, kiraz, tarlalar gibi kültür alanlarıyla çevrilidir (Şekil 4.8). Tam orman içine bir poligon kurularak oradaki ağaçlar kesilmiş toprak kazılarak hiçbir koruma önlemi almadan yığılmıştır.

Şekil 4.8 Yakaköy Tanım Arazileri ve Ormanlar (Orijinal, 2007)

Ankara asfaltına doğru ilerledikçe çimento fabrikalarının eski ve projelenen malzeme alım yerleri görülmektedir. Bu alanlar daha çok bozuk *Pinus brutia* ormanı kalıntıları ve *Quercus ilex*'in baskın olduğu maki formasyonunu içermektedir.

Yerleşim yerleri doğal sit kapsamına alındığı halde, malzeme alım yerlerinin giderek parsel parsel sitten çıkartılıp derecelerinin düşürüldüğü görülmekte, alan bütünlüğü yönünden ise tamamen kazılacak alanlarla çevrili

sözüm ona korunan doğal parseller ortaya çıkmaktadır (Yakaköy Muhtarlığı, 2007). Çiçekliköy’de yapılması düşünülen barajın ekosisteme olan etkilerinin irdelenmemesi alandaki karmaşaya katkıda bulunmaktadır. Özetle doğal niteliğini kaybetmiş, asırlardır yerleşim yeri ve tarımsal alan bölümleri ile silvi kültür (ağaçlandırma) çalışmalarıyla ağaçlandırılmış ve hiçbir doğal özellik taşımayan kültürel alanlar doğal sit kapsamına alınmıştır (Şekil 4.9). Bunun yanı sıra doğal maki ve ormanlık alanlar doğayı en şiddetle tahrip eden maden kazılarına açılmıştır. Bazı dere kıyılan ve çukur alanlarda yerleşim yerleriyle iç içe ve tarımsal alanların çitlerini oluşturacak şekilde zengin biyolojik çeşitlilik dikkati çekmektedir.

Şekil 4.9 Yakaköy Meydanı, Yerleşim alanları ve Orman Alanları (Orijinal, 2007)

Çiçekliköy ve Yakaköy’ün doğa koruma, doğal alan planlama eğitimi almış deneyimli peyzaj mimarlarınca jeolog, biyolog, ziraat mühendisi ve

orman mühendislerinin de katkılarıyla bilimsel kriterlere göre yeniden ve tümünden planlanması gerekmektedir (Yakaköy Muhtarlığı, 2007).

4.2 Yöntem

Çalışmada öncelikle, genel sorunlar ortaya konmuş, daha sonra Çiçekliköy ve Yakaköy çevresi kullanım kararlarına yönelik dökümanlar incelenmiş ve arazi çalışmaları ile mevcut İdare Mahkemeleri dosyaları incelenerek ortaya konmuştur. Buna ek olarak yukarıda belirtilen çalışma materyalleri üzerinde öncelikle görsel analiz çalışması yapılmıştır. Araştırmaya temel bilgi oluşturacak verilerle ilgili ön çalışmalar (analiz ve sentez) tamamlandıktan sonra son aşama olan değerlendirme aşamasına geçilmiştir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nda yapılan İdare Mahkemeleri dosyaları incelemesi sonucunda aşağıdaki verilere ulaşılmıştır. Bu verilerden yararlanılarak oluşturulan çizelge yardımıyla mahkeme dosyalarının konuları, bilirkişi raporları, verilen kararlar ve sonuç ilişkileri incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda pilot bölge olan Çiçekliköy ve Yakaköy doğal sit alanlarıyla ilgili mevcut sorunlar göz önüne serilmiş, yasalarla karşılaştırılmış, bu sorunlarla ilgili değerlendirmeler yapıp, önerilere yer verilmiştir (Çizelge4.1).

Çizelge 4.1 Çiçekliköy Ve Yakaköy'ün Doğal Sittlerle İlgili Açılmış Dava Dosyaları Araştırma Bulguları

ÇİÇEKLIKÖY VE YAKAKÖY'ÜN DOĞAL SİTLERLE İLGİLİ AÇILMIŞ DAVA DOSYALARI ARAŞTIRMA BULGULARI							
DOSYA NO	PAFTA NO	KONU	BİLER KİŞİ	KARAR	2. DAVA	2. KARAR	SONUÇ
3503/628 Yakaköy	K18C22D 2PF 149 ADA 1 PAR	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	SİTAMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL/2. DERECE	KÜLTÜR BAK. TEMVİZ	DANIŞTAY RED	2. DERECE
3503/503 Yakaköy	K18-C22-D2 PF 119A,7P	"	"	<u>İPTAL</u>	ARA DAVALAR/2. DER ECE KÜLTÜR BAK. TEMVİZ	DANIŞTAY RED	2. DERECE İZİNSİZ BİNALAR YIKILACAK
3503/526 Yakaköy	K18-C22-C4 134A 14-15 PAR	"	"	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY RED	2. DERECE
3503/613 Yakaköy	K18-C22-D4 115A 3 P	"	"	İPTAL/2. DERECE	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY RED	2. DERECE
3503/228 Çiçekliköy	K18-C21D3 106A 8-9-10 P	"	"	SÜRE AŞIMI NEDENİYLE RED	DAVA DEVAM EDİYOR	KİŞİ YENİ DAVA AÇACAK	5
3503/328 Yakaköy	K18C22D.3PF 125A1P	PARSELİN 3 KISMA İFRAZI TALEP EDİL. 3. DERECE	KURUL KARARıyla	PRENSİPTE UYGUN M2 BELİRLENECEK KARAR VERİLECEK	İFRAZ UYGUNDUR	OLUŞAN PARSEL NO LARI BİLDİRİLECEK HER PAR. 3. DERECE SİT SERHİ VERİLECEK 125 ADA 282930 PAR. NO LARI ALMIŞTIR.	6

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/479 Yakaköy	122PF 7 NOLU PARSEL	PARSELİN HÜKMEN İFRAZI İSTENİYOR İDER	SULH HUKUK MAH.	HÜKMEN İFRAZ	1. DERECEDE BULUNAN TASINMAZDA KARA GEREĞİNCE HÜKMEN İFRAZ UYGUN	7
3503/543 Çiçekliköy		GSM İLDER BAZ İATASYONU İÇİN İZİN İSTİYO	HER UYGULAMA İÇİN İZİN ALINMAK SAKTIIYLA UYGUN BULUNMUŞTUR.			8
3503/676 Yakaköy		DEVLET ORMANINDAN AĞAÇ KESME SUCU	2. SULH CEZA MAH.		DAVA SÜRÜYOR.	9
3503/672 Yakaköy		ORMAN AÇMA DAVASI			DAVA SÜRÜYOR.	10
3503/670 Yakaköy		ORMAN YOLU AÇMA İÇİN KIZILÇAM KESME İZİNİ İSTEME			KURUL KABUL ETTİ.	11
3503/665 Yakaköy		ORMAN AÇMA DAVASI YERLEŞİM İÇİN AĞAÇ KESME			DAVA SÜRÜYOR.	12
3503/683 Yakaköy	KI 8 C22 D36 PF 132 A İP	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	DAVA SÜRÜYOR.			13
3503/349 Ç.Y. BEŞYO L		1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. VE İL. DEĞİL	İPTAL 3. DERECE İLAN EDİLİR.	MAHKEME RED	14

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/706 Yakaköy	115 A 9 PARSEL	İ.DERECE İPTAL İSTEMİ	İNCELEME YAPILIYOR.	DAVA SÜRÜYOR.		1 5
3503/599 Yakaköy	KAMU DAVASI . DAVACI İ. DERECE OLUP OLMADIĞINI ARASTIRILIYOR. KİŞİYE AÇILMIŞ DAVA İ. DERECE ALANI KULLANIYOR. (KH) DAVACI DAVA SÜRÜYOR					1 6
3503/602 Yakaköy	16 NOLU BÖLME	İZSİZ ORMAN AÇMA VE KULLANMA DAVASI	(KH) DAVACI	DAVA SÜRÜYOR.		1 7
3503/600 Yakaköy		İ. DERECE SİT ORMANLARINA TAŞINMAZ YAPMAK		DAVA SÜRÜYOR.		1 8
3503/587 Yakaköy		SİT ALANI KULLANMA SUÇU		DAVA SÜRÜYOR.		1 9
3503/611	K18 C22 D4 115 A 4P	İ.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA İ. DERECE DEĞİL	İPTAL	RED	2 0 3. DERECE
3503/618	K18 C22 D1 121 A 9PARSEL	İ.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA İ. DERECE DEĞİL	İPTAL	RED	2 1 3. DERECE
3503/639 Çiçekliköy	4 PAFTA 179 PARSEL	İ.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA İ. DERECE DEĞİL	İPTAL	RED	2 2 3. DERECE

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/654 Yakaköy	149 A 13 PARSEL	L.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK RED	RED	3.DERECE	2 3
3503/655 Yakaköy	134 A 4PAR	L.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK RED	RED	3.DERECE	2 4
3503/601 Yakaköy	147A 20 PARSEL	SİT ALANINDA TASINMAZ VAR İZİNSİZ İNŞAAT		DAVA SÜRÜYOR				2 5
3503/607 Ç.Y, BEŞYO L	102 A 21 23 P	L.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK RED	RED	3.DERECE	2 6
3503/635 Yakaköy	102 A 21 23 P	L.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK RED	RED	3.DERECE	2 7
3503/632 Yakaköy	102 A 21 23 P	L.DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	DAVA SÜRÜYOR				2 8
3503/622 Yakaköy		SİT ALANINDA TASINMAZ VAR İZİNSİZ İNŞAAT		DAVA SÜRÜYOR.				2 9
3503/609 Y Yakaköy		SİT ALANINI KULLANMA BAĞ YAPMA		DAVA SÜRÜYOR				3 0

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/608 Y.Ç.BEŞYO L	102 A 21.23 P	SİT ALANINDA TASINMAZ VAR	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK RED	RED	3. DERECE SADECE 102 A 21.23 P	3 1
3503/571	117 A 19.39 P	SİT ALANINDA TASINMAZ VAR		DAVA SÜRÜYOR				3 2
/652,657 ,658,659 Çiçekliköy	Ç 7 PE 219 P.EĞRIDERE KÖYÜ 5-6 PF 533 P.Y L18 002.2 PF 192 A 28-31-34 P İLE 193 A 11-154 6 P L18 002.2 PF 193 A 12 P L1802.00 PF 193 A 13 P	BOİAŞ BORU HATTI GEÇMESİ İÇİN İRTİFAK HATTI					DAVA SÜRÜYOR	3 3
3503/395 Çiçekliköy	K18 C-22 D 3 PF 122 A 24 P	L.DERECE SİT İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL	L. DERECE SİT ÖZELLİĞİ İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ DAVASI AÇAR	ÖNCEKİ KARAR ONANIR KARARI BOZMAYA SEBEP YOK	2. DERECE DOĞAL SİT OLARAK BELİRLENİR	3 4
		KİŞİ 2. DERECEYE DE İTİRAZ EDER	2. DERECE DEĞİL	TEKRAR İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	RED EDİLDİ	DERECE SONRA BELİRLENECEK	
Yakaköy	133 A 32 P	L.DERECE SİT İPTAL İSTEMİ	L. DERECE	RED			KİŞİ YOLU TEMYİZ AÇIK	3 5

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/588 Yakaköy	K18-C22 D3 PF 124 A 23 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	SIT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY BAKANLIK RED	DERECE BEJİRLENECEK	3 6
3503/593 Yakaköy	K18-C22 D3 PF 124 A 9 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	SIT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY BAKANLIK RED	DERECE BEJİRLENECEK	3 7
3503/595 Yakaköy	K18-C22 D2 104 A 5 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L. DERECE	KİŞİ RED			L. DERECE	3 8
3503/627 Yakaköy	K18 C22 D PF 114 A 4 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L. DERECE	KİŞİ RED			L. DERECE	3 9
3503/630 Yakaköy	K18 C22 D 2 PF 103 A 3 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L. DERECE	KİŞİ RED			L. DERECE	4 0
3503/631 Yakaköy	K18 C22 D 2 PF 103 A 4 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L. DERECE	KİŞİ RED			L. DERECE	4 1
3503/626 Çekirgeköy	1 PF 119 VE 121 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	SIT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY BAKANLIK RED	2. DERECE	4 2
3503/612 Yakaköy	K18 C22 D2 120 A 1 P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	SIT AMA L. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY BAKANLIK RED	2. DERECE	4 3

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/644 Yakalaköy	K18 C22 C4 133A12P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE	RED	KİŞİ TEMYİZ	RED	1. DERECE	4 4
/656Y Yakalaköy	K18 C22 D4 115A1P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	SİT AMA L. DERECE DEĞİL				USUL YÖNÜNDEN RED ÖNGÖRÜLEN KOŞULLAR BİRLİKTE GERÇEKLEŞMEDİĞİN DEN	4 5
3503/621 Yakalaköy	K18 C22 D1 113A2P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ 2. DERECEYE DE İTİRAZ	1. DERECE 1 VE 2 DEĞİL	RED	KİŞİ TEMYİZ BAKANLIK TEMYİZ	ONANDI RED	2. DERECE 3. DERECE	4 6
3503/352 Çiçekliköy	3-5PF141P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	PARSELİN KUZEY SINIRININ DOĞUYA UZANTISI L. DERECE DİĞERLERİ DEĞİL	RED			SÜRÜYOR	4 7
3503/568 Yakalaköy	K18 C22D 113A110P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	RED	3. DERECE	4 8
3503/ Çiçekliköy	K18 C22 1A3D 349 350 351 352 353 344 345 356 357 P	2. DERECEYE İPTAL İSTEMİ	1. VE 2. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	RED	3. DERECE	4 9

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/ Çiçekliköy	K18 C21 C3 D PF 344 345 356 357	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE DEĞİL	İPTAL 2. DERECE YE DE İTIRAZ	BAKANLIK TEMVİZ KİŞİ TEMVİZ	RED	2. DERECE DAVA SÜRÜYOR	5 0
3503/ Çiçekliköy	K18-C-21 C3 D PF 338 339 340 346 347 348	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	RED	DERECE BELİRLENECEK	5 1
3503/286 Çiçekliköy	3 PF 156P	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE	RED	KİŞİ BOZMA İSTEMİ	RED	ONANDI KARRA DÜZELTME RED 1. DERECE	5 2
3503/351 Çiçekliköy	3-4 PF 163 P	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE DEĞİL	KARAR BOZULDU	BAKANLIK TEMVİZ	RED	KARAR BOZULDU STATÜ BELİRLENECEK	5 3
3503/353 Ç Çiçekliköy	2 PF 135P	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	KARRA BOZULDU RED	DAVADAN FERAĞAT EDİLDİ TEMVİZE AÇIK	5 4
3503/553 Çiçekliköy	K18-C22 118 A 2 P	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DOĞAL SİT STATÜSÜ	SÜRÜYOR	5 5
3503/629 Çiçekliköy	K18 C22D 119 A 10 P	1. DERECE İPTAL İSTEMİ	1. DERECE DEĞİL	DAVA SONUÇLANINCA Y A KADAR KARAR YÜRÜTME DURDURULACAK			KİŞİ DAVA RED	5 6

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/491 Yakalaky	K18-C22-D4 116A3P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ KARAR DÜZELTMEİN REDDİ İSTENİYOR	L.DERECE DEĞİL	İPTAL KARAR DÜZELTME RED	BAKANLIK TEMVİZ	TEMVİZ RED DANIŞTAY İPTAL ONANDI	2. DERECE OLDU	5 7
3503/536 Yakalaky	K18-C22-D3 124A35P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETTİ	DERECESİ BELİRLENECEK	5 8
3503/530 Yakalaky	K18 C22 D2 149A2P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY ONADI	DERECESİ BELİRLENECEK	5 9
3503/535 Yakalaky	K18-C22-D3 124A21P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY ONADI	DERECESİ BELİRLENECEK	6 0
3503/534 Yakalaky	K18 C22D 2PF 107A	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE	RED			ONANDI KARRA DÜZELTME RED L.DERECE	6 1
3503/531 Yakalaky	K18-C22D2PF 148A5P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY ONADI	DERECE BELİRLENECEK	6 2
3503/529 Yakalaky	K18-C22-C1-DPF 144A14P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMVİZ	DANIŞTAY ONADI	DERECESİ BELİRLENECEK	6 3

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/537 Yakaköy	K18C-22C4A P 134A6P	İNŞAA EDİLMİŞ YAPININ RUHSATA BAĞLANMASI KARARIN İPTALI İSTENİYOR		İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETİ	İZİN VERİLDİ DAVA SÜRÜYOR	6 4
3503/528 Yakaköy	K18-C22-D2 122A12P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETİ	DERECESİ BELİRLENECEK	6 5
3503/524 Yakaköy	K18-C22-D2 121A10P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETİ	DERECESİ BELİRLENECEK	6 6
3503/506 Yakaköy	K18-C22-D2 PF 119A6P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETİ	3. DERECE	6 7
3503/496 Yakaköy	K18C22D4PF 115A2P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETİ	DERECESİ BELİRLENECEK	6 8
3503/523 Yakaköy	K18 C22 D2 PF 108A1P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANIŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETİ	DERECESİ BELİRLENECEK	6 9
3503/518 Yakaköy	K18 C22 D2 PF 104A16P	L. DERECE İPTAL İSTEMİ	L.DERECE DEĞİL	KİŞİ RED	KİŞİ TEMYİZ	DANIŞTAY KİŞİ İ RED	1. DERECE	7 0

Çizelge 4.1'in Devamı

3503/516 Yakalaköy	121A1P	I. DERECE İPTAL İSTEMİ TERAR DANİŞTAYA İTİRAZ	I.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAK. BÖLGE İDARE MAHL. İTİRAZ	RED	DERECESİ BELİRLENECEK	7 1
3503/514 Yakalaköy	108A2P	I. DERECE İPTAL İSTEMİ	I.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANİŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETTİ	DERECESİ BELİRLENECEK	7 2
3503/527 Yakalaköy		I. DERECE DEN ÇIKARILAN ŞİTİN DAVA KARARINA RED İÇİN AÇILAN DAVA		YÜRÜTME DURDURULDU			DAVA SÜRÜYOR	7 3
3503/513 Yakalaköy	K18 C22 C1D PF 143A13P	KAKARIN İPTALI İSTEMİY LE AÇILAN DAVADA DURDURULMASI İSTENİYO	I.DERECE DEĞİL	YÜRÜTME DURDURULDU	BAKANLIK TEMYİZ	DANİŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETTİ	DERECESİ BELİRLENECEK	7 4
3503/500 Yakalaköy	K18C22D2 PF 104A14 P	YAPI İNSAA EDİLMİŞ YIKIM KARARI ALINMIŞ I.DERECEYE İTİRAZ	I.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ		DAVA SÜRÜYOR	7 5
3503/457 Çiçekliköy	3PF 172P	I. DERECE İPTAL İSTEMİ	I.DERECE DEĞİL	İPTAL	BAKANLIK TEMYİZ	DANİŞTAY ONADI YANİ BAKANLIĞI REDDETTİ	DERECESİ BELİRLENECEK	7 6

Bu bölümdeki araştırma, İzmir İdare Mahkemelerine, 1990-2005 yılları arasında, doğal sitlerle ilgili açılmış şahıs, özel kuruluş, kamu kuruluşu, sivil toplum örgütü, vakıf, dernek, kooperatif, belediye vb. davalarına ilişkin elde edilmiş verileri kapsamaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nda yapılan incelemeler sonucunda toplam 76 adet davaya ulaşılmış ve söz konusu veriler, başlıklar halinde sınıflandırılmıştır.

Bu veriler; doğal sitlerle ilgili açılmış davaların konuları, davayla ilgili bilirkişi raporları, davayı açan taraf (davacı), davalı taraf, mahkemenin kararları, kararın niteliği, temyiz edilen dava sayısı, temyiz sonuçları olmak üzere sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler, bir sonraki bölümde grafik gösterim tekniği ile ifade edilmiştir. Bu durumda böylesi bir çalışmanın amacı, tüm bu ilişkiler bütününden doğan sorunların giderilmesi amacıyla başvurulmuş idari yargı sistemini ve ilişkileri çözümlemek adına şekilsel olarak gözlemlemektir.

Bu verileri grafiksel olarak incelemeden önce bir dava dosyası örneğine tezde yer verilmiştir (Ek4). Böylelikle bir sonraki bölümde karşılaşacağımız grafik ve çizelgeler halinde oluşturulan dava dosyalarıyla ilgili istatistiksel bilgilere nasıl ulaşıldığı, bir davanın sürecinin taraflar açısından nasıl geliştiği açıklayıcı bir şekilde örneklendirilmiş olacaktır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1 İzmir’ de İdare Mahkemelerinde Doğal Sit Kararlarına Karşı Açılan Davalara İlişkin Araştırma Bulguları (Yakaköy Ve Çiçekliköy Örneği)

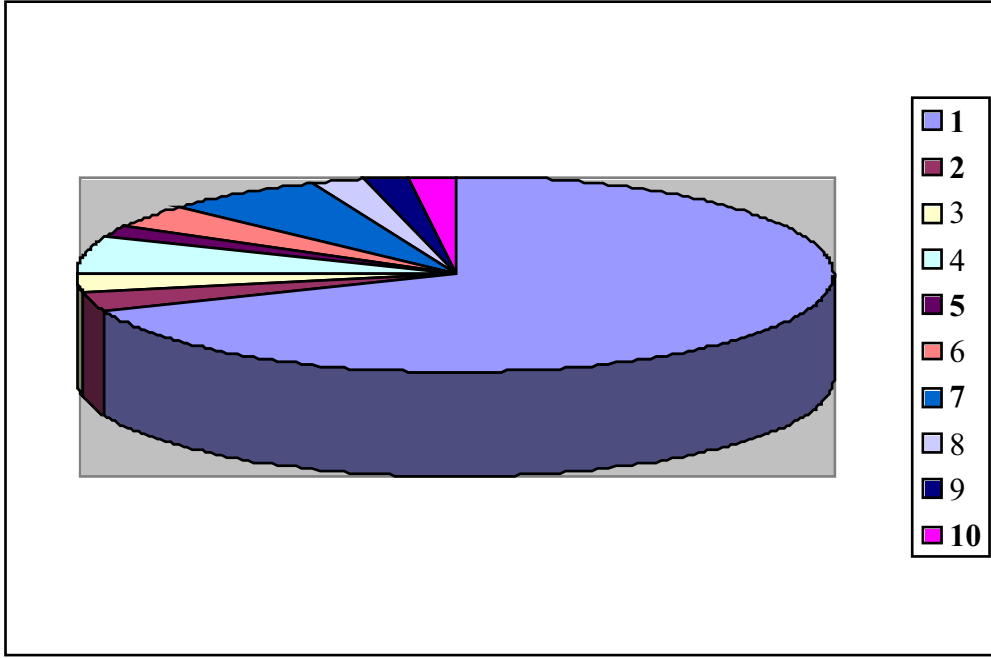
Araştırma bulgularının grafikler haline dönüştürülmesinde kullanılan veriler aşağıdaki başlıklar halinde ele alınmıştır.

5.1.1 Dava Konuları ve Toplamdaki Yüzdeleri

Yakaköy ve Çiçekliköy Doğal sit alanlarında %69 yüzdeyle 10 çeşit dava konusu arasından I.derece sit kararlarının iptali istemi 1. sırayı almaktadır. Onu takiben %7 ile izinsiz inşaat yapmak, %6 ile izinsiz orman arazisi açma gelmektedir. Yüzdelere de anlaşılabileceği gibi Yakaköy sakinlerinin çoğunun oturdukları evler I.derece sit alanı ilan edilmiş, ve halk buna karşın dava açmaya gitmiştir (Çizelge 5.1), (Şekil 5.1).

Çizelge 5.1 Dava konularının çeşitleri (Orijinal, 2007)

DAVA KONULARININ ÇEŞİTLERİ	TÜM DAVA KONULARINDAKİ YÜZDELERİ
1. I. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi	69%
2. Parselin İfrazının İstemi	3%
3. Sit Alanlarına Baz İstasyonu ve Boru Hatlı Döşenmesi vb. İzin İstemi	3%
4. İzinsiz Orman Arazisi Açma	6%
5. Orman Yolu Açma	2%
6. İzinsiz Sit Alanı Kullanımı	4%
7. İzinsiz İnşaat Yapmak	7%
8. İnşa Edilmiş Yapının Ruhsata Bağlanma Kararının İptalinin İstemi	2%
9. I. Dereceden Çıkanlan Sitin Dava Kararının İptalinin İstemi	2%
10. II. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi	2%

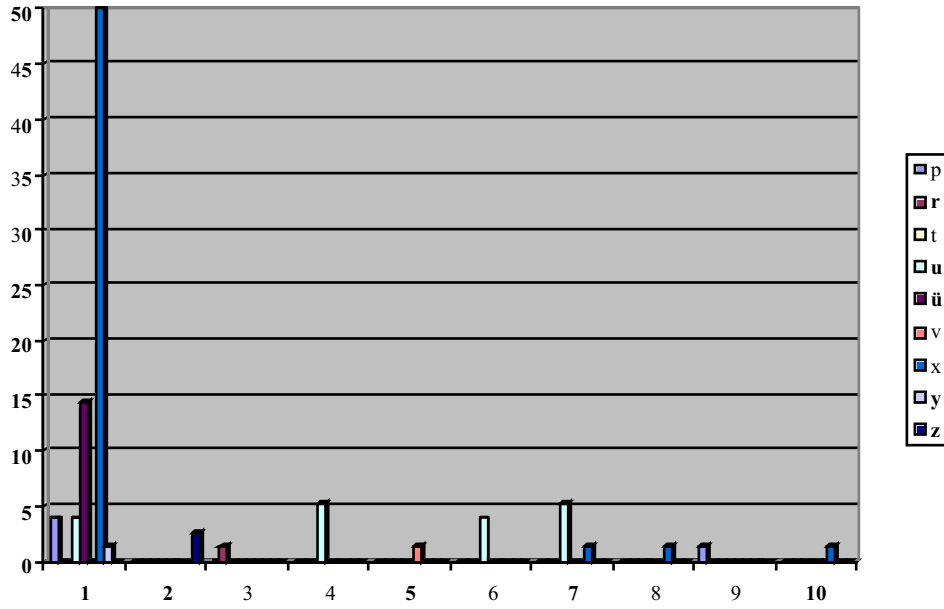
Şekil 5.1 Dava Konuları ve Tüm Dava Konularındaki Yüzde (Orijinal, 2007)

5.1.2 Dava Konusuyla İlgili Bilir Kişi Raporları ve Toplamdaki Yüzde

Açılan davaların karar bağlanmasındaki en önemli belgelerden biri bilirkişi raporlarıdır. Yakaköy ve Çiçekliköy sit alanlarında yapılan bilirkişi incelemeleri sonucunda verilen raporların %82'si alanın sit alanı olması yalnız I. derece sit olmamasıdır. Bunu takiben %6'lık oranla I. ve II. derece sit olmadığı yada sadece II. derece sit olmadığı raporları gelir. Bu raporların yüzde karşılaştırıldığında; önceden belirlenen I. derece sit alanlarının büyük bir çoğunluğunun I. derece sit statüsünde olmadığı raporlarla belgelenmiştir (Çizelge 5.2), (Şekil 5.2).

Çizelge 5.2 Dava Konularıyla İlgili Bilirkişi Raporları Ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

DAVA KONULARIYLA İLGİLİ BİLİRKİŞİ RAPORLARI	TÜM BİLİRKİŞİ RAPORLARINDAKİ YÜZDELERİ
a. Sit Alanı Ama I. Derece Statüsünde Değildir	82%
b. I. Ve II. Derece Statüsünde Değildir	6%
c. II. Derece Statüsünde Değildir	6%
d. I. Derece Statüsündedir	2%
e. Parselin Bir Bölümü I. Derecedir, Diğer Bölümleri Değildir	2%
f. Bilir kişiler Tarafından İnceleme Yapılıyor	2%

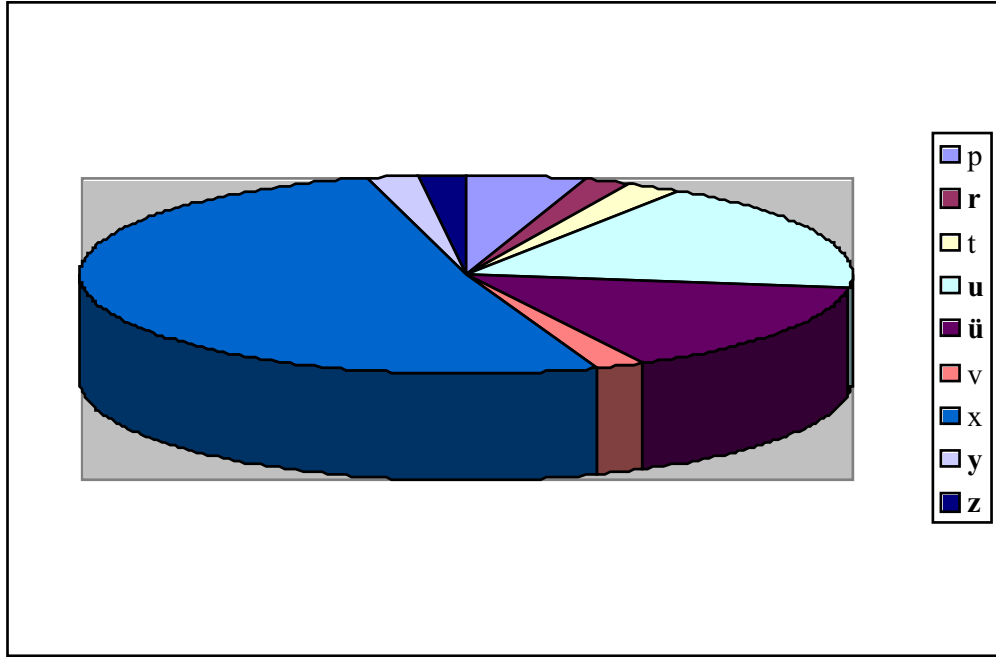
Şekil 5.2 Dava Konusuyla İlgili Bilir Kişi Raporları ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

5.1.3 Dava Konusuyla İlgili I. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri

Bilirkişi raporlarının da ışığında davalarla ilgili verilen ilk kararların en yüksek yüzde oranına %51 ile I. derece sit kararlarının iptalidir. Bu kararların %15'i kişilerin açmış olduğu İptal davalarının reddedilğini gösterir. Bu dava kararlarını %18 oranında hala sonuçlanamadığı, %2 oranlarında da diğer kararlar takip eder (Çizelge5.3), (Şekil 5.3).

Çizelge 5.3 Dava Konusuyla İlgili I. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

DAVA KONUSUYLA İLGİLİ I. KARARLAR	TÜM I. KARARLAR İÇİNDEKİ YÜZDELERİ
p. Yürütme Durdurma	5%
r. Her Uygulama İçin İzin Almak Şartıyla Uygulama	2%
t. Hükmen İfraz	2%
u. Dava Sürüyor	18%
ü. Kişi Red	15%
v. Kurul Kabul Etti	2%
x. I. Derece İptal Edildi	51%
y. Süre Aşımı Nedeniyle Red	2%
z. Prensipite İfraz İçin Uygun m ² Belirlenecektir	2%

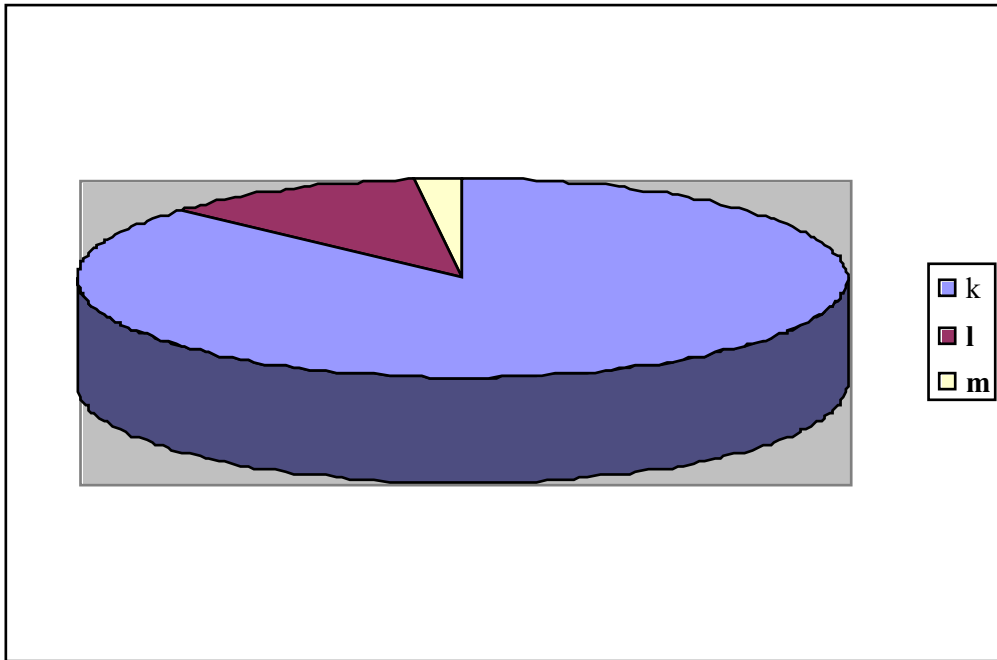
Şekil 5.3 Dava Konusuyla İlgili I. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

5.1.4 Dava Konusuyla İlgili Açılan II. Davalar ve Toplamdaki Yüzdeleri

Sit alanlarıyla ilgili açılan davalar büyük bir çoğunluğunda I. Derece sit statüsü ilk kararda iptal edildiği için bakanlık iptal kararının onaylanmaması için 2. bir temyiz davası açar. Bu davalarda II. açılan davalar içinde %87 ile en büyük payı alır. Kişilerin açmış olduğu temyiz davaları da bu oranı %11'lik küçük bir oranla takip eder. Yakaköy ve Çiçekliköy sit alanlarında mevcut çok sayıda kooperatif olmadığı için onların açmış olduğu temyiz davaları %2 ile açılan II. davalar arasında yok denecek kadar az bir pay almaktadır (Çizelge5.4), (Şekil 5.4).

Çizelge 5.4 Dava Konusuyla İlgili Açılan II. Davalar ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

DAVA KONULARIYLA İLGİLİ AÇILAN II. DAVALAR	TOPLAM II. DAVALAR İÇİNDEKİ YÜZDELERİ
k. Bakanlık Temyize Gider	87%
l. Kişi Temyize Gider	11%
m. Kooperatif Temyize Gider	2%

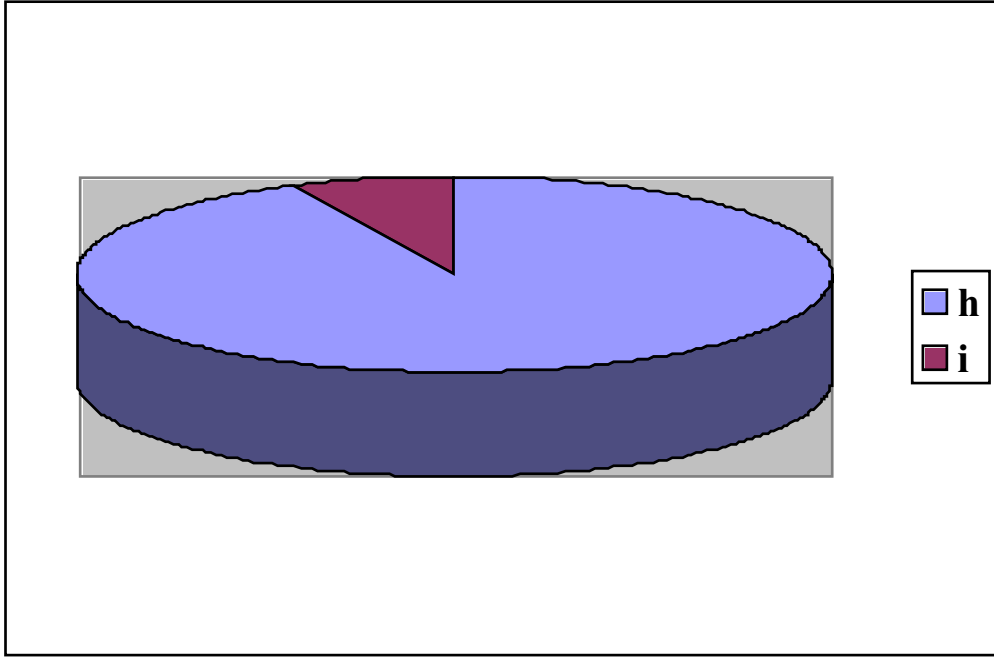
Şekil 5.4 Dava Konusuyla İlgili Açılan II. Davalar ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

5.1.5 Dava Konusuyla İlgili II. Kararlar Ve Toplamdaki Yüzdeleri

Dava konularının arasındaki en büyük yüzdeye sahip olan I. Derece sit ilanının kişi tarafından iptal isteminin kabul edilmesi ve buna karşı Bakanlığın açmış olduğu temyiz davasının karşılığında verilen II. karar Danıştay'ın bakanlığı reddetmesidir. Bu durum tüm II. kararlar arasında %93 gibi büyük bir orana sahiptir. Birde kişilerin temyize gitmesi sonucu alınan kararlar vardır ki bunlar da %7'lik orana sahiptir. Bu oranlardan da anlaşılacağı gibi davaların çoğu kişilerin açmış olduğu davalar üzerine yoğunlaşmıştır (Çizelge5.5), (Şekil 5.5).

Çizelge 5.5 Dava Konusuyla İlgili II. Kararlar Ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

DAVA KONULARIYLA İLGİLİ II. KARARLAR	TOPLAM II. DAVA KARARLARI İÇİNDEKİ YÜZDELERİ
h. Danıştay Bakanlık' ın Açtığı Temyiz Davasını Reddeder	93%
i. Danıştay Kişinin Açtığı Temyiz Davasını Reddeder	7%

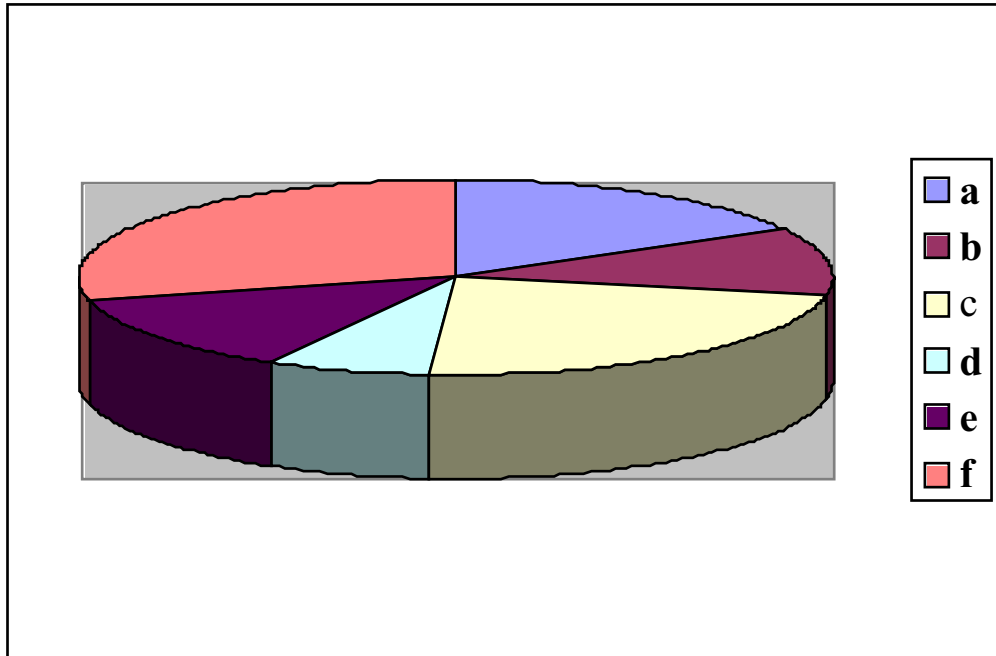
Şekil 5.5 Dava Konusuyla İlgili II. Kararlar ve Toplamdaki Yüzdeleri (Orijinal, 2007)

5.1.6 Dava Sonuçları Ve Toplam Sonuçlar İçindeki Yüzdeleri

Yakaköy ve Çiçekliköy araştırma alanlarındaki sit davalarının sonuca ulaştırılmasındaki süreç konular, bilirkişi raporları, I. Kararlar, buna karşın açılan temyiz davaları, verilen II. kararlar ve davanın sonuca ulaşması şeklindedir. Bu süreç sonucunda mahkemeler tarafından çeşitli son kararlara ulaşılmıştır. Tezin araştırma alanındaki dosya sonuçları arasındaki en büyük payı %29'luk oranla henüz sonuçlanmamış davalar alır. %23'lük oranla onu sonuçlanmış ve sit statüsü belirlenecek davalar takip eder. %17'lik oranla 3. derece sit ilanı, %11'lik oranla 2. derece sit ilanı, %13 oranında sit 1. derece olarak kahr. Bu sonuçlar arasında en küçük payı %7 ile temyize açık bırakılmış davalar alır (Çizelge 5.6), (Şekil 5.6).

Çizelge 5.6 Dava Sonuçları Ve Toplam Sonuçlar İçindeki Yüzdeleeri (Orijinal, 2007)

DAVALARIN SONUÇLARI	TOPLAM SONUÇLAR İÇİNDEKİ YÜZDELERİ
a. Kişinin İptal Davası Danıştay Tarafından Onanır, Siten 3. Derece Olduğu Belirlenir	17%
b. Kişinin İptal Davası Danıştay Tarafından Onanır, Siten 2. Derece Olduğu Belirlenir	11%
c. Kişinin İptal Davası Danıştay Tarafından Onanır, Derecesi Belirlenecektir	23%
d. Dava Temyize Açık Bırakılmıştır	7%
e. Kişinin İptal Davası Reddedilir, Siten 1. Derece Olarak Kalır	13%
f. Dava Henüz Sonuçlanmamıştır	29%

Şekil 5.6 Dava Sonuçları ve Toplamdaki Yüzdeleeri (Orijinal, 2007)

5.2 Araştırma Bulgularının Birbirleriyle Olan İlişkilerinin Grafikler Halinde Gösterilmesi

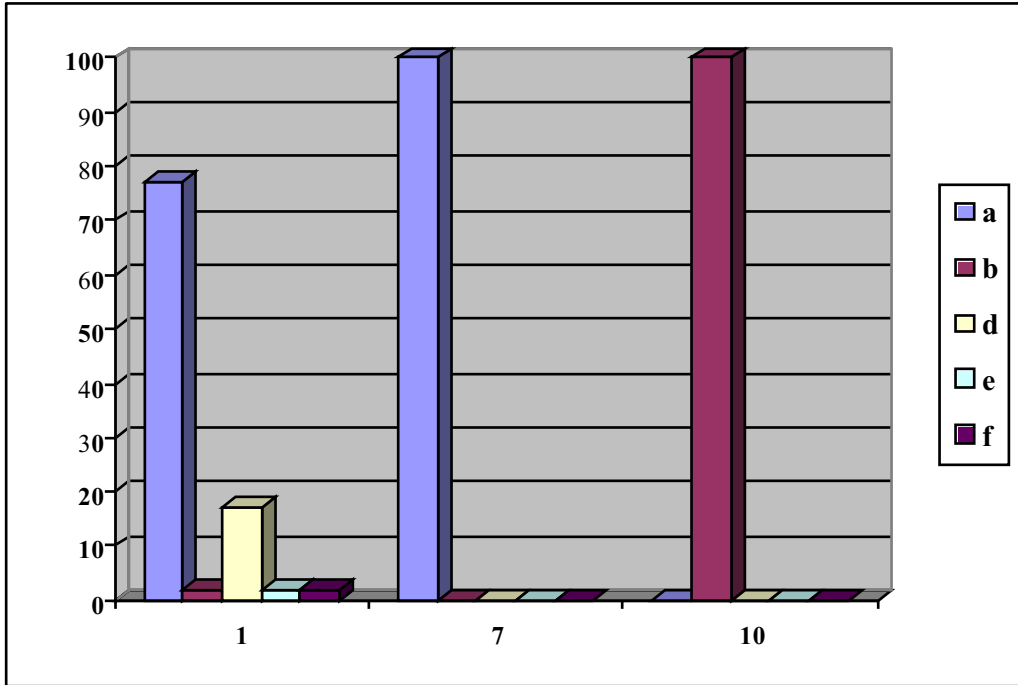
Çiçekliköy ve Yakaköy araştırma alanlarındaki doğal sitlerle ilgili açılmış dava dosyalarının konuları, bilirkişi raporları, davalarda ilgili I. kararlar, bu kararlara karşın açılmış II. davalar, II. kararlar ve davalann sonuçlarının birbirleriyle olan ilişkileri grafikler halinde aşağıda gösterilmiştir.

5.2.1 Bilirkişi Raporlarının Dava Konularına Göre Dağılımı

Sit alanlarında izinsiz inşaat yapmak sonucunda açılan davaların %100'ünde alan sit ama I. Derece sit olmadığına dair bilirkişi raporu gözlenmiştir. Bir diğer konu, II. derece sit kararlarının iptalinin istendiği davada da %100 oranında I. Ve II. derece sit olmadığına dair bilirkişi raporları dikkati çekmektedir. I. derece sit iptalinin istenmesi davalarında %77 gibi büyük bir oranla bilirkişiler tarafından alanın I. derece olmadığı rapor edilmiştir. Bunu takiben %17 oranında alan bilirkişiler tarafından I. derece olarak rapor edilmiştir. Bu konuyla ilgili diğer bilir kişi raporları ise %2 oranında alan I. ve II. derece değildir, %2 oranında alanın bir bölümü I. derece suttur, ya da %2 oranında alanın incelemesine devam edilmektedir (Çizelge 5.7), (Şekil 5.7).

Çizelge 5.7 Bilirkişi Raporlarının Dava Konularına Göre Dağılımı

	1. I. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi	7. İzinsiz İnşaat Yapmak	10. II. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi
a. Sit Alanı Ama I. Derece Statüsünde Değildir	77%	100%	0
b. I. ve II. Derece Statüsünde Değildir	2%	0	100%
d. I. Derece Statüsündedir	17%	0	0
e. Parselin Bir Bölümü I. Derecedir, Diğer Bölümleri Değildir	2%	0	0
f. Bilir kişiler Tarafından İnceleme Yapılıyor	2%	0	0

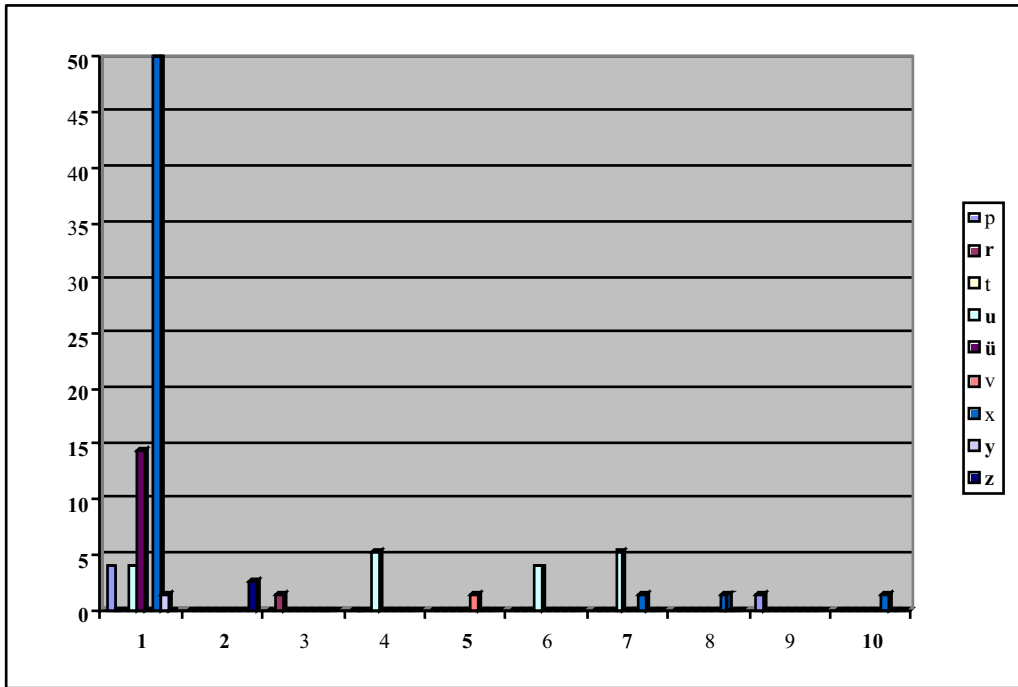
Dava Konuları (1,7,10)

Renk Skalası Bilir Kişi Raporlarını Göstermektedir.

Şekil 5.7 Bilirkişi Raporlarının Dava Konularına Göre Dağılımı

5.2.2 Mahkemenin I. Kararlarının Dava Konularına Göre Dağılımı

I. derece sit alanının iptalinin istemi davalarında, sitin iptalinin oranı %47'dir. Buna karşın bu davayı açan kişilerin %14'ü nün davası da reddedilmiştir. İzinsiz orman açma davalarının tamamı henüz sonuçlanmamıştır ve bu araştırmadaki tüm dosyalardaki yüzdesi %5'tir. İzinsiz yapılan inşaatlarla ilgili devam eden davalarda tümünün %5'ini içermektedir. İzinsiz sit alanı kullanımı davaları da %4 oranında devam etmektedir (Şekil 5.8), (Çizelge5.8).

Renk Skalası Davaların Mahkemelerin 1. Kararlarını Göstermektedir(Tablo 5.8 bkz)

Dava Konuları(1,2,3,4,5,6,7,8,9,10)

Şekil 5.8 Mahkemenin I. Kararlarının Dava Konularına Göre Dağılımı

Çizelge 5.8 Mahkemenin I. Kararlarının Dava Konularına Göre Dağılımı

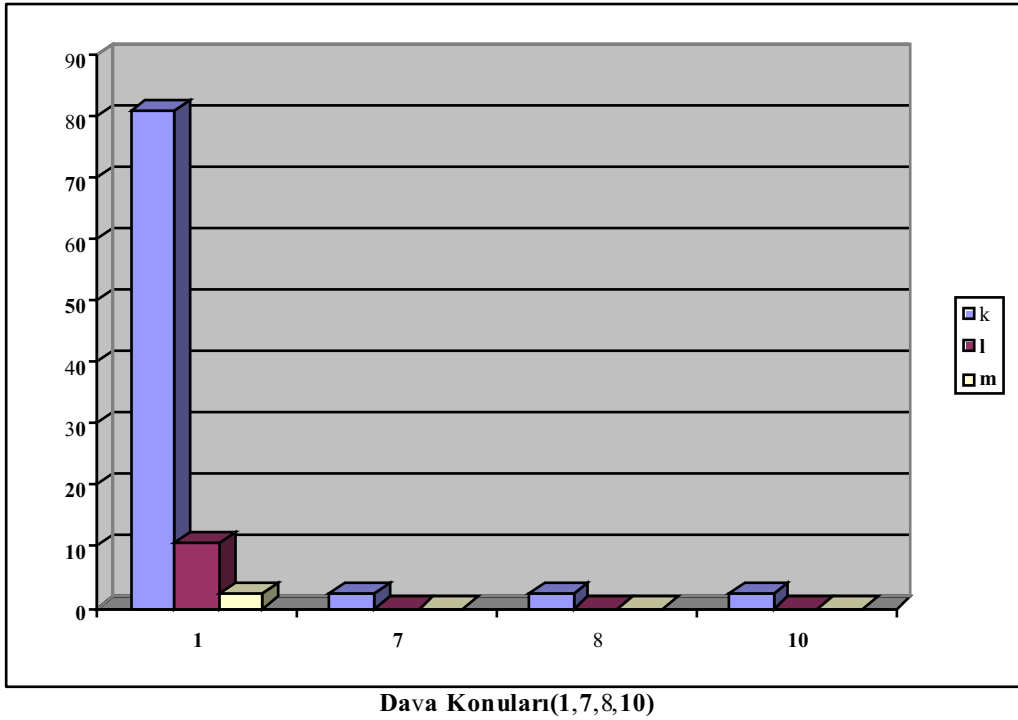
	1. I. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi	2. Parselin İfrazının İstemi	3. Sit Alanlarına Baz İstasyonu ve Boru Hatı Döşenmesi vb. İzin İstemi	4. İzinsiz Orman Arazisi Açma	5. Orman Yolu Açma	6. İzinsiz Sit Alanı Kullanımı	7. İzinsiz İnşaat Yapmak	8. İnşaat Edilmiş Yapının Ruhsata Bağlanma Kararının İptalinin İstemi	9. I. Dereceden Çıkarılan Siten Dava Kararının İptalinin İstemi	10. II. Derece Sit Kararların ın İptalinin İstemi
p. Yürütme Durdurma	%4	0	0	0	0	0	0	0	%2	0
r. Her Uygulama İçin İzin Almak Şartıyla Uygulama	0	0	%2	0	0	0	0	0	0	0
t. Hükmen İfraz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
u. Dava Sürüyor	%4	0	0	%5	0	%4	%5	0	0	0
ü. Kişi Red	%14	0	0	0	0	0	0	0	0	0
v. Kurul Kabul Etti	0	0	0	0	%2	0	0	0	0	0
x. I. Derece İptal Edildi	%47	0	0	0	0	0	%2	%2	0	%2
y. Süre Aşımı Nedeniyle Red	%2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z. Prensipite İfraz İçin Uygun m ² Belirlenmektedir	0	%3	0	0	0	0	0	0	0	0

5.2.3 Mahkemenin II. Davalarının Dava Konularına Göre Dağılımı

I. derece sit alanının iptali istemi davalarında ilk kararlar büyük bir oranı sitin iptal istemi kabul edildiği için bakanlıkta %81 gibi büyük bir oranda temyize gider. Kişilerin iptal istemine karşın verilen red kararlar sonucunda da %11 gibi bir yüzdeyle kişiler temyize gider. İzinsiz inşaat yapmak, inşa edilen yapının ruhsata bağlanma kararının iptali istemi ve II. derece sit kararlarının iptali istemi gibi dava konularına karşın alınan ilk kararlar sonucunda %2'lik bir oranla bakanlık temyize gider (Çizelge 5.9), (Şekil 5.9).

Çizelge 5.9 Mahkemenin II. Davalarının Dava Konularına Göre Dağılımı

	1. I. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi	7. İzinsiz İnşaat Yapmak	8. İnşa Edilmiş Yapının Ruhsata Bağlanma Kararının İptalinin İstemi	10. II. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi
k. Bakanlık Temyize Gider	81%	2%	2%	2%
l. Kişi Temyize Gider	11%	0	0	0
m. Kooperatif Temyize Gider	2%	0	0	0

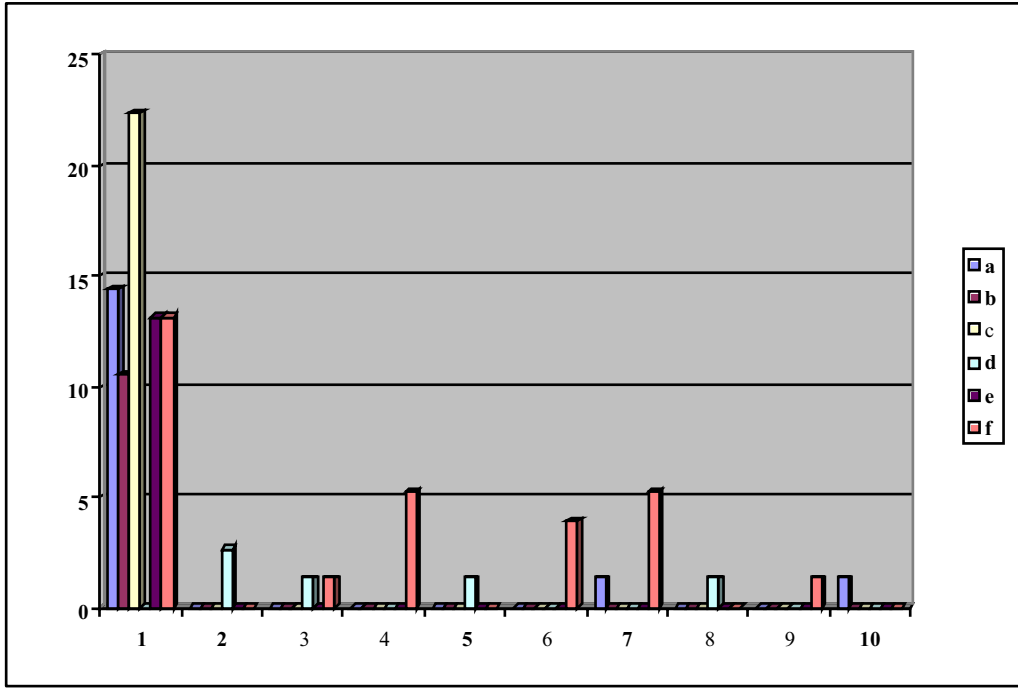

Renk Skalası Mahkemelerin 2. Davalarını Göstermektedir.

Şekil 5.9 Mahkemenin II. Davalarının Dava Konularına Göre Dağılımı

5.2.4 Dava Sonuçlarının, Dava Konularına Göre Dağılımı

I. derece sit alanının iptali istemi davalarının onanması ve derece belirlenmek üzere davanın sonuçlanması tüm davalar içinde %20'lik bir orana sahiptir. Bunu takiben %13 oranında III. Derece sit ilan edilir, %13 oranında sit birinci derece olarak kalır, tüm davalar içinde %10 oranında II. derece sit ilan edilir. I. derece sit iptalinin istenmesi dava sonuçlarında %12 oranında devam eden dava yer almaktadır. İzinsiz inşaat yapmak %5, orman açmak %5 ve sit alanını kullanma %4 oranlarıyla tüm dava dosyaları arasında devam eden davalar olarak yerlerini almaktadırlar (Şekil 5.10), (Çizelge 5.10).

Dava Konuları (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10)

Renk Skalası Davaların Sonuçlarını Göstermektedir.

Şekil 5.10 Dava Sonuçlarının, Dava Konularına Göre Dağılımı

Çizelge 5.10 Dava Sonuçlarının, Dava Konularına Göre Dağılımı

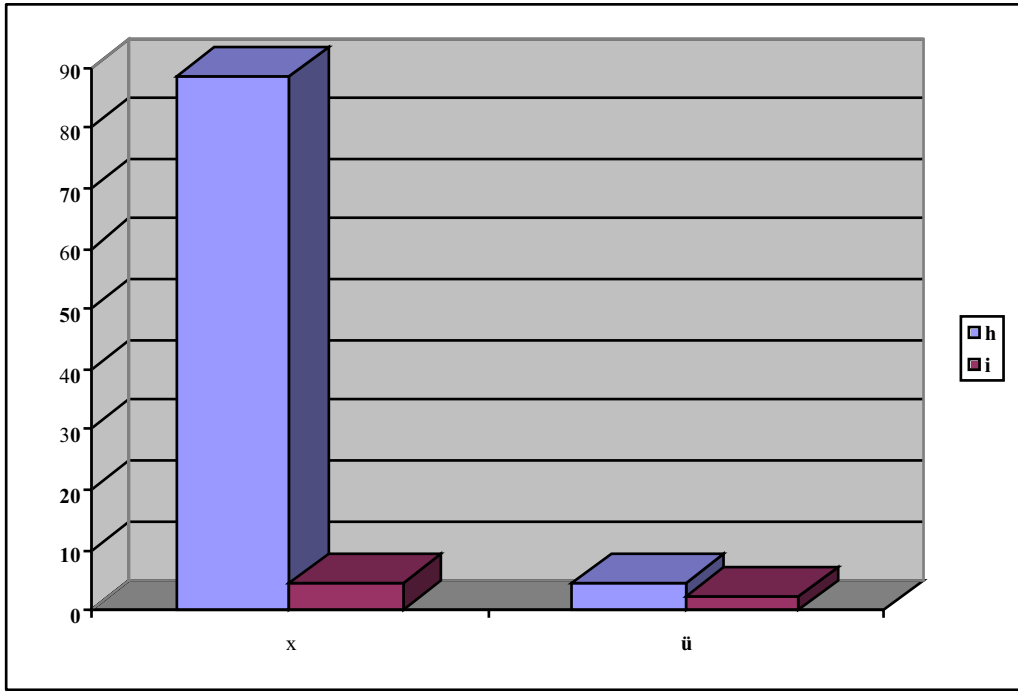
	1. I. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi	2. Parselin İfrazının İstemi	3. Sit Alanlarına Baz İstasyonu ve Boru Hattı Döşenmesi vb. İzin İstemi	4. İzinsiz Orman Arazisi Açma	5. Orman Yolu Açma	6. İzinsiz Sit Alan Kullanım ı	7. İzinsiz İnşaat Yapmak	8. İnşa Edilmiş Yapının Ruhsata Bağlanma Kararının İptalinin İstemi	9. I. Dereceden Çıkarılan Sitin Dava Kararının İptalinin İstemi	10. II. Derece Sit Kararlarının İptalinin İstemi
a. Kişinin İptal Davası Danıştay Tarafından Onandır, 3. Derece Olduğu Belirlenir	14%	0	0	0	0	0	2%	0	0	2%
b. Kişinin İptal Davası Danıştay Tarafından Onandır, Sitin 2. Derece Olduğu Belirlenir	10%	0	0	0	0	0	0	0	0	0
c. Kişinin İptal Davası Danıştay Tarafından Onandır, Derecesi Belirlenecektir	20%	0	0	0	0	0	0	0	0	0
d. Dava Temyizle Açık Bulunmuştur	0	3%	2%	0	2%	0	0	2%	0	0
e. Kişinin İptal Davası Reddedilir, Sit I. Derece Olarak Kalır	13%	0	0	0	0	0	0	0	0	0
f. Dava Henüz Sonuçlanmamıştır	12%	0	2%	5%	0	4%	5%	0	2%	0

5.2.5 Mahkemenin II. Kararlarının, I.Kararlarına Göre Dağılımı

I. derece sit alanlarının iptal edilmesi kararının verildiği davaların II. kararlarında temyize giden bakanlığı Danıştay tarafından reddedilmesiyle alınan II. kararlar tüm bu kararlar içinde %87 ile en büyük yüzdeyi alır. Yine I. derece sitin iptal kararna karşın açılan tamamen sitin kaldırılması için açılan dava sonucunda verilen kişinin reddedilmesi kararı da tüm kararlar içinde %5'lik bir paya sahiptir. Bunları yine %5 le bakanlık red ve %3 ile kişi red kararları takip etmektedir (Çizelge 5.11), (Şekil 5.11).

Çizelge 5.11 Mahkemenin II. Kararlarının, I.Kararlarına Göre Dağılımı

	x. I. Derece İptal Edildi	ü. Kişi Red
h. Danıştay Bakanlık' ın Açtığı Temyiz Davasını Reddeder	87%	5%
i. Danıştay Kişinin Açtığı Temyiz Davasını Reddeder	5%	3%

1.Kararlar(x,ü)

Renk Skalası Davaların 2. Kararları Göstermektedir.

Şekil 5.11 Mahkemenin II. Kararlarının, I.Kararlarına Göre Dağılımı

6.SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Pilot bölge olarak seçilen İzmir ili Bornova ilçesi Çiçekliköy ve Yakaköy de yapılmış olan bu araştırma sonucunda ortaya konan sonuçların, Doğal Sitlerle ilgili sorunları giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmasına ışık tutmaktadır. 1970’li yılların ortalarından itibaren gerek Kültür Bakanlığı’nın belgeleme çalışmalarında, gerekse o dönemdeki en üst düzey karar ve denetim mekanizması olan “ Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu” nun kararlarında “tabii sit” lerin giderek arttığı izlenmektedir. 1973-1983 yılları arasında doğal değerlere yönelik bu süreçte, incelenmesi ve eleştirilmesi gerekli konular mevcuttur.

Doğal Sitlerle ilgili ülke ölçeğinde ortak bir dil yoktur. 1710 sayılı yasa gereğince doğal sit alanlarının tespitleri Kültür Bakanlığı uzmanları tarafından yapılmaktadır. Bakanlıkta doğal alanların bileşenlerini inceleyip yorumlayacak uzmanlar bulunmamaktadır. Böylece yapılan sit alan tespitlerini doğruluğu tartışılmaktadır.

Araştırma bulguları sonucunda bazı alanların doğal sit niteliği taşıdığı öngörülmesine karşın, ülke ölçeğinde taşınması gereken üstün değerlerinden kaynaklanmadığı görülmüştür. Bunun nedeni ise başka araçlarla durdurulamayan yapılaşmaya karşı kullanılmasıdır. Bu alanlar nitelikleri ne olursa olsun, hızlı kentleşme ve II. konut olgusunu engellemek adına bir kalkan olarak görülmektedir. Bu durumda doğal sitlerin bilimsel ve objektif yollarla tespit edilmesi zorlaşmaktadır.

Doğal sit olarak ilan edilen alanlar koruma ve kullanıma yönelik planlama eksiklikleri yüzünden anlamını yitirmektedir. Doğal sitlerin planlanması koruma kullanımın dengeli bir şekilde oluşturulduğu uzun bir

süreçtir. Doğal sitlerle ilgili kararlar, yeterli bir planlama süreci yaşamadığı için etkili olamamıştır. Bu durumda bir alanı sadece doğal sit ilan etmenin yeterli olmadığı ortaya konulmuştur.

Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (bkz Ek3), doğal sitlerin belirlenmesinde ve tescil edilmesinde kesinlikle zorunluluğu olan maddeler yer almaktadır. Bunlar tüm ülke düzeyinde özel bir öneme sahip olmak, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmak, olağandışı olmak, çeşitli bilim dalları açısından, diğer alanlarda bulunmayan önemli özelliklere sahip olmak vs.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun ilke kararları (bkz Ek1, Ek2) incelendiğinde iki büyük sorunun ortaya konması gerekliliği doğar;

İlke kararlarında bilimsel olarak doğal sit alanları hangi ölçütlere dayandırılarak derecelendirildiği bir tartışma konusudur. I. derece ve II. derece doğal sit alanlarının arasında bazı tutarsızlıklar vardır. I. derece doğal sitin tanımında 'İlginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeni...' kabul edilebilir bir ölçüttür. Ancak II. derece doğal sitin tanımında böyle bir ölçüt bulunmamaktadır. Kamu yararı için kullanıma açılması bir alanın doğal sit olmasını gerektiren bir ölçüt değildir.

Diğer bir sorun ise ilke kararlarında yer alan değere göre müdahale biçimi oluşturmadaki bilimsel yanlışlıktır. Ülkemizdeki çok çeşitli ve değişik özelliklere sahip doğal sitlerdeki korunması gerekli yapıların değerlerine göre sınıflandırılması ve bu sınıfların standart bir şekilde tek düze müdahale şekilleri oluşturulması bilimsellikten uzak bir yaklaşımdır. Ayrıca

bu kadar çeşitlilik gösteren alanların bilimselliğe önem vermeden, ayrıntılı etüdler yapılmadan sadece 3 ana gruba ayırmak ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Bu sınıflandırma şekli; tüm koruma ve kullanma ilkelerine aykırı olmakla birlikte, o alanın niteliği, kapasitesi, bölgedeki konumu, çevresinde yer alan diğer işlevler vb. birçok genel planlama faktörü göz önüne alınmadan ve ülkemizdeki zenginlik ve çeşitlilik düşünülmeden 3 değişik sit derecesine sığdırılmıştır.

417 sayılı ilke kararında; konum, potansiyel, korunma düzeyi vb göz önüne alınmaksızın I. derece doğal sit alanlarında ‘ halka açık rekreasyon amaçlı tesisler, iskele, balıkçı barınağı, bekçi kulübesi otopark, zorunlu alt yapı hizmetleri’ ne yer verilmektedir. II. derece doğal sit alanlarında turizme yönelik yapılaşmaya gidilebilmekte, III. derece doğal sit alanlarında ise her türlü kullanıma izin verilmektedir. Buna karşın koruma kuramında, her sit alanının kendine özgü sorun ve potansiyeli bulunduğu ve her alanın kendine özgü çözümlerle korunması ve değerlendirilmesi gerekliliği yer almaktadır.

Bilindiği gibi kimi tarım etkinlikleri, doğayı en hızlı ve kapsamlı şekilde değiştiren ve de etkileyen etkinlikler arasındadır. Ancak en değerli sınıflandırma derecesi olan I. derece sit alanlarında tarımsal uygulamaların sürdürülmesine izin verilmektedir. Tüm bu açıklamalar, sit derecelendirmelerin tek tip sınıflandırılmasının ilkelere aykırılığını ortaya koymaktadır.

Çiçekliköy ve Yakaköy doğal sit alanlarında tez kapsamında yapılan araştırmalarda da; karşımıza yukarıda açıklanmış olunan birçok sit sorunuyla karşı karşıya kalınmıştır. Dünyada bu kadar önemli bir yere sahip koruma kavramı maalesef ki ülkemizdeki tek düze koruma yöntemleri ve

sınıflandırmalar sebebiyle hak ettiği değeri bulamamaktadır. Zengin doğal güzellik ve özelliklere sahip ülkemizde küçük bir yere sahip Çiçekliköy ve Yakaköy doğal sit alanlarında bile çözümlenmesi güç sorunlarla karşılaşmıştır. Öncelikle bu köylerde yaşayan halk doğal sit kavramından çok uzak olmakla beraber, kullanım alanlarıyla ilgili davalar konusunda da yeterli bilgiye sahip değildirler. Yaşadıkları I. derece sit statüsüne sahip alanların bilimsel açıdan sahip olduğu değerden habersiz ihtiyaçları doğrultusunda etkinlik yoluna gitmektedirler. Dışardan gelip köylere yerleşen halk bu konuda daha fazla bilgi sahibi olması yanında, sonuçlanması uzun süren davalarla baş başadırlar.

Köylünün başlıca geçim kaynağı olan tarım, sit alanlarında gerçekleştirilmektedir. Oturdukları evler I. derece sit olmasına karşın, kullanımda bunu gözetmeksizin etkinlikler yapılmaktadır. Yaşadığı alanın I. derece sit alanı kararının iptali için dava açmak ise ne maddi olarak karşılayabilecekleri bir durum ne de anlayıştır. Bu nedenledir ki açılan davalar yapılan bilirkişi incelemeleri alınan kararlar tam bir karmaşa içinde yürütülmektedir. Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (bkz 3.5), içeriğinde yer alan koruma ve kullanma koşullarının ne kadar dışında anlayışlarla karşı karşıya kaldığı gözlenmektedir.

Grafik ve çizelgeler eşliğinde gösterilen araştırma bulgularından da anlaşılacağı gibi Yakaköy ve Çiçekliköy mevkiinde hukuksal anlamda doğal sit sorunlarının en başında I. derece doğal sit statüsünde olmamasına karşın I. derece doğal sit alanı ilan edilen özel arazilerdir. Buna karşın kişiler tarafından açılan davaların büyük bir çoğunluğu bilirkişiler tarafından yapılan incelemeler sonucunda I. derece doğal sit alanı olmadığı raporu verilmiştir. I. derece doğal sit kararı mahkeme tarafından iptal edilen araziler bu sefer de

Kültür Bakanlığı tarafından açılan temyiz davaları ile karşı karşıya gelmişlerdir. Bu davalar sonucunda da büyük bir oranda Bakanlık Danıştay tarafından reddedilmiştir. Sonuç olarak da kişiler tarafından açılan iptal davaları yüksek oranda sit derecesinin değiştirilmesi, ya da sonuçlanmamış davalarla cevap bulmuştur. Küçük bir kısım kişi davaları da bilirkişi raporları neticesinde I. derece sit statüsü değiştirilmemiştir.

7. ÖNERİLER

Bir alanın doğal ve kültürel değer derecesi, o alanda gerçekleştirilecek eylemlerin niteliğini saptamak için kullanılmamalıdır. Aksine her alan, kendine özgü sorun ve potansiyelden yola çıkarak, uluslar arası ve ulusal kural ve ölçütler ışığında, o çevrenin gerektirdiği, kendine özgü çözümlemelerle ele alınmalıdır. Doğal sit alanlarının belirlenmesinde kapsamlı bilimsel çalışmalar yapılmalıdır. Değişik meslek disiplinlerinden uzman kişiler tarafından, alanın taşıma kapasitesi hesaplanmalıdır. Bozulma ve yozlaşma durumlarını bilimsel gözlemler ışığında ve verilere dayalı olarak göstermelidir. Bir alanın doğal sit niteliği taşıması ve bu niteliğe bağlı olarak getirilecek kullanımların belirlenmesinde, yeni kapsamlı ve bilimsel yöntemler bilim adamları tarafından uygulanmalıdır. Alandaki değerlendirme ölçütleri, değer düzeyi, mevcut niteliklerin ve alanda gerçekleştirilebilecek uygulama esaslarının belirlenmesi gerekmektedir. Koruma ve kullanma dengesini gözeterek tutarlı bir planlama detaylı araştırma ve değerlendirmeler ışığında gerçekleştirilmelidir. Çok çeşitli ve güzellik ve özellikteki sit alanlarımızın uluslar arası ilkeler ışığında 3 sınıfa sınıflandırılmasındaki sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Sit sınıflandırmalarında uluslar arası değerlendirme ölçütlerine dikkat edilmelidir.

a. Değerlendirme ölçütleri:

Buradaki değerler ‘Fiziksel ve biyolojik değerler (somut)’ ve ‘Estetik ve kültürel değerler(soyut)’ ve diğerleri olarak 3 ana başlıkta toplanabilir. Bu değerlerin gerektirdiği niteliklerin bir bölümü aşağıda sıralanmıştır.

a.1.Fiziksel değerler: Alanın büyüklüğü, coğrafi konumu, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri vb.

a.2.Biyolojik değerler: Biyocoğrafik koşullar, ekosistemler, doğal vejetasyon potansiyeli, fauna vb.

a.3.Estetik değerler: Olağan, olağanüstü vb.

a.4.Kültürel değerler: Doğa harikası, özgün, doğa tarihinde simge olması vb.

a.5.Diğer ölçütler:

Ülkenin doğa tarihi sürecinde önem taşımak,

Türkiye'nin doğa tarihinin kuraldışı, ender ya da tehlike altında olan özelliklerini içermek,

Bir grup ya da topluluk tarafından estetik, mitolojik vb. nedenlerle değerli bulunmak,

Türkiye'nin doğa tarihi ile ilgili önemli etkinlikler gerçekleştirmiş bir grup ya da bir kişinin yaşamı ile ilişkisi bulunmak,

b. Alanın değer düzeyi:

Bu değerlendirme, alanın evrensel, ülkesel, bölgesel ya da yerel ölçekte bir önemi olmasıyla ilgilidir.

c.Alanının mevcut nitelikleri:

Alanın değişik etkenler (doğa, insan) sonucu bozulma ve nitelik yitirme durumu incelenmelidir. Doğal sitlerle ilgili ölçütler sadece 'enderlik ve güzellik' kavramlarına emanet edilmeyecek kadar ciddi ve kapsamlı değerlendirmeler gerekmektedir.

Her alan kendine özgü sorun ve potansiyel içermektedir. Bu nedenle, her alanın korunması ve kullanımı, bu sorun ve potansiyeller sistemi içerisinde ele alınmalıdır. Tek tip katılaşmış değerlendirmeler ve buna uydurulmaya çalışılmış tanımlardan ve uygulamalardan kaçınılmalıdır. Çünkü doğa çeşitlilik içermekte ve katı kurallara bağlı değildir.

Diğer tüm alanlarda olduğu gibi, doğal sit alanları da bir planlama bütünlüğü içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle, tüm yaklaşımlar, sadece sit alan edilen alanla sınırlı kalmamalıdır. Çevredeki yer alan etkinlikler, bu etkinliklerin sit alanı ile olumlu ve olumsuz ilişkileri vb. hususlar en geniş ölçekte değerlendirilmelidir. Bir başka deyişle, korumanın bir planlama ve bu planlamaya bağlı alt ölçekli projelerle gerçekleştirilebileceği unutulmamalıdır.

Fiziksel ve ekolojik birçok farklı parametrenin değerlendirilmesi sonucu oluşturulması gereken ve doğa koruma önceliklerinin belirlenmesi temeline dayanan bir koruma amaçlı haritanın, herhangi bir insan beyni ile değerlendirilerek çizilmesi hemen hemen olanaksızdır. Bu aşamada CBS yazılımlarından birinin kullanılması gerektiği kesin bir görüş olarak ortaya konmuştur. Bu durumda, doğal sitlerin belirleme çalışmalarında görevli koruma kuruluşlarının bünyesinde, zorunlu olarak CBS uzmanları ve doğal alanların korunması çalışmalarında uzmanlaşmış peyzaj mimarları, bunların yanı sıra ziraat mühendisleri, doğa bilimciler, botanik, coğrafya, jeoloji bölümü mezunları, sosyal bilimciler vb. meslek gruplarının da zorunlu olarak yer alması gerekmektedir. Koruma kuruluşlarında halen, mimar, şehir ve bölge planlamacı, arkeolog, sanat tarihçi gibi, fiziksel planlama ve kültür varlıkları ile ilgili meslek grupları yer almakta ve ekolojik planlama, canlı ve cansız çevre bilgisine vakıf hiçbir meslek grubu bulunmamaktadır.

Ülkemizde belirlenmesi gereken her doğal ve kültürel özellikli alan için, geliştirilmiş Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ile, çeşitli fiziksel ve doğal verilerin bilgisayar ortamında belli bir yöntemle göre değerlendirilmesi ile elde edilecek koruma amaçlı planlar ya da haritalar hazırlanabilir ya da bazı

ölçütlere göre belirlenmiş doğal alanlar, doğal sit olarak sınıflandırılırlar ve bunların haritaları hazırlanarak ulusal bilgi sistemine aktarılabilir.

CBS yöntemine göre oluşturulacak koruma öncelikli haritalara düşülecek plan notları, alanın koruma kullanım özelliklerine göre değişebilir. Ancak, doğal ve kültürel koruma öncelik haritası, aynı ilkeler altında hazırlanmalı ve yöntem bir standarda oturtulmalıdır. CBS yöntemi fiziksel planlamalara, ekolojik temelde yol gösterici bir yöntemdir. Yöntemin iyi tarafı, birçok parametreyi bir arada değerlendiren ve en doğru kararları almada en bilimsel yaklaşımları sağlayan bir yöntem olmasıdır. Yöntemin belki zor olan tarafı ise, fazla uzmana gereksinim olması ve sonuç haritadan sonra getirilecek öneriler açısından da uzman görüşü ve yorumuna açık olmasıdır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

Afyonkarahisar Valiliği Yayınları, 2003, (Frig Vadisi) Broşürü, No 18, Afyon).

Anonim, 2006, Yakaköy Muhtarlığı

Bal, E., 2004, İdari Yargı Kararlarının İmar Planlama Süreci İçindeki Rolü, 56,57s.

Gözler, K., 1998, Hukuka Giriş, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 67,128,132,133s.

Hegel, G.W.F., 1991, Hukuk Felsefesinin Prensipleri, Çev: Cenap Karakaya, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 54s.

Işıktaç, Y., 2004, Toplum ve Hukuk

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Projeler Daire Başkanlığı Arşivi

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi

Ökçesiz, H., 1998, Hukuk Devleti ve Yargıcı, Hukuk Devleti, Bilim Dizisi, HFSA- Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi Yayınları:4, Afa Yayıncılık, İstanbul, 242,243s.

KAYNAKLAR DİZİNİ DEVAMI

- Özlem, D., 2003, Hukuk Felsefesi ve Etik: Kavramlar, Sorunlar, Yaklaşımlar, Ankara**
- Sancakdar, O., 1993, Belediye'nin İmar Planını Yapması, Değiştirmesi ve İptal Davası, Yüksek Lisans Tezi, DEÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 175,176s.**
- Türkyılmaz, B., Kurucu, Y., Altınbaş, Ü., Bolca, M., Esetlileri, T., Özen, F., Gülgün, B., Gencer, G., Güney A., Hepcan, Ş., Özden, N., 2005, Doğal Sitlerin Belirlenmesi Ve Sınıflandırılmasında Coğrafi Bilgi Sisteminin Kullanılabilirliği Ve Bir Örnekleme Alanında (Kaynaklar Beldesi-İzmir) Veri Tabanı Oluşturma Üzerinde Araştırmalar**
- Yeşil Atlas Dergisi, Kasım 2003, No: 2003/01, ISSN 1303-2852, Sayı:6, Türkiye'nin Korunan Alanları, 49,50s.**
- Yılmaz, M., 2002, İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma, Seçkin Yayınevi, Ankara, 166,170,173,177,189,190,191,204s.**
- Zafer, B., 1991, Türkiye'de Doğa Koruma Alanları ve Doğal Sitlerin Belirleme ve Sınıflandırılmasında Kullanılacak Kriterlerin Saptanması Amacıyla İzmir/Kemalpaşa Örneklemesine Dayalı Yöntem Araştırması, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi, 1,2,3,4s.**

17959 Sayılı Resmi Gazete, 23.5.1982 tarih ve 8/4788 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.2.1983 tarihinde yayınlanmıştır.

4. İdare Mahkemesi Arşivi

İnternet Adresleri

<http://www.restorasyon.org/yeni/pages/karar419.asp>

<http://www.restorasyon.org/yeni/pages/karar421.asp>

<http://www.restorasyon.org/yeni/pages/karar659.asp>

http://www.kultur.gov.tr/portal/default_tr.asp?belgeno=23457

EK 1**Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**

2863 Sayılı (5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile değişik) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Kanun Numarası: 2863

Kabul Tarihi : 21/7/1983

Yayınlandığı R.Gazete: Tarih: 23/7/1983 Sayı: 18113

5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kabul Tarihi ve Sayısı: 14.7.2004 / 5226

Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 27.7.2004 / 25535

Birinci Bölüm - Genel Hükümler

Amaç

MADDE 1. - Bu kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Kapsam

MADDE 2. - Bu kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar Ve Kısaltmalar

MADDE 3. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Bu kanunda geçen tanımlar ve kısaltmalar şunlardır:

a)Tanımlar:

"Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

"Tabiat Varlıkları"; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

"Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alandır.

"Koruma" ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

"Korunma Alanı"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlardır.

"Değerlendirme"; kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

"Ören yeri"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.

"Koruma amaçlı imar plânı"; bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklılaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve

açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki plânlardır.

"Çevre düzenleme projesi"; ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir.

"Yönetim alanı"; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.

"Yönetim plânı"; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır.

"Bağlantı noktası"; yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema

etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır.

b) Kısaltmalar:

"Bakanlık"; Kültür ve Turizm Bakanlığı,

"Koruma Yüksek Kurulu"; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunu, "Koruma Bölge Kurulu"; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunu," ifade eder.

Haber Verme Zorunluluğu

MADDE 4. - Taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar. Bu gibi varlıklar, askeri garnizonlar ve yasak bölgeler içinde bulunursa, usulüne uygun olarak üst komutanlıklara bildirilir.

Böyle bir ihbar alan muhtar, mülki amir veya bu gibi varlıklardan doğrudan doğruya haberdar olan ilgili makamlar, bunların muhafaza ve güvenlikleri için gerekli tedbirleri alırlar. Muhtar, aynı gün alınan tedbirlerle birlikte durumu en yakın mülki amire; mülki amir ve diğer makamlar ise on gün içinde, yazı ile Kültür ve Turizm Bakanlığına ve en yakın müze müdürlüğüne bildirir. İhbar alan Bakanlık ve müze müdürü bu Kanun hükümlerine göre, en kısa zamanda gerekli işlemleri yapar.

Devlet Malı Niteliği

MADDE 5. - Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde

bulunan taşınmazlarda varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları Devlet malı niteliğindedir. Özel nitelikleri dolayısıyla aynı statüye tabi tutulan mazbut ve mülhak vakıf malları bu hükmün dışındadır.

İkinci Bölüm - Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Ve Tabiat Varlıkları

MADDE 6. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik)

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler. Ancak, koruma bölge kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, nihtımlar, tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve

konaklar, camiler, mescitler, musallalar, namaz gâhlar, çeşme ve sebiller, imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler, mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar, külliyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindendir. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindendir.

Tespit Ve Tescil

Madde 7. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 26.5.2004 tarih ve 5177 sayılı Kanun ile değişik) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespiti Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılır.

Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları gözönünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma bölge kurulu kararı ile tescil olunur. Tespit ve tescil ile ilgili usuller, esaslar ve kıstaslar yönetmelikte belirtilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mühlak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, sebil, mevlevihane, çeşme ve benzeri korunması

gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, envanterlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır. Tescil kararlarının ilanı, tebliği ve tapu kütüğüne işlenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Korunma Alanı İle İlgili Karar Alma Yetkisi

MADDE 8. - Yedinci maddeye göre tescil edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanlarının tespiti ve bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapıp yapılamayacağı konusunda karar alma yetkisi koruma bölge kurullarına aittir. Koruma bölge kurullarının kararına 61 nci maddenin ikinci fıkrasına göre itiraz edilebilir.

Korunma alanlarının tespitinde, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, görünümlerinin ve çevreleri ile uyumlarının muhafazası için yeteri kadar korunma alanına sahip olmaları dikkate alınır. Bu hususlarla ilgili esaslar, Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

İzinsiz Müdahale Ve Kullanma Yasağı

MADDE 9. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma bölge kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşâ ve fizikî müdahalede bulunulamaz, bunlar yeniden kullanıma açılmaz veya kullanımları değiştirilemez. Esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler inşâ ve fizikî müdahale sayılır.

Yetki Ve Yöntem

Madde 10. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldirmek ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin idare ve kontrolünde bulunan kültür ve tabiat varlıklarının korunması, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca yerine getirilir. Bu korunmanın sağlanmasında, gerektiğinde, Kültür ve Turizm Bakanlığının teknik yardımı ve işbirliği sağlanır. Milli Savunma Bakanlığının idare ve denetiminde veya sınır boyu ve yasak bölgede bulunan kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi, Milli Savunma Bakanlığınca yerine getirilir. Bu korunmanın sağlanması, Milli Savunma Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında düzenlenecek protokol esaslarına göre yürütülür.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese, han, hamam, mescit, zaviye, mevlevihane, çeşme ve benzeri kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi koruma bölge kurulları kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yürütülür.

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma ve değerlendirilmesi, bu Kanun hükümlerine uygun olarak kendileri tarafından sağlanır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bu kuruluşların bütçelerine her yıl bu maksatla konacak ödeneklerle yapılır. Bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için, Kültür ve Turizm Bakanlığı Bütçesine her yıl yeteri kadar ödenek konur. Araştırma, kazı ve sondaj yapılan alanların korunması ve değerlendirilmesi Bakanlığa aittir.

Büyükşehir belediyeleri, valilikler, Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir plânlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulur. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur. Belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanları içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir. Bu bürolar koruma bölge kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar plânı, proje ve malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimi de dahil olmak üzere uygulamayı denetlemekle yükümlüdürler. Alanın özelliği göz önüne alınarak, bu büroların hangi uzmanlık dallarından teşekkül edeceği, çalışma, izin usul ve esasları; Bakanlık ve İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

Hak Ve Sorumluluk

MADDE 11. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri bu varlıkların bakım ve onarımlarını Kültür ve Turizm Bakanlığının bu Kanun uyarınca bakım ve onarım hususunda vereceği emir ve talimata uygun olarak yerine getirdikleri

sürece, bu Kanunun bu konuda maliklere tanıdığı hak ve muafiyetlerden yararlanırlar. Ancak, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanları, sit alanları zilyedlik yoluyla iktisap edilemez.

Malikler bu varlıkların üzerindeki mülkiyet haklarının tabii icabı olan ve bu Kanunun hükümlerine aykırı bulunmayan bütün yetkilerini kullanabilirler. Bu Kanunun belirlediği bakım ve onarım sorumluluklarını yerine getirmekte aczi olanların mülkleri, usulüne göre kamulaştırılır. Mazbut veya mülhak vakıf varlıkları bu hükme tabi değildir. Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görmesi ile, Vakıflar Genel Müdürlüğü, il özel idareleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, yukarıda sözü geçen maliklere lüzum görülen hallerde, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma, bakım ve onarımlarına, teknik eleman ve ödenekleri ile yardımda bulunabilirler.

Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanması Ve Katkı Payı

Madde 12. - (21.2.2001 gün ve 4629 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Özel hukuka tabi gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının; korunması, bakım ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığınca aynı, nakdi ve teknik yardım yapılır. Bu amaçla, Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bakanlıkça yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 8 inci ve 18 inci maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u nispetinde "Taşınmaz Kültür Varlıklarının

Korunmasına Katkı Payı" tahakkuk ettirilir ve ilgili belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir.

Tahsil edilen miktar, il özel idaresi tarafından açılacak özel hesapta toplanır. Bu miktar; belediyelerce kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan projeler kapsamında kamulaştırma, projelendirme, plânlama ve uygulama konularında kullanılmak üzere il sınırları içindeki belediyelere vali tarafından aktarılır ve bu pay valinin denetiminde kullanılır. Bu madde uyarınca tahakkuk eden katkı payları hakkında 1319 sayılı Kanunun üçüncü kısmı hükümleri uygulanır. Katkı paylarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı ile Bakanlık tarafından belirlenir. 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu uyarınca verilecek kredilerin en az %10'u tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin başvurularda kullanılır. Bu kapsamdaki öncelikli projeler Bakanlık ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca müştereken belirlenir.

Devir Yasağı

MADDE 13. - Hazineye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup, usulüne göre tescil ve ilân olunan, her çeşit korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı ile bunlara ait korunma sınırları dahilindeki taşınmazlar, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan, gerçek ve tüzelkişilere satılamaz, hibe edilemez.

Kullanma

Madde 14. - Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının intifa haklarının, belirli sürelerle kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere, Devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu menfaatine yararlı

milli demeklere bırakılması veya gerçek ve tüzelkişilere kiraya verilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine tabidir.

Anılan varlıklardan, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yönetim ve denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflarla, 7044 sayılı Aslında Vakıf Olan Tarihi ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğüne Devrine Dair Kanunla yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilen vakıf mallarının kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere, Devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına ve kamu yararına çalışan milli demeklere, belirli sürelerle, intifa haklarının bırakılması veya gerçek ve tüzelkişilerce karakterine uygun kullanılmak şartı ile kiraya verilmesi, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yetkisindedir.

Yukanda belirlenen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını kullananlar, bunların bakım, onarım ve restorasyon işlerini bu Kanunda belirlenen esaslara göre yapmak ve bunun için gerekli masrafları karşılamakla yükümlüdürler.

Kamulaştırma

MADDE 15. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanları, aşağıda belirlenen esaslara göre kamulaştırılır:

a) Kısmen veya tamamen gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetine geçmiş olan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanları Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak programlara uygun olarak kamulaştırılır. Bu maksat için, Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konur. Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve

mahallî idare birlikleri tescilli taşınmaz kültür varlıklarını, koruma bölge kurullarının belirlediği fonksiyonda kullanılmak kaydıyla kamulaştırabilirler.

b) Menşei vakıf olup da çeşitli sebeplerle kısmen veya tamamen gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetine geçen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırılmaları, Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır. Bu maksat için Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine yeteri kadar ödenek konur.

c) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma alanları, imar planında yola, otoparka, yeşil sahaya rastlıyorsa bunların belediyelerce; sair kamu kurum ve kuruluşlarının bakım ve onarımı ile görevli oldukları veya kullandıkları bu gibi kültür varlıklarının korunma alanlarının ise, bu kurum ve kuruluşlarca, kamulaştırılması esastır.

d) Kamulaştırmalarda bedel takdirinde, taşınmaz kültür varlıklarının eksiklik, enderlik ve sanat değeri dikkate alınmaz.

e) Kamulaştırma işlemleri, bu Kanun hükümleri ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine göre yapılır.

f) Sit alanı olması nedeni ile kesin inşaat yasağı getirilmiş korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller, malikinin başvurusu üzerine bir başka hazine arazisi ile değiştirilebilir. Üzerinde bina, tesis var ise, malikinin başvurusu üzerine rayiç bedeli 2942 sayılı Kanunun 11 inci maddesi hükümlerine göre belirlenerek ödeme yapılır. Bu hükümle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Ruhsatsız Yapı Yasağı

MADDE 16. - Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapmak yasaktır. Buralarda ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar

planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre işlem yapılır.

Sit alanlarında geçiş dönemi-koruma esasları ve kullanma şartları ile koruma amaçlı imar planı

MADDE 17. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) a)
Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plân uygulamasını durdurur. Sit alanının etkileşim çevresine ilişkin varsa 1/25.000 ölçekli plân kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilerek ilgili idarelerce onaylanır.

Koruma amaçlı imar plânı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plândan etkilenen hemşerilerin katılımı ile toplantılar düzenleyerek koruma amaçlı imar plânını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. İki yıl içinde koruma amaçlı imar plânı yapılmadığı takdirde, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının uygulanması, koruma amaçlı imar plânı yapılıncaya kadar durdurulur. Bu iki yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plân yapılamadığı takdirde koruma bölge kurulunca bu süre bir yıl daha uzatılabilir. Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma plânları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir.

İlgili idareler, koruma amaçlı imar plânını en geç iki ay içinde görüşür ve varsa değişmesini istediği hususları koruma bölge kuruluna bildirir. Koruma bölge kurulunda bu hususlar da değerlendirilir ve kurul tarafından uygun görülen haliyle plânlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir.

Altmış gün içerisinde onaylanmayan plânlar kesinleşerek yürürlüğe girer. Koruma amaçlı imar plânının yürürlüğe girmesiyle geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan ortadan kalkar. Ören yerlerinde çevre düzenleme projesi yapımı ve değişiklikleri, ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır.

Koruma amaçlı imar plânları ve çevre düzenleme projelerinde yapılacak değişiklikler yukarıdaki usullere tabidir. Koruma amaçlı imar plânları; müellifi şehir plâncısı olmak üzere; alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak mimar, restoratör mimar, sanat tarihçisi, arkeolog, sosyolog, mühendis, peyzaj mimarı gibi meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır. Koruma amaçlı imar plânları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulaması, denetimi ve plân müelliflerinin yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlık ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir. Koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü Bütçesine yeteri kadar ödenek konur. İl özel idareleri ise bütçelerinde koruma amaçlı imar plânlarının yapımı için ödenek ayırırlar.

Koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde; bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onanlı imar plânlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre su basman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebilir, ancak bu maddenin (c) bendi uyarınca yapılanma hakkı aktarımını re'sen uygulamaya da ilgili idareler yetkilidir. Su basman seviyesi tamamlanmamış yapıların yapı ruhsatları iptal edilir. Kesin

yapılanma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinden faydalanılamaz.

b) Koruma amaçlı imar plânlarıyla kesin yapılanma yasağı getirilen sit alanlarında bulunan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetindeki taşınmazlar malikin başvurusu üzerine, belediye ve il özel idaresine ait taşınmazlarla takas edilebilir.

c) Yapılanma hakları kısıtlanmış tescilli taşınmaz kültür varlıklarına veya bunların koruma alanlarında bulunan ya da koruma amaçlı imar plânlarıyla yapılanma hakları kısıtlanan taşınmazlara ait mülkiyet veya yapılanma haklarının kısıtlanmış bölümünü, imar plânlarıyla yapılanmaya açık aktarım alanı olarak ayrılmış, mülkiyetlerindeki veya üçüncü şahıslara ait alanlara, aktarımdan yararlanacak öncelikli hakları belirleyerek bir program dahilinde aktarmaya, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeler, bunların dışında valilikler yetkilidir.

Aktarım işleminde Sermaye Piyasası Kurulunca onaylı gayrimenkul değerlendirme şirketlerince yapılacak rayiç değer denkleştirmesi esastır. Ancak aktarıma konu hak tescilli taşınmaz kültür varlığına ilişkin ise yapı değeri dikkate alınmaz. Bu taşınmazlar için, kısıtlanmış yapılanma haklarının, imar plânlarıyla aktarım alanı olarak ayrılmış yapılanmaya açık diğer alanlarda kullanılmasını sağlayacak ve bu hakkı hamiline yazılı menkul kıymete dönüştürecek belgeler düzenlemeye, bu belgeleri yapılanma hakları kısıtlanmış alan olarak gösterilen ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlardaki taşınmaz sahiplerinden hak sahibi olanlara vermeye, imar plânında aktarım alanı olarak ayrılmış ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlarda ise ruhsat vermek için toplamaya ilgili idareler yetkilidir. Menkul kıymetlerin basılması, saklanması, el değiştirme işlemlerinin onaylanması ve veri tabanının oluşturulması ve denetlenmesi İller Bankasıca yapılır.

Bu alanlarda kesin yapılanma yasağı gelmesi nedeniyle yapılanma hakkının tamamen aktarılması halinde, yapılanma hakkı kısıtlanan taşınmaz, mütemmimi ile birlikte ilgili idare mülkiyetine geçer ve parseller ilgili idare adına tescil edilir ve hiçbir koşulda satışa konu edilemez. Aktarıma konu parselde malikin korunabilir yapılanma hakkı kalması halinde ise yapılanma hakkı kısmen aktarılır. Bu durumda, malikin yapılanma hakkı kısıtlanmış alandaki mülkiyeti devam eder.

Ancak, aktarıma konu hak, tescilli taşınmaz kültür varlığı üzerinde ise, malikin bu varlığın korunması ve yaşatılması için gerekli bakım, onarım ve restorasyon çalışmasını, ilgili idare ile imzalanacak protokole uygun olarak menkul kıymetleri teslim almasını müteakip başlatarak tamamlaması zorunludur. Aksi halde, ilgili idare teslim edilen menkul kıymet bedelini faiziyle birlikte malikten tahsile yetkilidir. Bu hususlar ve protokol menkul kıymet tesliminden önce ilgili idarece tapuya her türlü harçtan ve damga vergisinden muaf olarak şerh edilir. Kısıtlanmış hakların bulunduğu belediye sınırları içerisinde, aktarım alanı tespit edilmesinin mümkün olamaması halinde, ilgili idareler ortak program yürütmeye yetkilidir. Yukarıdaki fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

Yapı Esasları

MADDE 18. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının gruplandırılması, maliklerinin müracaat tarihinden itibaren üç ay içinde Koruma bölge kurulunca yapılır. Gruplandırılan taşınmaz kültür varlıkları, tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilir. Gruplandırma yapılmadıkça, onarım ve yapı esasları belirlenemez. Tescilli taşınmaz kültür

varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri ve bunların uygulanmasında restoratör mimar veya mimarın bulunması zorunludur. Bunlardan I. grup kapsamında olanların rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerinin uygulama çalışmaları, yapının özelliğine göre kalem işleri, ahşap, demir, taş işleri ve restorasyon konularında uzmanlaşmış kişilerce yapılır.

Sit alanları, korunması gerekli kültür varlıkları ve bunların koruma alanlarında onaylı plân ve proje dışı uygulama yapan veya yapılmasına yol açan sorumlularının, koruma bölge kurulları ile ilgili konularda plân ve proje düzenlemesi ve uygulama sorumluluğu yapması beş yıl süre ile yasaklanır. Uygulama sorumlularının denetimi, ilgili belediye veya valilikçe yapılarak aykırı hareket edenler, Bakanlığa ve ilgili meslek odasına bildirilir. Proje uygulanması safhasında herhangi bir nedenle uygulama sorumlusunun ayrılması halinde bu husus Bakanlığa bildirilir, yenisi tayin edilmedikçe uygulamaya devam edilemez. Yapı esasları, denetim ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Mahalli idareler, taşınmaz kültür varlığı parselinde, ek veya eklenti suretiyle yapılacak veya yeni inşa edilecek yapılara ait koruma bölge kurulunca verilen kararlarda veya onaylanmış kültür varlığı projelerinde değişiklik yapamazlar. Ancak, inşa edilecek yapının fen ve sağlık şartlarının mevzuata uygunluğunu kontrol ederler. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parselleri, taşınmaz kültür varlıklarının mahiyetine tesir edecek şekil ve surette ayrılamaz ve birleştirilemez.

Maliklerin İzin Verme Yükümlülüğü

MADDE 19. - Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının malikleri, Kültür ve Turizm Bakanlığınca görevlendirilmiş uzmanlara, gerektiği zaman, varlığın kontrolü, incelenmesi, harita, plan ve rölövesinin yapılması, fotoğraflarının çekilmesi, kalıplarının çıkarılması için izin vermeye ve gereken kolaylığı göstermeye mecburdurlar. Ancak, görevliler konut dokunulmazlığı ve aile mahremiyetini ihlâl etmeyecek tarzda faaliyetlerini yürütürler.

Taşınmaz Kültür Varlıklarının Nakli

MADDE 20. - Taşınmaz kültür varlıkları ve parçalarının, bulundukları yerlerde korunmaları esastır. Ancak, bu taşınmaz kültür varlıklarının başka bir yere nakli zorunluluğu varsa veya özellikleri itibarıyla nakli gerekli ise, koruma bölge kurullarının uygun görüşü ve gereken emniyet tedbirleri alınmak suretiyle Kültür ve Turizm Bakanlığınca istenilen yere nakledilebilir. Kültür varlığının nakli dolayısıyla taşınmazın maliki bir zarara maruz kalmışsa, Kültür ve Turizm Bakanlığınca oluşturulacak bir komisyonun tespit edeceği tazminat zarar görene ödenir.

İstisnalar Ve Muafiyetler

MADDE 21. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Tapu kütüğüne “korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır” kaydı konulmuş olan ve I inci ve II nci grup olarak gruplandırılmış bulunan taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik sit alanı ve doğal sit alanı olmaları nedeniyle üzerlerine kesin yapılanma yasağı getirilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olan parseller her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

Kültür varlıklarının korunması maksadıyla tespit, proje, bakım, onarım, restorasyon ve kazı ile müzelerin güvenliği için kullanılmak şartıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Milli Savunma Bakanlığı, Bakanlıkça ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce dışardan getirilecek her türlü araç, gereç, makine, teknik malzeme ve kimyevi maddeler ile altın ve gümüş varak, her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Koruma bölge kurulları kararına uygun olarak bu taşınmaz kültür varlıklarında yapılan onarım ve inşaat işleri Belediye Gelirleri Kanunu gereğince alınacak vergi, harç ve harcamalara katılma paylarından müstesnadır. Bu Kanun kapsamında tescil edilen taşınmaz kültür varlıkları için 29.6.2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

MADDE 22. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. 21 inci madde kapsamında değerlendirilmiştir.)

Üçüncü Bölüm - Korunması Gerekli Taşınır Kültür Ve Tabiat Varlıkları

MADDE 23. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile değişik)

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

a) Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları;

Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kab ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliye), yüzük taşları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadem), deri, bez, papyrus, parşümen veya

maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhallefat (relique'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları, Halkın sosyal hayatını yansıtan, insan yapısı araç ve gereçler dahil, bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları. Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülmecit, V. Mehmet Reşat ve Vahidettin'e ait ve aynı çağdaki sikkeler, bu Kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurt içinde alınıp satılabilirler. Bu madde kapsamına girmeyen sikkeler bu Kanunun genel hükümlerine tabidir.

b) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal ATATÜRK'e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar.

Yönetim Ve Gözetim

MADDE 24. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile değişik) Devlet malı niteliğini taşıyan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının Devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve bunların korunup değerlendirmeleri Devlete aittir. Bu gibi varlıklardan gerçek ve tüzelkişilerin ellerinde bulunanlar, değeri ödenerek Bakanlık tarafından satın alınabilir. 23 üncü maddenin (a) bendinde belirtilen etnografik mahiyetteki kültür varlıklarının yurt içinde alımı, satımı ve devri serbesttir. Alımı, satımı serbest bırakılacak etnografik eserlerin hangi devirlere ait olacağı ve diğer nitelikleri ile kayıt ve tescil şartları bir yönetmelikle belirlenir.

Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürk'e ait korunması gerekli taşınır kültür varlıkları, Bakanlık, Milli Savunma

Bakanlığı veya Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na satın alınabilir. Ancak, bu tip eserlerden her ne suretle olursa olsun yurt dışına çıkarılacakların kontrolü, Bakanlığa bağlı müzelerce yapılabileceği gibi bazı gümrük çıkış kapılarında bulundurulacak ihtisas elemanlarınca da yapılabilir. Hangi kapılarda ihtisas elemanı bulundurulacağı bir yönetmelikle belirlenir. Yapılan kontrol sonunda bu tip eserlerden yurt dışına çıkmasında sakınca görülenler tespit edilerek değerlendirilmeleri yurt içinde yapılmak şartıyla, sahiplerine iade edilirler. Bu maddede belirtilen ve alım, satımı serbest bırakılan eserlerde Devletin rüçhan hakkı mahfuzdur.

Müzelere Alınma

MADDE 25. - Dördüncü maddeye göre Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirilen taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile 23 üncü maddede belirlenen korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bilimsel esaslara göre tasnif ve tescile tabi tutulurlar. Bunlardan Devlet müzelerinde bulunması gerekli görülenler, usulüne uygun olarak müzelere alınırlar. Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının tasnifi, tescili ve müzelere alınmaları ile ilgili kıstaslar, usuller ve esaslar yönetmelikte belirlenir. Türk askeri tarihini ilgilendiren her türlü silah ve malzemenin bulundukları veya ihbar edildikleri yerde, tarihi niteliklerinin araştırılması, incelenmesi ve değerlendirilmesi Genelkurmay Başkanlığınca yapılır. Tasnif ve tescil dışı bırakılan ve müzelere alınması gerekli görülmeyenler, sahiplerine bir belge ile iade olunurlar. Belge ile iade olunan kültür varlıkları üzerinde, sahipleri her türlü tasarrufta bulunabilirler. Bir yıl içinde sahipleri tarafından alınmayanlar, müzelerde saklanabilir veya usulüne uygun olarak Devletçe satılabilir.

Müze, Özel Müze Ve Koleksiyonculuk

MADDE 26. - Bu Kanunun kapsamına giren kültür ve tabiat varlıklarına ait müzelerin kurulması, geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının görevlerindendir. Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzelkişilerle vakıflar, Kültür ve Turizm Bakanlığından izin almak şartıyla, kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit kültür varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve müzeler kurabilirler. Ancak, gerçek ve tüzelkişilerle vakıflar tarafından kurulacak müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirerek, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesinde belirlenir.

Gerçek ve tüzelkişilerce kurulacak müzeler, Kültür ve Turizm Bakanlığının izin belgesinde belirlenen konu alanlarına inhisar etmek şartı ile, taşınır kültür varlığı bulundurabilir ve teşhir edebilirler. Bu müzeler de, taşınır kültür varlıklarının korunması hususunda Devlet müzeleri statüsündedirler. Anılan müzelerin kuruluş amacı, görevi ve yönetim şekil ve şartları ile gözetim ve denetimi yönetmelikle belirlenir.

Devlet müzeleri içerisinde özel bir ihtisas ve araştırma müzeleri olan askeri müzelerin kurulması, yaşıatılması, malzemenin ve uğraş konularının tayin ve tespiti Genelkurmay Başkanlığına aittir. Bu müzelerin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma düzenleri, Milli Savunma Bakanlığının, Kültür ve Turizm Bakanlığıyla birlikte hazırlayacağı bir yönetmelikte belirtilir. Gerçek ve tüzel kişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilirler. Koleksiyoncular faaliyetlerini, Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirmek ve yönetmelik gereğince, taşınır kültür

varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadırlar. Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek, koleksiyonlarındaki her türlü eseri on beş gün önce Kültür ve Turizm Bakanlığına haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilirler. Satın almada öncelik Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir.

Kültür Varlığı Ticareti

MADDE 27. - Yirmi beşinci madde gereğince tasnif ve tescil dışı bırakılan ve Devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen taşınır kültür varlıklarının ticareti, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılır. Bu ticareti yapmak isteyenler, Kültür ve Turizm Bakanlığından ruhsatname almak zorundadırlar. Bu ruhsatnameler üç yıl için geçerlidir. Bu sürenin bitiminden bir ay önce ruhsatname yenilenebilir. Bu kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri, süresine bakılmaksızın iptal edilir.

İkametgâhını Ticarethane Olarak Gösterme Yasağı

MADDE 28. - Kültür varlığı ticareti yapanlar belli bir ticaret yeri göstermek mecburiyetindedir. Ancak, ikametgâhlarını hiçbir zaman, ticarethane veya depo olarak gösteremezler.

Ticarethane Ve Depoların Kontrolü

MADDE 29. - Kültür varlığı ticareti yapanların işyerleri ve depoları yönetmelikte belirlenen esaslar dahilinde Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerince denetlenir.

Haber Verme Zorunluluğu

MADDE 30. - Kamu kurum ve kuruluşları (Belediyeler ve il özel idareleri dahil), vakıflar, gerçek ve tüzelkişiler satacakları eşya ve terekeler

arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile koleksiyonları, önce Devlet müzelerine haber vermeye ve göstermeye mecburdurlar. Kültür ve Turizm Bakanlığı, kültür ve tabiat varlıklarından meydana getirilen koleksiyonları kuracağı komisyonun takdir edeceği bedel üzerinden satın alabilir. Bunlardan hazineye intikal etmiş olup da müze koleksiyonlarına girmesi lüzumlu görülenler, Devlet Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre, Kültür ve Turizm Bakanlığına devrolunurlar.

Birinci fıkrada sözü edilen, kamu kurumu ve kuruluşları, vakıflar, gerçek ve tüzelkişiler satacakları eşya ve terekeler arasında bulunan veya yapacakları müzayedelerdeki satışlara konu olan askeri tarihimize ait kültür varlıkları ile silah ve askeri malzeme koleksiyonlarını Genelkurmay Başkanlığına haber vermeye ve göstermeye mecburdurlar. Bu kültür varlıklarından hazineye intikal etmiş olup, askeri müzelerin koleksiyonlarına girmesi lüzumlu görülenler Devlet Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine göre Milli Savunma Bakanlığına devrolunurlar.

Sikkeler

MADDE 31. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

Yurt Dışına Çıkarma Yasağı

MADDE 32. - Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurt dışına çıkarılamaz. Ancak, milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların her türlü hasar, zarar, tehdit veya tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke makamlarından teminat almak ve sigortalanmak şartı ile yurt dışında geçici olarak sergilendikten sonra geri getirilmelerine; Kültür ve Turizm

Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurulunun kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Türkiye'deki kordiplomatik mensupları, Türkiye'ye girişlerinde beyan ederek beraberinde getirdikleri yabancı kökenli kültür varlıklarını, çıkışlarında beraberlerinde götürebilirler. Yurt dışına geçici olarak sergilenmek üzere kültür ve tabiat varlıkları gönderilmesi esasları ile, Türkiye'deki kordiplomatik mensuplarının beraberlerinde getirdikleri bu tür varlıkların giriş ve çıkışlarında yapılacak işlemler, istenecek belgeler ile ilgili diğer hususlar Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nın birlikte düzenleyecekleri yönetmelikte belirtilir.

Yurt Dışından Getirme

MADDE 33. - Yurt dışından kültür varlığı getirmek serbesttir.

Kopya Çıkarma

MADDE 34. - Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ören yerleri ve müzelerdeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının öğretim, eğitim, bilimsel araştırma ve tanıtma amacı ile fotoğraflarının ve filmlerinin çekilmesi, mulaj ve kopyalarının çıkartılması Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır. Bu hususlarla ilgili esaslar, yönetmelikte tespit olunur.

Dördüncü Bölüm - Araştırma, Sondaj, Kazı Ve Define Arama

Araştırma, Sondaj Ve Kazı İzni

MADDE 35. - Bu Kanun hükümlerine tabi, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını meydana çıkarmak üzere, araştırma, sondaj ve kazı

yapma hakkı, sadece Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir. Bilimsel ve mali yeterliği Kültür ve Turizm Bakanlığınca takdir ve kabul olunan Türk ve yabancı heyet ve kurumlara araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından; sondaj ve kazı yapma izni Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi  zerine, Bakanlar Kurulu kararı ile verilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı elemanları veya bu Bakanlıkça görevlendirilecek Türk bilim adamları tarafından yapılacak araştırma, sondaj ve kazılar, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır. Askeri yasak bölgelerde yapılacak araştırma, sondaj ve kazı için gerekli ruhsatname, Genelkurmay Başkanlığının iznini müteakip, sözü geçen heyet ve kurumların göstereceği uzmanlar adına düzenlenir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca haklı görülebilecek sebep olmadıkça heyet ve kurumlar ruhsatnamedeki üyelerini değiştirmezler. Su altında korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu bölgeler, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca tespit edilir ve Bakanlar Kurulu kararı ile yayımlanır. Bu bölgelerde, sportif amaçlı dalış yapmak yasaktır, ikinci fıkra hükümlerine göre izin almak şartıyla araştırma ve kazı yapılabilir.

Maliklerin Mülkleri İçinde Yapılacak Kazılar

MADDE 36. - Taşınmaz kültür varlığı sahiplerinin kendi mülkleri içinde kültür varlığı aramak maksadı ile araştırma, sondaj ve kazı yapmaları da bu Kanunun 35 ve 41 inci maddeleri hükümlerine tabidir.

Kazı İzninde Usul

MADDE 37. - Aynı kazı heyetine veya şahsa, aynı süre içinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılan kurtarma kazıları dışında, birden fazla yerde kazı ve sondaj izni verilemez. İzin verilmesi, araştırma, sondaj ve kazının yapılması, elde edilecek kültür ve tabiat varlıklarının muhafaza şartları, bu

eserler üzerinde araştırma, sondaj ve kazı sahiplerine tanınacak diğer haklar bir yönetmelikte tespit olunur.

Kazı İzninin Devredilemeyeceği

MADDE 38. - Türk ve yabancı bilim kurumlarına veya onların adına hareket eden kişilere verilen kazı ve sondaj ruhsatnameleri ile araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni olmadan devredilemez. Bu iş için bir başkası tevkil olunamaz.

Araştırma, Sondaj Ve Kazı İzninin Hükümsüzlüğü

MADDE 39. - Kültür ve Turizm Bakanlığınca kabul edilen haklı bir sebep gösterilmeden, ruhsatname tarihinden itibaren, en çok altı ay içinde başlanılmayan araştırma, kazı ve sondajlara ait izin ve ruhsatnameler, hükümsüz sayılır. Araştırma, sondaj ve kazı çalışmaları, makul bir sebep gösterilmeksizin iki aydan fazla tatil edilemez. Bu süreyi geciktirenlerin izin ve ruhsatnameleri iptal edilmiş sayılır. Ayrıca, bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri iptal edilir ve bu gibilere, daha sonra izin ve ruhsat verilmez.

Araştırma, Sondaj Ve Kazı İzninde Süre

MADDE 40. - Kazı ve sondaj ruhsatnameleri ile araştırma izni bir yıl için geçerlidir. Ruhsatname ve izin süresinin sonunda heyet başkanı kazıya, sondaj ve araştırmaya devam edildiğini, yazılı olarak bildirdiği takdirde, bu hak her yıl müracaat şartı ile gelecek yıllarda da müracaatçı için saklı tutulur.

Kazıdan Çıkan Eserlerin Müzelere Nakli

MADDE 41. - Kazılarda meydana çıkan bütün taşınır kültür ve tabiat varlıkları, kazı yapan heyet ve kurumlar tarafından her yıl yapılan kazı

sonunda Kültür ve Turizm Bakanlığının göstereceği Devlet müzesine naklolunur. Kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen insan ve hayvan iskeletleri ile bütün fosiller, Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde tabiat tarihi müzeleri ile üniversitelere veya ilgili diğer Türk bilim kurumlarına verilebilir. Ayrıca, kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen askeri tarihle ilgili her türlü taşınır kültür varlığı, Genelkurmay Başkanlığının uygun görüşü ile, Kültür ve Turizm Bakanlığınca askeri müzelere devredilir.

Zarar Vermede Tazminat Yükümlülüğü

MADDE 42. - Kazı ve sondaj izni alanlar, bu çalışmayı sahipli arazide yaptıkları takdirde, kazı, sondaj ve araştırma bölgesindeki arazi sahiplerinin zararlarını tazmin ile y k ml d rl r. Arazi sahipleri Kültür ve Turizm Bakanlığının oluşturacağı komisyonca takdir edilecek tazminat karşılığında, kazı ve sondaj veya araştırmaya izin vermeye mecburdurlar. Bu gibi yerler, gerektiğinde Kültür ve Turizm Bakanlığınca kamulaştırılabilir. Yabancı bilim kurumlarınca yapılan kazılarda, bu kamulaştırmanın bedeli kazı sahipleri tarafından ödenir. Hazine adına tescil edilecek yerin kamulaştırma bedelinin takdirinde genel kamulaştırma hükümleri uygulanır. Bu madde gereğince ödenecek tazminat ve kamulaştırma bedellerinin takdirinde, kazı, sondaj ve araştırma faaliyetlerinden önce, mevcut kültür ve tabiat varlıklarının eskilik, enderlik ve sanat değeri ile bu faaliyetler sonucu bulunan kültür varlıklarının değeri, dikkate alınmaz.

Yayım Hakkı

MADDE 43. - Kazı, sondaj ve araştırmalarda, meydana çıkacak olan varlıkların yayım hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri gereğince, kazı, sondaj ve araştırma izni alan heyet ve kurumlar adına, kazı, sondaj ve araştırmayı fiilen idare edenlere aittir. Kazı başkanları,

her kazı dönemi sonunda, Kültür ve Turizm Bakanlığına bilimsel bir rapor vermekle yükümlüdürler. Kazının bitiminden itibaren, kazı dönemi çalışmalarına ait bilimsel raporlarını en geç iki yıl, nihai bilimsel raporlarını ise beş yıl içinde yayımlamayan kazı heyetlerinin kazı, sondaj ve araştırmalarda buldukları kültür ve tabiat varlıkları üzerindeki her türlü yayım hakkı Kültür ve Turizm Bakanlığına geçer.

Kültür ve Turizm Bakanlığı adına yapılan kazı, sondaj ve araştırmalara ait bilimsel raporlar, kazı başkanlığınca, yayımlanacak şekilde hazırlanır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bunlardan gerekli görülenleri yayımlar. Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görülecek mazeretler dışında, yukarıda açıklanan süre içinde son raporlarını yayımlamamış bulunan heyet ve kişilere yeni bir kazı için ruhsatname verilmez.

Giderler

MADDE 44. - Kazı, sondaj ve araştırma yapılan saha ile, kazı, sondaj ve araştırmadan çıkan kültür varlıklarının yerinde korunmasını sağlamak maksadıyla, kazı yerinde geçici olarak çalıştırılacak bekçilerin ücret ve masrafları ile kazı yerinin eski haline getirilmesinin gerektirdiği giderleri karşılamak, kazı sırasında meydana gelebilecek zararları tazmin ve bunlarla ilgili bütün giderler, düzenlenecek yönetmeliğe göre, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ruhsat verme veya süre uzatma sırasında, kazı sahiplerinden tahsil edilerek emaneten mal sandığına yatırılan paralardan ödenir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından finanse edilen konularda, gider karşılıklarının mal sandığına yatırılması zorunlu değildir.

Korunma Ve Çevre Düzenlemesi

MADDE 45. - Kùltür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılan kazılarda ortaya çıkan taşınmaz kùltür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım ve çevre düzenlemeleri ile taşınır kùltür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımları kazı başkanlığınca yapılır.

Araştırma, Kazı Ve Sondajların Geçici Olarak Veya Tamamen Durdurulması

MADDE 46. - Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak yapılan kazı, sondaj ve araştırmalar, Kùltür ve Turizm Bakanlığınca geçici olarak veya tamamen durdurulur.

Tesislerin Devri

MADDE 47. - Heyet ve kurumlar adına, kazı, sondaj ve araştırma yapan şahıslar tarafından, işe başlamak için veya çalışmaların devamı sırasında muhtelif şekillerde satın alınan veya inşa edilen depo, lojman ve benzeri tesisler ve malzeme, kazının sonunda bedelsiz olarak, Kùltür ve Turizm Bakanlığına devrolunur. Bu tesislerin kullanılış şekillerinin tayinine Kùltür ve Turizm Bakanlığı yetkilidir.

Araştırma, Kazı Ve Sondajda Görevlendirilenler

MADDE 48. - Yabancı heyet ve kurumlar tarafından yapılan araştırma, kazı ve sondajlarda Kùltür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarından bir veya birkaç temsilci bulunur. Türk heyet ve kurumlarınca yapılan araştırma, kazı ve sondajlara Kùltür ve Turizm Bakanlığı adına yetkili bir uzman katılır. Temsilci ve uzmanların seçimi ve görevleri yönetmelikle belirlenir.

Türk heyet ve kurumlarınca yapılan kazılara katılacak Kùltür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarının yol masrafları, yevmiyeleri ve zaruri giderleri, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Kùltür ve Turizm Bakanlığınca ödenir. Yabancı kurum ve heyetler tarafından yapılan araştırma,

kazı ve sondajlarda görevlendirilecek Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcilerine ödenecek olan yol masrafları, yevmiye, temsil  deneği ve su altı dalış tazminatı, kazı başkanlığından Kültür ve Turizm Bakanlığınca peşinen tahsil edilip bir Devlet Bankasına yatırılır. Temsil  deneğinin miktarı, her yıl Kültür ve Turizm Bakanlığınca tayin edilir.

Araştırma, Kazı Ve Sondaj İzin Yasağı

MADDE 49. - Türkiye'deki elçilik ve konsolosluklar mensuplarına, araştırma, kazı ve sondaj izni verilmez.

Define Arama

MADDE 50. - Define aramak isteyenlere, bu Kanunun 6 ncı maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı olarak belirtilen yerler ile tespit ve tescil edilen sit alanları ve mezarlıklar dışında, Kültür ve Turizm Bakanlığınca define arama ruhsatnamesi verilebilir. Define aramak isteyenlere aynı süre içinde birden fazla yerde arama izni verilemez. Define arama izni, başkalanna devredilemez. Bu iş için bir başkası tevkil olunamaz.

Define aramada, Kültür ve Turizm Bakanlığından ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından temsilci olarak g nderileceklerin yolluk ve yevmiyeleri ile zaruri giderleri arayıcı tarafından karşılanır. Bu iş için gerekli olan  denek, Bakanlıkça, define arayıcısından peşinen tahsil edilip bir Devlet Bankasına yatırılır. Arama ruhsatının verilmesi, define arayıcıdan istenecek belgeler, aramanın yapılması, çıkan defineden arayıcıya tanınacak haklar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının birlikte düzenleyeceği yönetmelikte belirtilir.

Beşinci Bölüm - Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İle Koruma Kurulları Kuruluş, Görev, Yetki Ve Çalışma Şekli

MADDE 51. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile değişik) Yurt içinde bulunan ve bu Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere, Bakanlığa bağlı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” ile Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları” kurulur.

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun Görev Ve Yetkileri Şunlardır;

- a) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek,**
- b) Koruma bölge kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak,**
- c) Uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle, Bakanlığa yardımcı olmak,**

Koruma Yüksek Kurulu yılda en az iki defa toplanır. Bakanlık gerekli gördüğünde Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır. Koruma Yüksek Kurulu salt çoğunlukla toplanır, toplantıya katılan üyelerin en az dörtte üçünün oyları ile karar verir. Koruma Yüksek Kurulunun çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar bir yönetmelikle düzenlenir.

Yüksek Kurulun Görevleri

MADDE 52. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. 51 inci madde kapsamında değerlendirilmiştir.)

Koruma Yüksek Kurulu Üyeliği

MADDE 53. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 26.5.2004 tarih ve 5177 sayılı Kanun ile değişik) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu aşağıda belirtilen üyelerden oluşur.

Üyeler;

- (1) Bakanlık Müsteşarı,**
- (2) Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı,**
- (3) Bakanlığın ilgili Müsteşar Yardımcısı,**
- (4) Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü,**
- (5) Turizm Genel Müdürü,**
- (6) Bayındırlık ve İskân Bakanlığının İlgili Genel Müdürü veya Yardımcısı,**
- (7) Orman Genel Müdürü veya Yardımcısı,**
- (8) Vakıflar Genel Müdürü veya Yardımcısı,**
- (9) Koruma bölge kurulları başkanlarından Bakanlıkça seçilecek altı üye.**
- (10) Maden İşleri Genel Müdürü veya Yardımcısı,**
- (11) Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürü veya Yardımcısı**

Koruma Yüksek Kurulunun başkanı, Bakanlık Müsteşarıdır.

Müsteşar bulunmadığı zaman yardımcısı Kurula başkanlık eder.

Temsilci Üyelerin Nitelikleri

MADDE 54. - Koruma Yüksek Kurulunun temsilci üyelerinin, yükseköğrenim görmüş olmaları ve 53 üncü maddede belirlenen bilim dallarından biri veya birkaçında tanınmış ve bu alanlarda çalışmalar yapmış, tercihen yurt içinde veya yurt dışında yayımlanmış eserler vermiş olmaları şartı aranır.

Koruma Yüksek Kurulu Ve Koruma Bölge Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi, Süresi Ve Huzur Hakkı

MADDE 55. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kurum temsilcisi üyelerinin üyelikleri kurumlarındaki görevleri süresince devam eder. Koruma bölge kurullarının Bakanlıkça ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üyelerinin görev süresi beş yıldır. Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyeleri, görev ve yetki alanlarına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve hiçbir menfaat sağlayamazlar. Aksine davrandığı tespit edilenlerin kurul üyeliği Bakanlıkça sona erdirilir. Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyelerine, ayda altı toplantıyı geçmemek üzere her toplantı için Devlet memur aylık katsayısının (3000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Herhangi bir nedenle bir yıl içinde yıllık izin, hastalık ve mazeret izinleri hariç dört veya üst üste iki toplantıya katılmayan koruma bölge kurulu üyelerinin üyelikleri sona erer.

MADDE 56. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmış 51. madde kapsamında değerlendirilmiştir.)

Koruma Bölge Kurullarının Görev, Yetki Ve Çalışma Şekli

MADDE 57. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Koruma bölge kurulları, Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde olmak kaydıyla aşağıdaki işleri yapmakla görevli ve yetkilidir.

- a) Bakanlıkça tespit edilen veya ettirilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının tescilini yapmak,**
- b) Korunması gerekli kültür varlıklarının gruplandırılmasını yapmak,**

- c) Sit alanlarının tescilinden itibaren üç ay içinde geçiş dönemi yapı şartlarını belirlemek,
- d) Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip karar almak,
- e) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak,
- f) Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarından özelliklerini kaybetmiş olanlarının tescil kaydını kaldırmak,
- g) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanlarıyla sit alanlarına ilişkin uygulamaya yönelik kararlar almak.

Koruma bölge kurullarının başkan ve yardımcılarını, üyeler arasından kurulca seçilir. Başkanın yokluğunda kurula, başkan yardımcısı başkanlık eder. Koruma bölge kurulları, toplantıya katılması gereken üyelerin salt çoğunluğuyla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar alırlar. Ancak karar yeter sayısı Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üye sayısının salt çoğunluğundan az olamaz. Alınan kararlar bu Kanun ve ilke kararlarındaki dayanakları ile bilimsel gerekçeleri belirtilerek yazılır. Koruma bölge kurullarının teknik ve idari hizmetleri, koruma bölge kurulu müdürlükleri tarafından yürütülür. Koruma bölge kurulu, belgeleri tam olarak koruma bölge kuruluna ibraz edildiği tarihten itibaren, koruma amaçlı imar plânlarını en geç altı ay, uygulamaya yönelik projeleri ise en geç üç ay içinde karara bağlar.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratlar, özgün biçim ve malzemeye uygun olarak, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş

idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Bunların dışında her türlü inşâ ve fizikî müdahale koruma bölge kurulunun izni ile yapılır. Ancak, koruma amaçlı imar plânı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki inşâ ve fizikî müdahaleler, koruma amaçlı imar plânı hükümleri doğrultusunda, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Vakıflar Genel Müdürlüğü idare ve denetiminde olan mazbut vakıfların veya mülhak vakıfların mülkiyetindeki kültür varlıklarının 3194 sayılı İmar Kanununun 21 inci maddesi kapsamına giren ruhsata tâbi olmayan tadilat ve tamiratları, özgün biçim ve malzemeye uygun olarak Vakıflar Genel Müdürlüğünce yaptırılır.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanlarında yapılan tadilat ve tamirlere ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgeleri, ilgili idareler ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce ilgili koruma bölge kurulu müdürlüklerine gönderilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Koruma Bölge Kurullarının Oluşumu

MADDE 58. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Koruma bölge kurulları aşağıda belirtilen üyelerden oluşur;

- a) Arkeoloji, sanat tarihi, hukuk, mimari ve şehir plancılığı konularında uzmanlaşmış kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek beş temsilci,
- b) Yükseköğretim Kurulunca, kurumlarının arkeoloji, sanat tarihi, mimarlık, şehircilik bilim dallarından aynı daldan olmamak üzere iki öğretim üyesi,
- c) Görüşülecek konu, belediye sınırları içinde ise ilgili belediye başkanı veya teknik temsilcisi, dışında ise ilgili valilikçe seçilecek teknik temsilci,

- d) Görüşülecek konu, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile ilgili ise Bayındırlık ve İskân Müdürlüğünden bir teknik temsilci,
- e) Görüşülecek konu, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ilgili ise Vakıflar Bölge Müdürü veya teknik temsilcisi,
- f) Görüşülecek konu, Çevre ve Orman Bakanlığı ile ilgili ise konuyla ilgili teknik temsilci.
- g) Görüşülecek konunun müze müdürlüğünü ilgilendirmesi halinde ilgili müze müdürü.İlgili meslek odaları koruma bölge kurulu toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.Ayrıca kurula oy hakkı olmamak kaydıyla danışman uzman çağrılabilir.

MADDE 59. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

Kurul Üyeliğinin Sona Ermesi Ve Üyelik Süresi

MADDE 60. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

Kararlara Uyuma Zorunluluğu

MADDE 61. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik)
Kamu kurum ve kuruluşları ve belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kararlarna uymak zorundadır. Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları Resmî Gazetede yayımlanır. Plânlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyeler, kurullarca alınmış ve alınacak sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları, koruma amaçlı imar plânları ve revizyonlarına ilişkin kararlara karşı altmış gün içerisinde Koruma Yüksek Kuruluna itiraz edebilirler. Bu itirazlar, Koruma Yüksek Kurulunca incelenir ve en geç altı ay içinde karara bağlanır. Koruma Yüksek Kuruluna

yapılacak itirazlarla ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Kurul Üyelerinin Yolluk Ve Gündelikleri

MADDE 62. - Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma bölge kurulları üyelerinden umumi harcırah hükümlerine tabi bulunanların kurul toplantıları için memuriyet mahalleri dışındaki seyahatlerinde yıl giderleri ve gündelik, tabii üyelere mensup oldukları kurumlarınca; diğer üyelere, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ödenir.

Kurullarla İlgili Yönetmelik

MADDE 63. - Yüksek Kurul ile Koruma Bölge Kurullarının görev, yetki ve sorumlulukları ile bu Kurulların kendi aralarındaki ve Kültür ve Turizm Bakanlığıyla olan ilişkileri bir yönetmelikle düzenlenir.

Altıncı Bölüm - İkramiye Ve Cezalar Kültür Varlıklarını Bulanlara Verilecek İkramiye

MADDE 64. - Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yer üstünde, yeraltında ve su altında bulunan taşınır kültür varlıklarını 4 üncü maddede yazılı makam ve mercilere, aynı maddede yazılı süreler içerisinde haber verenlere:

- a) Bulunan varlık, bulanın mülkü ise bu Kanunun 24 üncü ve 25 inci maddeleri uygulanır. Ayrıca ikramiye verilmez.**
- b) Bulunan varlık başkasının mülkü içinde ise Kültür ve Turizm Bakanlığınca varlığın değeri dikkate alınarak, takdir olunacak bedelin %80'i ikramiye olarak bulan ile mülk sahibi arasında yarı yarıya paylaşılır.**
- c) Kültür varlığı Devlete ait arazide bulunmuş ise, takdir olunacak bedelin %40'ı bulana ikramiye olarak verilir.**

d) Nerede bulunursa bulunsun haber verilen kültür varlığı korunması gerekli nitelikte olmadığı takdirde haber verenlere bu Kanunun 25 inci maddesindeki işlem uygulanır. Ayrıca ikramiye verilmez.

e) Nerede olursa olsun, yeni bulunup da 4 üncü maddede yazılı süreler içinde haber verilmediğinden dolayı gizlenmiş sayılan kültür varlıklarını haber verenler ile, bunları yakalayan kamu görevlilerine, 1905 sayılı “Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun”da taşınır mallar için gösterilen oranlar dahilinde tespit edilen bedel ikramiye olarak verilir.

f) Yukandaki fıkralardan herhangi biri uyarınca kültür varlıklarını bulan, haber veren veya yakalayan kişiler birden fazla ise verilecek ikramiyeler bunlar arasında eşit olarak paylaşılır.

g) Yukanda belirtilen ikramiyelerin tahakkuk ve tediyesine ait işlemler Maliye ve Kültür Bakanlıklarınca birlikte yönetmelik esaslarına göre yapılır.

Cezalar

MADDE 65. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Bu Kanunun 9 uncu maddesine aykırı hareket edenler:

a) Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarara uğramalarına kasten sebebiyet verenler iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve beş milyar liradan on milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Bu fiiller korunması gerekli kültür ve tabiat varlığını yurt dışına kaçırarak maksadıyla işlenmiş ise yukanda belirtilen cezalar bir kat artırılır.

b) Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına, koruma amaçlı imar plânlarına ve koruma bölge kurullarınca belirlenen koruma alanlarında öngörülen şartlara aykırı izinsiz inşâ ve fizikî müdahale

yapanlar veya yaptıranlar, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

c) Bu kanunda belirli usuller dışında usulsüz yıkma ve imar izni verenler iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası, ayrıca beş milyar liradan on milyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

d) Bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerden bu Kanunun 57 nci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca izin almaksızın veya izne aykırı olarak tamirat ve tadilat yapanlar ile izinsiz inşâ ve fizikî müdahale yapanlar veya yaptıranlar bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis ve üçmilyar liradan altımilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Usulsüz Belge Verenler, İlan Ve Tebligat Yapanlar

MADDE 66. - Bu kanunun 16 ncı maddesinde yer alan yasaklara aykırı olarak belge verenler, suç diğer kanunlarda daha ağır bir cezayı gerektirmediği hallerde, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile; bu Kanunun 7 nci maddesinde yer alan ilan ve tebligatı bilerek, süresinde usulüne uygun yapmayanlar ise, üç aydan bir yıla kadar hapis, bin liradan otuz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Haber Verme Sorumluluğuna - Kültür Varlığı Ticaretine Ve İkametgâhı Ticarethane Olarak Gösterme Yasağına Aykırı Hareket Edenler

MADDE 67. - Bu kanunun 4,27,28 inci maddelerine aykırı hareket edenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi beş liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Yurt Dışına Çıkarma Yasağına Aykırı Hareket Edenler

MADDE 68. - Bu Kanunun 32 nci maddesinin birinci fıkrasına aykırı davrananlara, beş yıldan on yıla kadar ağır hapis, yüz bin liradan üç yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile hükümlenir. Ayrıca kültür ve tabiat varlığına el konularak müzeye teslim edilir. Bu fiillerin işlenmesi sırasında kullanılan her türlü eşya ve araçlara el konulur. Kamu kuruluşlarına ait eşya ve araçlar bu hükmün dışındadır.

Tetkik Ve Kontrole Muhalefet

MADDE 69. - Bu Kanunun 29 uncu maddesinde yer alan tetkik ve kontrole muhalefet edenler ile 41 inci maddede yer alan nakil işlerine aykırı hareket edenler altı aydan bir yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Özel Mülkiyete Konu Olanlar

MADDE 70. - Bu kanunun 24 üncü maddesine aykırı hareket edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi beş bin liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Kazı, Sondaj Ve Araştırmaya İlişkin Hükümlere Aykırı Hareket

MADDE 71. - Bu Kanunun 38,42 ve 43 üncü maddelerine aykırı hareket edenler elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Kamu Personeline İlişkin Kararlar

MADDE 72. - Bu Kanunun uygulanmasında, görevli kamu personeli hakkında yapılacak iş ve işlemler ve alınacak her türlü kararlar ve bu kararlara karşı yapılacak itirazlar, öncelikle incelenir ve sonuçlandırılır.

Özel Müze Ve Koleksiyonculara İlişkin Hükümlere Aykırı Hareket

MADDE 73. - Bu Kanunun 26,30 ve 31 inci maddelerine aykırı davrananlara, suç daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, üç aydan bir yıla kadar hapis ve yirmi beş liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası verilir.

İzinsiz Araştırma, Kazı Ve Sondaj Yapanlar

MADDE 74. - Ruhsatsız sondaj ve kazı yapanlara, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası; izinsiz define araştıranlara da bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yirmi beş liradan yüz bin liraya kadar ağır para cezası; izinsiz araştırma yapanlara elli bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezası verilir. Bu filleri yurt dışına kültür varlıklarını kaçırma amacıyla yaptıkları anlaşılmal ve fiili işleyenler, kültür varlıklarının korunmasında görevli kişiler ise bu maddede yazılı cezanın iki katı verilir. Bu kişiler ellerinde bulunan kültür varlıkların, bedel ödemeksizin alınıp, ilgili müzelere teslim edilir.

Cezaların Artırılması

MADDE 75. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitap, onuncu babının 1 inci ve 2 nci fasıllarında yazılı suçların konusu bu Kanunun kapsamına giren kültür varlıkları ise, muayyen olan ceza üçte birinden az olmamak üzere, iki katına kadar artırılarak hükümlenir. Türk Ceza Kanununun ikinci kitap, onuncu babının yedinci faslında yazılı suçların konusu, bu Kanun kapsamına giren taşınır kültür varlıkları ise, muayyen olan ceza üçte birinden az olmamak üzere iki katına kadar artırılarak hükümlenir.

Yedinci Bölüm - Diğer Hükümler Yürürlükten Kaldırılan Kanunlar

MADDE 76. - 28 /2 /1960 tarih ve 7463 sayılı “Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Tarihi Abidelerin İstimlâki Hakkında Kanun ”; 25 /4 /1973 tarihi ve 1710 sayılı “Eski Eserler Kanunu ”; 2 /7 /1951 tarih ve 5805 sayılı “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkilini ve Vazifelerine Dair Kanun” ile 18 /6 /1963 tarih ve 1741 sayılı “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkilini ve Vazifelerine Dair 2 Temmuz 1951 tarihli ve 5805 sayılı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun ” yürürlükten kaldırılmıştır.

EK MADDE 1. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Bu Kanunda yer alan "Koruma Kurulu" ibareleri "koruma bölge kurulu" olarak değiştirilmiştir.

Alan Yönetimi, Müze Yönetimi Ve Anıt Eser Kurulu

EK MADDE 2. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanunla eklenmiştir.) Yönetim alanlarında alan yönetimi, ulusal nitelikli müzelerde ise müze yönetimi, anıt eserlerde anıt eser kurulu kurulur.

a) Yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla kentsel sitlerde birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde büyükşehir belediyesi eş güdümünde ilgili belediyeler, tek bir belediyenin görevi alanına girmesi halinde ilgili belediye, diğer yerlerde ise Bakanlıkça yönetim plânı taslağı hazırlanır veya hazırlattırılır. Hazırlanan taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulur.

Eşgüdümün sağlanması amacıyla, kentsel sitlerde ilgili belediye diğer yerlerde Bakanlıkça bir alan başkanı belirlenir. Bakanlıkça belirlenen alan başkanlığı görevini fiilen yürütenlere, Devlet memurları aylık katsayısının (20000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşmamak kaydıyla Bakan tarafından belirlenecek miktarda, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tâbi tutulmaksızın çalışmayı takip eden her ay başında Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bütçesinden ödeme yapılır.

Yönetim plân taslağı kapsamında hizmetine ihtiyâç duyulan idarelerin birer temsilcisi ve danışma kurulunca seçilecek iki üyenin katılımıyla eşgüdüm ve denetleme kurulu kurulur. Alan başkanı, kurulun da başkanıdır. Kurul, bu taslağı inceleyip mutabakata varmak suretiyle yönetim plânını altı ay içerisinde onaylamaya ve bu plânın uygulanmasını denetlemeye yetkilidir. Kurulun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla ilgili kurum uzman personelinden ve denetim elemanlarından oluşan bir denetim birimi kurulabilir. Bu birim, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim plânı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir. Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanan yönetim plânına uymak, ilgili idareler, plân kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadır.

b) Bakanlıkça belirlenen ulusal nitelikli müzelerde, müze başkanı ve ona bağlı müze müdürü ile işletme müdürü ve müze kurulundan oluşan müze yönetimi kurulur.

Müzelerde; kayıt, tescil, envanter, depolama, eserlerin her türlü bakım ve onarımı, sergilenmesi ve korunması, kültürel, eğitim ve bilimsel faaliyetler

müze müdürü tarafından; tanıtım, satış üniteleri yönetimi, etkinlik organizasyonu, ziyaretçi yönetimi, çevre düzenlemesi, bakım-onarım, temizlik işleri işletme müdürü tarafından yürütülür. Müze başkanı, kendisine bağlı müdürlüklerin faaliyetlerinin eşgüdüm ve denetimi ile müzenin ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde temsiline yetkilidir.

Müze başkanlığı görevini yürütmek üzere; arkeoloji, sanat tarihi, antropoloji, etnoloji, iktisat, işletme, kamu yönetimi gibi dallarda eğitim görmüş kimseler arasından Bakanlıkça bir müze başkanı atanır. Tüm müzelerde o müzeye münhasıran ayrıca müze kurulu oluşturulur. Müze kurulu müzenin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile müzeye bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kişilerden oluşur. Müze kurulu, bünyesinden bir başkan seçer.

Müze kurulunun görüşleri doğrultusunda müze için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eser, koleksiyon korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlanır. Koruma ve geliştirme projesi kapsamında uygulamaları denetlemek, müzenin tanıtımını yapmak, müzeye bağış toplamak, onursal müze dostu ödülü vermek müze kurulunun yetkisindedir. Müze kurulu müzenin işleyişine dair her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. Bakanlık bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

c) Taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki anıt eserler için ise, o esere münhasır anıt eser kurulu oluşturulur. Kurul; eserin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile eserin korunması ve geliştirilmesi için bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kimseler

ile bu eserler için tasarruf yetkisine sahip idarenin temsilcisinden oluşur. İlgili idarenin temsilcisi bu kurulun başkanıdır.

Kurul, eser için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eserin korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlar. Koruma ve geliştirme projesi kapsamındaki uygulamalar, anıt eserin tanıtımını yapmak, anıt eser için bağış toplamak, onursal ödüller vermek anıt eser kurulunun yetkisindedir. Kurul; eserin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine ilişkin her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. İlgili idareler bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır. Bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

EK MADDE 3. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanunla eklenmiştir.) 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 4533 sayılı Gelibolu Yarımadası Tarihi Millî Parkı Kanunu ile belirlenen alanlarda ek-2 maddenin (a) fıkrası hükümleri uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 2. - Gerçek ve tüzel kişiler, koleksiyoncular, bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde, ellerinde bulunan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarını, menşee göstermeksizin, 24 ve 25 inci maddeler göre devlet müzelerine satabilir veya envanter defterlerine kayıt ederek en yakın müzeye onaylattırmaları şartıyla Kanunun 24 üncü maddesi hükmünden yararlanabilirler.

GEÇİCİ MADDE 3. - (14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun ile değişik) Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarına, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu büro müdürlükleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüklerine dönüşür. Kanunda belirtilen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde çıkarılır. Bu düzenlemeler yapılmaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 4. - (17.6.1987 tarih ve 3386 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

Yürürlük

MADDE 77. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 78. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür (http://www.kultur.gov.tr/portal/default_tr.asp?belgeno=23457).

EK 2**Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları'nın Konumuzla İlgili Mevzuatları**

Yukarıda detaylı bir şekilde incelemiş olduğumuz Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 'na ek olarak yine Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları'nın konumuzla ilgili mevzuatlarını da gözden geçirmek gerekliliği görülmüştür.

(659 Nolu İlke Kararı) Doğal (Tabii) Sitler, Koruma Ve Kullanma Koşulları

T.C.

KÜLTÜR BAKANLIĞI**KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA YÜKSEK KURULU**

Toplantı No. ve Tarihi : 60 5.11.1999

Toplantı Yeri

Karar No. ve Tarihi : 659 5.11.1999

ANKARA

(Bu ilke kararı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 19/06/2007 tarih ve 728 nolu İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)

İlke Kararı**Doğal (Tabii) Sitler, Koruma Ve Kullanma Koşulları**

Danıştay 6. Dairesinin 11.11.1997 gün ve 1996 / 3313 Esas, 1997 / 4875 sayılı kararı ile uygulamada çıkan sorunlar ve mevzuatla çelişen hususlar gözönüne alınarak, Kurulumuzun 16.6.1997 gün ve 541 sayılı, 14.7.1998 gün ve 593 sayılı, 14.7.1998 gün ve 596 sayılı, 12.3.1999 gün ve 639 sayılı ilke kararları yeniden düzenlenmiştir.

Doğal (Tabii) Sit : Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

Bu alanlarda yapılacak tespit çalışmalarında, alanın özelliğine göre ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınması esastır.

I. Derece Doğal (Tabii) Sit: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

Bu alanlarda, bitki örtüsü, topoğrafya, silüet etkisini bozabilecek, tahribata yönelik hiçbir eylemde bulunulamayacağına ancak;

a) Kesin yapı yasağı olmakla birlikte, resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu olan alanlarda, teknik altyapı hizmetleri (kanalizasyon, açık otopark, telesiyej, teleferik, içme suyu, enerji nakil hattı, telefon hattı ve benzeri) uygulamalarının Koruma Kurulunca uygun görüleceği şekliyle yapılabileceğine,

b) 1/ 25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı veya 1/ 5000 ölçekli Nazım İmar Planı doğrultusunda hazırlanacak projesine göre ilgili koruma kurulundan izin almak koşulu ile halka açık rekreasyon amaçlı günübirlik tesisler (lokanta, büfe, kafeterya, soyunma kabinleri, wc, gezi yolu, açık otopark ve benzeri) ile alanın ve çevrenin özelliklerinden kaynaklanan faaliyetlerin korunması ve geliştirilmesi amacına yönelik yapıların (iskele, balıkçı bannağı, bekçi kulübesi ve benzeri) yapılabileceğine,

- c) Alanın doğal bitki dokusunu değiştirmeden Orman Genel M¼d¼rl¼ę¼n¼n ilgili biriminden alınacak uygun g¼r¼ř doğrultusunda koruma kurulunca ağaçlandırmaya izin verilebileceğine,
- d) Kar ve r¼z gar devrikleri, doğal afetlerden etkilenmiş, hastalanmış veya kıymet ağacı olmayan ağaçlar ile ormanların bakımı ve doğal dengenin korunmasını sağlamak amacıyla Orman Genel M¼d¼rl¼ę¼n¼n ilgili biriminden alınacak teknik rapor doğrultusunda ağaç kesimine koruma kurulunca izin verilebileceğine,
- e) Orman alanlarında yangın için gerekli koruma ¼nlemlerinin ilgili kuruluşlarca alınmasına,
- f) Taş, toprak, kum alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, curuf, ç¼p, sanayi atığı ve benzeri malzemenin d¼k¼lmemesine, ancak sit kararı ilanından ¼nce ruhsat almış olan işletmelerde sahanın rehabilite edilerek yasal s¼resi içinde işlerinin tasfiyesine,
- g) Doğal dengenin devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının g¼r¼řleri doğrultusunda alanın ¼zellięinden kaynaklanan faaliyetlerin koruma kurulu izni doğrultusunda s¼rd¼r¼lebileceęine,
- h) Bu alanların korunmasını sağlamak amacıyla y¼nelik, her t¼rl¼ bilgi verici uyarı levhalarının konulmasına, bu alanlardaki, koruma ¼nlemlerinin ilgili kuruluş ve yerel y¼netimlerce alınmasına,
- i) Mevcut tescilli ve tescilsiz yapıların bakım ve onarımlarının y¼r¼rl¼kteki ilke kararları doğrultusunda yapılabilceğine,

II. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı g¼z¼n¼ne alınarak kullanıma açılabilcek alanlardır. Bu alanlarda, turizm yatırım ve turizm işletme belgeli turistik

tesisler ile hizmete yönelik yapılar dışında herhangi bir yapılaşmaya gidilemeyeceğine,

a) Kullanıma açılacak bölgelerde geçici dönem yapılanma koşullarının ilgili kurumların görüşleri alınarak Koruma Kurullarınca belirlenmesine, bu belirlemede varsa çevre düzeni planı veya nazım plan kararları ile arazinin topoğrafya, peyzaj, silüet vb. karakteristiklerinin gözönünde tutulmasına, ancak hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planı kriterlerini etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmadan izin verilmeyeceğine,

b) Taş, toprak, kum alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, curuf, çöp, sanayi artığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine, ancak sit kararı ilanından önce ruhsat almış olan işletmelerde sahanın rehabilite edilerek yasal süresi içinde işlerinin tasfiyesine,

c) Doğal dengenin devamlığının sağlanması amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda alanın özelliğinden kaynaklanan faaliyetlerin Koruma Kurulu izni doğrultusunda sürdürülebileceğine,

(ek: Koruma Yüksek Kurulunun 14/11/2002 tarih ve 698 nolu ilke kararı ile) Mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanı sıra koruma kurulundan izin almak koşuluyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabilmesi,

III. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de gözönünde tutularak konut kullanımına da açılacak alanlardır.

a) Bu alanlarda, kullanıma açılacak bölgelerde geçici dönem yapılanma koşullarının ilgili kurumların görüşleri alınarak koruma kurullarınca belirlenmesine, bu belirlemede varsa 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı

veya 1/5000 ölçekli nazım planı kararları ile arazinin topoğrafya, peyzaj, silüet vb. karakteristiklerinin gözönünde tutulmasına, ancak hazırlanacak **Koruma Amaçlı İmar Planı** kriterlerini etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara **Koruma Amaçlı İmar Planı** yaptırılmadan izin verilemeyeceğine,

b) Mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanısıra koruma kurulundan izin almak koşuluyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabilmesine,

c) Doğal peyzaj ve silüet dikkate alınarak koruma kurulunca belirlenecek koşullar doğrultusunda kum, çakıl, taş, maden ve benzeri malzeme alınabileceğine, bu amaçla ocak açılabilmesine, toprak, curuf, çöp, sanayi artığı ve benzeri dökülmemesine,

ç) mülga:Koruma Yüksek Kurulunun 14/11/2002 tarih ve 698 nolu ilke kararı Ülke çıkarları açısından yapılmasında zorunluluk olduğu ilgili Bakanlıkça belirlenmek koşuluyla I., II. ve III. Derece doğal sit alanlarında;

I- mülga:Koruma Yüksek Kurulunun 14/11/2002 tarih ve 698 nolu ilke kararı

II- mülga:Koruma Yüksek Kurulunun 14/11/2002 tarih ve 698 nolu ilke kararı

III- mülga:Koruma Yüksek Kurulunun 14/11/2002 tarih ve 698 nolu ilke kararı

Kurulumuzun 16.6.1997 gün ve 541 sayılı, 14.7.1998 gün ve 593 sayılı, 14.7.1998 gün ve 596 sayılı, 12.3.1999 gün ve 639 sayılı ilke kararlarının iptal edilmesine karar verildi.

(728 nolu ilke kararı) - Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal (Tabii) Sitler, Koruma Ve Kullanma Koşulları İle İlgili İlke Kararı

Toplantı No. ve Tarihi : 75 19/6/2007 Toplantı Yeri

Karar No. ve Tarihi : 728 19/6/2007 ANKARA

Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşullarına ilişkin 5/11/1999 tarih ve 659 sayılı ve 14/11/2002 tarih ve 698 sayılı ilke kararlarının Koruma Yüksek kurulunda yeniden değerlendirilmesi sonucunda;

Doğal (Tabii) Sit: Jeolojik devirlerde, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.

Bu alanlarda yapılacak tespit çalışmalarında, alanın özelliğine göre ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınması esastır.

I. Derece Doğal (Tabii) Sit: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

Bu alanlarda, bitki örtüsü, topografya, silüet etkisini bozabilecek, tahribata yönelik hiçbir eylemde bulunulamayacağına, ancak;

a) Kesin yapı yasağı olmakla birlikte, resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu olan alanlarda, teknik altyapı hizmetleri (kanalizasyon, açık otopark, telesiyej, teleferik, içme suyu, enerji nakil hattı, telefon hattı, doğalgaz hattı, GSM baz istasyonu ve benzeri) uygulamalarının koruma bölge kurulunun uygun göreceği şekliyle yapılabileceğine;

Bu alanlarda, doğal kaynak suyu kullanımına yönelik uygulamaların, ekolojik dengeye etkisine ilişkin Çevre ve Orman Bakanlığı ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün görüşleri ile Üniversitelerin ilgili bölümlerince hazırlanan rapor doğrultusunda koruma bölge kurulunun uygun göreceği şekliyle yapılabileceğine,

b) 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı veya 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı doğrultusunda hazırlanacak projesine göre ilgili koruma kurulundan izin almak koşulu ile halka açık rekreasyon amaçlı günübirlik tesisler (lokanta, büfe, kafeterya, soyunma kabinleri, wc, gezi yolu, açık otopark ve benzeri) ile alanın ve çevrenin özelliklerinden kaynaklanan faaliyetlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yönelik yapıların (iskele, balıkçı bannağı, bekçi kulübesi ve benzeri) yapılabileceğine,

c) Alanın doğal bitki dokusunu değiştirmeden Orman Genel Müdürlüğünün ilgili biriminden alınacak uygun görüş doğrultusunda koruma kurulunca ağaçlandırmaya izin verilebileceğine, ç) Kar ve rüzgar devrikleri, doğal afetlerden etkilenmiş, hastalanmış veya kıymet ağacı olmayan ağaçlar ile ormanların bakımı ve doğal dengenin korunmasını sağlamak amacıyla Orman Genel Müdürlüğünün ilgili biriminden alınacak teknik rapor doğrultusunda ağaç kesimine koruma kurulunca izin verilebileceğine,

d) Orman alanlarında yangın için gerekli koruma önlemlerinin ilgili kuruluşlarca alınmasına,

e) Taş, toprak, kum alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, curuf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine, ancak sit kararı ilanından önce ruhsat almış olan işletmelerde sahanın rehabilite edilerek yasal süresi içinde işlerinin tasfiyesine,

f) Doğal dengenin devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda alanın özelliğinden kaynaklanan faaliyetlerin koruma kurulu izni doğrultusunda sürdürülebileceğine,

g) Bu alanların korunmasını sağlamak amacıyla yönelik, her türlü bilgi verici uyarı levhalarının konulmasına, bu alanlardaki koruma önlemlerinin ilgili kuruluş ve yerel yönetimlerce alınmasına,

ğ) Mevcut tescilli ve tescilsiz yapıların bakım ve onarımlarının yürürlükteki ilke kararları doğrultusunda yapılabileceğine,

II. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı gözönüne alınarak kullanıma açılacak alanlardır. Bu alanlarda, turizm yatırım ve turizm işletme belgeli turistik tesisler ile hizmete yönelik yapılar dışında herhangi bir yapılaşmaya gidilemeyeceğine,

a) Kullanıma açılacak bölgelerde geçici dönem yapılanma koşullarının ilgili kurumların görüşleri alınarak Koruma Kurullarınca belirlenmesine, bu belirlenmede varsa çevre düzeni planı veya nazım plan kararları ile arazinin topografya, peyzaj, silüet vb. karakteristiklerinin gözönünde tutulmasına, ancak hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planı kriterlerini etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara Koruma Amaçlı İmar Planı yaptırılmadan izin verilemeyeceğine,

b) Taş, toprak, kum alınmamasına, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakların açılmamasına, toprak, curuf, çöp, sanayi artığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine, ancak sit kararı ilanından önce ruhsat almış olan işletmelerde sahanın rehabilite edilerek yasal süresi içinde işlerinin tasfiyesine,

- c) **Doğal dengenin devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda alanın özelliğinden kaynaklanan faaliyetlerin Koruma Kurulu izni doğrultusunda sürdürülebileceğine,**
- ç) **Mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanısıra, koruma kurulundan izin almak koşuluyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabilmesine,**

III. Derece Doğal (Tabii) Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de gözönünde tutularak konut kullanımına da açılacak alanlardır.

- a) **Bu alanlarda, kullanıma açılacak bölgelerde geçici dönem yapılanma koşullarının ilgili kurumların görüşleri alınarak koruma kurullarınca belirlenmesine, bu belirlemede varsa 1 /25.000 ölçekli çevre düzeni planı veya 1/5.000 ölçekli nazım planı kararları ile arazinin topografya, peyzaj, silüet vb. karakteristiklerinin gözönünde tutulmasına, ancak hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Planı kriterlerini etkileyebilecek nitelik ve yoğunluktaki uygulamalara Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmadan izin verilemeyeceğine,**
- b) **Mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanısıra koruma kurulundan izin almak koşuluyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabilmesine,**
- c) **Doğal peyzaj ve silüet dikkate alınarak koruma kurulunca belirlenecek koşullar doğrultusunda kum, çakıl, taş, maden ve benzeri malzeme alınabileceğine, bu amaçla ocak açılabilmesine, toprak, curuf, çöp, sanayi artığı ve benzeri dökülmemesine,**
- Kurulumuzun 16/6/1997 gün ve 541 sayılı, 14/7/1998 gün ve 593 sayılı, 14/7/1998 gün ve 596 sayılı, 12/3/1999 gün ve 639 sayılı, 5/11/1999 gün ve**

**659 sayılı ve 14/11/2002 gün ve 698 sayılı ilke kararlarının iptal edilmesine,
karar verildi.**

EK3

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'nin maddeleri incelendiğinde doğal sit alanlarımızın sınıflandırılması ve korunmasındaki yanlışlıklar gözlenmektedir. Bu konuya sonuç ve değerlendirme bölümünde değinilmiştir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'de toplanan 17. Oturumunda,

Kültürel mirasın ve doğal mirasın sadece geleneksel bozulma nedenleriyle değil, bunun yanında sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle bu durumu daha da vahimleştiren tehlikeli çürüme ve tahrip olgusuyla gittikçe artan bir şekilde yok olma tehdidi altında olduğunu not ederek,

Kültürel ve Doğal mirasın her hangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaşma teşkil ettiğini göz önünde tutarak,

Bu mirasın ulusal düzeyde korunmasının, korumanın gerekli kıldığı kaynakların genişliği ve kültürel varlığın toprakları üstünde bulunduğu ülkenin ekonomik, bilimsel ve teknik kaynaklarının yetersizliği nedeniyle çoğu kez tamamlanmamış olarak kaldığını göz önünde tutarak,

Örgüt yasasının, dünya mirasının korunması ve muhafazasını sağlamak ve ilgili milletlere gerekli uluslararası sözleşmeleri tavsiye etmek suretiyle bilgi muhafazasını arttırmayı ve yaymayı öngördüğünü hatırlatarak,

Kültürel ve doğal varlıklara ilişkin mevcut uluslararası sözleşme, tavsiye ve kararların hangi halka ait olursa olsun bu eşsiz ve yeri doldurulamaz kültür varlıklarının korunmasının dünyanın bütün halkları için önemli olduğunu dikkate alarak,

Kültürel ve doğal mirasın parçalarının istisnai bir öneme sahip olduğunu ve bu nedenle tüm insanlığın dünya mirasının bir parçası olarak muhafazasının gerektiğini dikkate alarak,

Kültürel ve doğal varlıkları tehdit eden yeni tehlikelerin büyüklüğü ve ciddiyeti karşısında, ilgili devletin faaliyetinin yerini almamakla beraber bunu müessir bir şekilde tamamlayacak kolektif yardımda bulunarak, istisnai evrensel değerdeki kültürel ve doğal mirasın korunmasına iştirakin, bütün milletlerarası camianın ödevi olduğunu göz önünde tutarak,

Bu amaçla, sürekli bir temel üzerine ve modern bilimsel yöntemlere uygun olarak, istisnai değerdeki kültürel ve doğal mirasın kolektif korunmasına dair etkin bir sistemi kuran yeni hükümlerin, bir sözleşme biçiminde kabulünün zorunlu olduğunu göz önünde tutarak,

On altıncı Oturumunda bu sorunun bir uluslararası sözleşme konusu yapılmasına karar vermiş olarak, 16 Kasım 1972 tarihinde bu sözleşmeyi kabul eder.

Kültürel Ve Doğal Mirasın Tanımları

Madde 1

Bu sözleşmenin amaçları bakımından aşağıdakiler ‘kültürel miras’ sayılacaktır:

Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikteki element veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve element kombinasyonları.

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.

Sitler : Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımdan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar.

Madde 2

Bu sözleşmeye göre aşağıdaki eserler ‘doğal miras’ sayılacaktır:

Estetik veya bilimsel bakımdan istisnai evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar. Bilim veya muhafaza açısından istisnai evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar. Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnai evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar.

Madde 3

Yukanda 1. ve 2. maddelerde belirtilen ve kendi toprakları üzerinde bulunan çeşitli varlıkları saptayıp belirlemek bu sözleşmeye taraf olan her devlete ait bir sorumluluktur.

Kültürel Ve Doğal Mirasın Ulusal Ve Uluslararası Korunması**Madde 4**

Bu sözleşmeye taraf olan devletlerden her biri 1. ve 2. maddelerde sözü edilen ve topraklarında bulunan kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara iletilmesinin sağlanması görevinin öncelikle kendisine ait olduğunu kabul eder. Bunun için kaynaklarını sonuna kadar kullanarak ve uygun olduğuna özellikle mali, sanatsal, bilimsel ve teknik alanlarda her türlü uluslararası yardım ve işbirliği sağlayarak elinden geleni yapacaktır.

Madde 5

Bu sözleşmeye taraf olan her Devlet topraklarındaki kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri amacıyla etkili ve faal önlemlerin alınmasını sağlamak için, mümkün olduğunca her ülkenin kendi koşullarına uygun biçimde aşağıdaki çabaları gösterecektir: Kültürel ve doğal mirasa toplum yaşamında bir işlev vermeyi ve bu mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi amaçlayan genel bir politika belirlemek;

- a) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri için, halen mevcut değilse, topraklarında bir veya daha fazla hizmet kurumunu, işlevlerini yerine getirmede yeterli olacak personel ve araçlarla donatmak;
- b) Bilimsel ve teknik çalışma ve araştırmaları geliştirmek ve Devletin kültürel ve doğal mirasını tehdit eden tehlikelere karşı harekete geçmesine olanak sağlayacak müdahale yöntemlerini mükemmelleştirmek;
- c) Bu mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri, yenileştirilmesi için gerekli olan uygun yasal, bilimsel, teknik, idari ve mali önlemleri almak; ve

- d) Kültürel mirasın korunması, muhafazası ve te hiri konularında eēitim yapan ulusal veya bölgesel merkezlerin kurulmasını veya geliştirilmesini desteklemek ve bu alandaki bilimsel araştırmaları teşvik etmek.

Madde 6

Bu sözleşmeye taraf olan Devletler, 1. ve 2. maddelerde sözü edilen kültürel ve doēal mirasın toprakları üzerinde bulunduēu devletlerin egemenliēine tam olarak saygı göstererek ve ulusal yasaların saēladığı mülkiyet haklarına zarar vermeden, bu tür mirasın, bütün uluslararası toplum tarafından işbirliği ile korunması gereken evrensel bir miras olduēunu kabul ederler.

Taraf devletler, 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen kültürel ve doēal mirasın saptanması, korunması, muhafazası ve devamının saēlanması konularında bu mirasa sahip olan devletler istediēi takdirde yardım etmeyi bu sözleşme hükümleri uyarınca üstlenirler.

Bu sözleşmeye taraf olan her Devlet, sözleşmeye taraf olan diēer devletlerin topraklarında bulunan ve 1. ve 2. maddelerde sözü edilen kültürel ve doēal mirasa doērudan doēruya veya dolaylı olarak zarar verebilecek kasıtlı eylemlerden kaçınmayı taahhüt ederler.

Madde 7

Bu sözleşmenin amacı bakımından, dünya kültürel ve doēal mirasının uluslararası alanda korunması deyimini, sözleşmeye taraf olan Devletlerin kültürel miraslarını saptama ve koruma çabalarına destek olmaya dair bir uluslararası işbirliği ve yardım sisteminin kurulması olarak anlaşılacaktır.

Dünya Kültürel Ve Doēal Mirasın Korunması   in Milletlerarası Komite **Madde 8**

- 1.  stisnai evrensel deēere sahip kültürel ve doēal mirasın korunması için bu S zle meyle Birleşmiş Milletler Eēitim, Bilim ve Kültür  rg t **

çerçevesinde ‘Dünya Mirası Komitesi’ adı altında bir Hükümetler Arası Komite kurulmuştur. Komite, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı’nın olağan oturumu sırasında genel kurul olarak toplanan ve Sözleşmeye Taraf Devletlerce seçilen 15 Taraf Devletten oluşacaktır. Komite üyesi Devletlerin sayısı, Genel Konferansın, bu sözleşmenin en az 40 Devlet için yürürlüğe girişini izleyen olağan oturumunun yapıldığı tarihten itibaren 21’e yükseltilecektir.

2. Komite üyelerinin seçiminde, dünyanın değişik bölge ve kültürlerinin eşit bir şekilde temsili güvence altına alınacaktır.
3. Kültürel Varlığın Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezinin (Roma Merkezi) bir temsilcisi, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi’nin(ICOMOS) bir temsilcisi ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği’nin (IUCN) bir temsilcisi ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı’nın olağan oturumu esnasında genel kurul olarak toplanan sözleşmeye taraf Devletlerin isteği üzerine benzer amaçlı diğer Hükümetler arası veya hükümet dışı örgütlerin temsilcileri anılan Komite’nin toplantılarına danışman olarak katılabilirler.

Madde 9

1. Dünya Mirası Komitesine üye Devletlerin görev süreleri, Genel Konferansın, Komite üyeliğine seçildikleri olağan oturumunun sonundan, bunu izleyen 3. olağan oturumunun sonuna kadar sürecektir.
2. Ancak, ilk seçim sırasında atanan üyelerin üçte birinin görev süreleri, Genel Konferansın, üyeliğe seçildikleri olağan oturumunu izleyen ilk olağan oturumunun sonunda sona erecektir; aynı zamanda atanan diğer üçte bir üyenin görev süresi de Genel Konferansın seçildikleri olağan oturumunu izleyen ikinci olağan oturumunun sonunda sona erecektir. Bu üyelerin

isimleri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı Başkanı tarafından, ilk seçimden sonra kura ile belirlenecektir.

3. Komiteye üye Devletler, temsilcilerini kültürel ve doğal miras alanında yetkili kişiler arasında seçeceklerdir.

Madde 10

1. Dünya Mirası Komitesi kendi iç tüzüğünü kabul edecektir.

2. Komite, belirli sorunlar hakkında danışmada bulunmak üzere, özel veya resmi örgütleri veya kişileri her zaman toplantılarına katılmaya çağırabilir.

3. Komite, görevlerinin yerine getirilmesi bakımından gerekli gördüğü danışma organlarını kurabilir.

Madde 11

Bu sözleşmeye taraf olan her Devlet, kültürel ve doğal mirasının bir parçasını oluşturan, kendi topraklarında bulunan ve bu maddenin 2. paragrafındaki listeye girmesi uygun olan kültürel varlıklarının bir envanterini, mümkün olan en kısa sürede, 'Dünya Kültür Mirası Komitesi'ne sunacaktır. Nihai addedilmeyecek olan bu envanter söz konusu kültürel varlığın yerini ve önemini gösteren belgeleri ihtiva edecektir.

1. Komite, 1. paragraf uyarınca Devletlerce verilen envanterlere dayanarak, bu sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlandığı üzere, saptamış olacağı ölçütlere göre istisnai evrensel değerde mütala ettiği, kültürel veya doğal mirasın parçasını oluşturan varlıkların bir listesi yapacak, güncel hale getirecek ve 'Dünya Kültür Mirası Listesi' başlığı altında yayınlanacaktır. En geç her iki yılda bir, güncelleştirilmiş bir liste dağıtımına tabi tutulacaktır.

2. **Bir varlığın Dünya Kültür Mirası Listesine alınması ilgili Devletin onayını gerektirir. Üzerinde birden çok devletin egemenlik veya kaza hakkı iddiasında bulunduğu bir toprakta bulunan bir kültürel varlığın listeye alınması anlaşmazlığa taraf olan devletlerin haklarını hiçbir biçimde etkilemeyecektir.**

3. **Komite, Dünya Kültür Mirası Listesi'nde bulunup korunması için çok büyük çapta çalışmalar gerektiren ve bu maksatla işbu sözleşme çerçevesinde yardım talep edilmiş olan kültürel varlıkların bir listesini, 'Tehlike Altındaki Dünya Kültür Mirası Listesi' başlığı altında durum gerektirdikçe düzenleyecek, güncelleştirecek ve yayınlayacaktır. Söz konusu liste, gerekli çalışmaların tahmini bedelini de içerecektir. Liste, kültürel ve doğal mirası oluşturan varlıklardan, yalnız hızlı bozulma nedeniyle yok olma tehdidi, büyük çapta resmi veya özel projeler veya hızlı kentsel veya turistik gelişim projeleri; toprağın kullanım veya mülkiyetindeki değişikliklerin neden olduğu tahribat; bilinmeyen nedenlere bağlı büyük değişiklikler; herhangi bir nedenle bir varlığın terk edilmesi; silahlı bir çatışmanın çıkması veya çatışma tehdidi; afet ve felaketler; ciddi yangınlar, depremler, yer kaymaları; volkanik patlamalar; su düzeyindeki değişimler, su baskınları ve gelgit dalgaları gibi ciddi ve belirgin tehlikelerin tehdidi altında bulunanları içerebilir. Acil ihtiyaç halinde Komite, herhangi bir zamanda tehlike altındaki Dünya Kültür Mirası Listesine yeni bir madde ekleyebilir ve bunu hemen duyurabilir.**

4. **Komite, kültürel veya doğal mirasa ait bir varlığın bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen iki listeden her birine dahil edilmesinde temel alınacak ölçütlerin tanımını yapacaktır.**

5. **Bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen iki listeden birine dahil edilme isteğini reddetmeden önce, Komite, söz konusu edilen kültürel veya doğal varlığın toprakları üzerinde bulunduğu devlete danışacaktır.**

6. Komite, ilgili Devletlerin onayıyla, bu maddenin 2. ve 4. paragraflarında atıfta bulunulan listelerin hazırlanması için gerekli olan çalışma ve araştırmaları koordine ve teşvik eder.

Madde 12

Kültürel ve doğal mirasa ait olan bir varlığın 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında sözü edilen her iki listeye dahil edilmemiş olması hiç bir şekilde bu listelere dahil edilmiş olanlar dışındaki amaçlar için istisnai değeri olmadığı anlamına gelmeyecektir.

Madde 13

1. Dünya Kültür Mirası Komitesi, bu Sözleşmeye taraf Devletlerin, topraklarında bulunan ve 11. maddenin 2. ve 4. paragraflarında sözü edilen listelere dahil olan veya dahil edilmesi muhtemel bulunan kültürel ve doğal mirasın bir parçasını oluşturan varlıklara ilişkin olarak yaptıkları uluslararası yardım isteklerini alır ve inceler. Bu tür istekler bu tür varlıkların korunmasını, muhafazasını, teşhirini veya yenilenmesini sağlamaya yönelik olabilir.

2. Bu maddenin 1. paragrafı çerçevesindeki uluslararası yardım istekleri, ön incelemeler daha ileri araştırmaların yararlı olacağını gösterdiği takdirde, 1. ve 2. maddelerde tanımlanan kültürel ve doğal varlıkların saptanmasıyla ilgili olabilir.

3. Komite, bu isteklere ilişkin olarak yapılacak olan işlemi kararlaştıracak, uygun olması durumunda yapacağı yardımın niteliği ve boyutunu belirleyecek ve gerekli tedbirlerin ilgili hükümet ile kendi adına alınması için yetki verecektir.

4. Komite, çalışmaları için bir öncelik sırası saptayacaktır. Bunu yaparken, koruma gerektiren kültür varlığının dünya kültürel ve doğal mirası içindeki

önemini, bir doğal çevreyi veya dünya milletlerinin dehasını ve tarihini en iyi biçimde temsil niteliği olan varlığa uluslararası yardım yapılması zorunluluğunu, yapılacak işin ivediliğini, tehdit altındaki varlıkların topraklarında bulunduğu Devletlerin kaynaklarının durumunu ve özellikle, kendi olanaklarıyla bu tür varlıkları ne dereceye kadar koruyabildiklerini göz önünde bulunduracaktır.

5. Komite, uluslararası yardım yapılmış olan varlıklarla ilgili olarak bir listeyi hazırlayacak, güncelleştirecek ve duyuracaktır.

6. Komite, bu Sözleşmenin 15. maddesi gereğince kurulan Fon'un kaynaklarının kullanımı konusunda karar sahibi olacaktır. Bu kaynakları artırma yollarını arayacak ve bu amaç için faydalı bütün tedbirleri alacaktır.

7. Komite, bu Sözleşmenin amaçlarına benzer amaçları olan, uluslararası ve ulusal örgütler ve hükümetler arası veya hükümet dışı örgütlerle işbirliği yapacaktır. Komite, programlarının ve projelerinin uygulanması için, bu tür örgütlere özellikle Kültürel Varlıkların Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi'ne, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyine ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'ne ve ayrıca resmi ve özel kurum ve kişilere çağrıda bulunabilir.

8. Komitenin kararları, oylamada bulunan ve oy veren üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alır. Komite üyelerinin çoğunluğu nisabı oluşturur.

Madde 14

1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürü tarafından atanan bir sekreteryaya Dünya Kültür Mirası Komitesine yardımcı olur.

2. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürü, Kültürel Varlıkların Muhafazası ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi'nin (Roma Merkezi), Uluslararası Anıtlar ve Sitler

Konsey'inin(ICIMOS) ve Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) ihtisasları ve imkanları dahilinde hizmetlerinden azami şekilde yararlanarak, Komitenin belgelerini, toplantılarının gündemini hazırlayacak ve kararların uygulanmasından sorumlu olacaktır.

Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasını Koruma Fonu

Madde 15

İstisnai Evrensel Değeri olan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını korumak için 'Dünya Mirası Fonu' adı altında bir fon kurulmuştur.

Fon, UNESCO'nun Mali Tüzüğü hükümlerine uygun olarak vakıf şeklinde teşkil edilecektir.

Fon'un kaynakları aşağıdakilerden oluşacaktır.

- a) Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin yaptıkları zorunlu ve gönüllü katkılar;
- b) Aşağıdaki kaynaklardan sağlanabilecek katkı, hibe ve bağışlar;
 - i) Diğer devletler,
 - ii) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletler Sisteminin diğer örgütleri, özellikle Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve diğer hükümetler arası örgütler;
 - iii) Resmi veya özel kurum ve kişiler
- c) Fon'un kaynaklarından sağlanan her türlü faiz geliri;
- d) Fon'un yararına düzenlenen faaliyetlerden sağlanan bağış ve gelirler; ve
- e) Dünya Mirası Komitesi'nce hazırlanacak Fon Yönetmeliğinde belirtilen diğer bütün kaynaklar.

Fon'a yapılan katkılar ve komite için sağlanmış olan diğer tüm yardımlar ancak komitenin belirleyeceği amaçlar için kullanılabilir. Komite, yalnız belirli bir program veya projede kullanılmak üzere yapılan katkılar, bu program veya projenin yürütülmesinin komitece kararlaştırılmış olması

şartıyla kabul edilebilir. Fon'a yapılan katkılar hiçbir siyasal koşula bağlanamaz.

Madde 16

Bu Sözleşmeye taraf Devletler ilave gönüllü katkıda bulunma hakları haleldar edilmeden Dünya Mirası Fonuna muntazaman iki yılda bir katkıda bulunmayı taahhüt ederler. Bu katkıların bütün devletlere uygulanabilecek tek bir yüzdeye göre hesaplanan miktarı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı sırasında toplanan sözleşmeye taraf devletlerin genel kurulu tarafından kararlaştırılacaktır. Genel Kurulun bu kararı, bu maddenin 2. paragrafında öngörülen beyanı yapmamış olan, hazır bulunan ve oy veren taraf devletlerin çoğunluğu ile alınır. Sözleşmeye taraf Devletlerin zorunlu katkısı hiç bir şekilde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütünün mutlak bütçesine yaptıkları katkının % 1'inden fazla olamaz,

Ancak, bu sözleşmenin 31. ve 32. maddelerinde atıfta bulunulan her Devlet, onay, kabul veya katılma belgelerinin verilmesi sırasında bu maddenin 1. paragrafı hükümleriyle bağlı olmayacağını bildirebilir.

Bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen bildirimi yapmış olan sözleşmeye taraf bir devlet, her an Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürünü haberdar ederek bahse konu bildirimi geri alabilir. Ancak bildirimin geri alınması, bu Devletin zorunlu katkısı bakımından, sözleşmeye taraf olan Devletlerin bir sonraki Genel Kurulu tarihine kadar hüküm ifade etmeyecektir.

Komite'nin faaliyetlerini etkili biçimde planlayabilmesi için, bu sözleşmeye taraf olan Devletlerden bu maddenin 2. paragrafında sözü edilen bildirimi yapmış olan taraf devletlerin katkıları, düzenli olarak her iki yılda bir

ödenek ve bu katkı bu maddenin 1. paragrafı hükümleriyle bağı oldukları takdirde ödeyecekleri katkılardan az olmayacaktır.

Bu Sözleşmeye taraf olan herhangi bir Devlet, içinde bulunulan yıl ile ondan hemen önceki yıla ait zorunlu veya gönüllü katkılarında dolayı borçlu ise Dünya Kültür Mirası Komitesi üyeliğine seçilemeyecektir; ancak bu hüküm ilk seçime uygulanmayacaktır. Komite üyeliğinde bulunan böyle bir Devletin görev süresi, bu sözleşmenin 8. maddesinin 1. paragrafında belirtilen seçimler yapıldığı zaman sona erer.

Madde 17

Bu Sözleşmeye taraf olan Devletlere, Sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlanan Kültürel ve doğal mirasın korunması için yardım sağlamak amacıyla ulusal, resmi ve özel vakıf veya dernekler kurmayı öngörür veya kuruluşunu teşvik ederler.

Madde 18

Bu Sözleşmeye taraf olan Devletler, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü himayesinde Dünya Mirası Fonu yararına uluslararası fon toplama kampanyalarının örgütlenmesine yardımcı olacak, 15. maddenin 3. paragrafında sözü edilen organların para toplamasını kolaylaştıracaklardır.

Uluslararası Yardımın Koşulları Ve Düzenlenmesi

Madde 19

Taraf olan herhangi bir Devlet topraklarında bulunan istisnai evrensel değere sahip kültürel ve doğal mirasın bir parçasını oluşturan varlıklar için uluslararası yardım isteyebilir. Elinde bulunan ve Komite'nin bir karara varmasını sağlayacak nitelikteki 21. maddede öngörülen bilgi ve belgeleri de bu yardım istemiyle birlikte Komiteye sunar.

Madde 20

13. maddenin 2. paragrafının, 22. maddenin (c) fıkrası ve 23. maddenin hükümlerine bağlı olarak, bu sözleşmeyle sağlanan uluslararası yardım, kültürel ve doğal mirasın parçasını oluşturan varlıklardan yalnız Dünya Kültür Mirası Komitesi'nin 11. maddesinin 2. ve 4. paragraflarında belirtilen listelerden birine girmesine karar verdiği veya karar verebileceği varlıklara yapılabilir.

Madde 21

1. Dünya Mirası Komitesi, uluslararası yardım isteklerini değerlendirme usullerini saptayacak ve özellikle tasarlanan faaliyet, gerekli çalışma, bunlara ait faaliyet tahmini, ivedilik derecesi ve yardımı isteyen Devletin kaynaklarının bütün harcamaları karşılayamamasının nedenlerini içerecek yardım talebinin muhtevasını belirleyecektir. Bu tür talepler, mümkün olduğunca uzman raporlarıyla desteklenmelidir.
2. Felaket ve doğal afetler nedeniyle yapılan talepler, acil çalışma gerektirebilmeleri nedeniyle, bu tür hadiselerle karşı bir ihtiyat fonu ayırmış bulunması gereken Komite tarafından hemen, öncelikle değerlendirmeye alınmalıdırlar.
3. Komite, bir karara varmadan önce gerekli gördüğü inceleme ve danışmalarda bulunacaktır.

Madde 22

Dünya Kültür Mirası Komitesi'nce verilen yardımlar aşağıdaki biçimlerde olabilir:

Bu sözleşmenin 11. maddesinin 2. ve 4. paragraflarında tanımlandığı üzere kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesinden çıkan sorunlarla ilgili sanatsal, bilimsel ve teknik incelemeler,

- a) Onaylanan çalışmaların doğru biçimde yürütülmesini sağlamak için uzmanların, teknisyenlerin ve nitelikli iş gücünün temini,
- b) Kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında her düzeydeki görevli ve uzmanların eğitimi,
- c) İlgili Devletlerin sahip olmadığı veya elde edilebilecek durumda olmadıkları araçların temini,
- d) Uzun vadede ödenebilecek düşük faizli ve faizsiz borçlar,
- e) İstisnai durumlarda ve özel nedenlerle, geri ödenmesi gerekmeyen hibeler.

Madde 23

Dünya Kültür Mirası Komitesi, ulusal veya bölgesel merkezlere de kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi alanlarında bütün düzeylerdeki görevli ve uzmanların eğitimi konusunda uluslararası yardım sağlayabilir.

Madde 24

Büyük çaptaki uluslararası yardımdan önce, ayrıntılı bilimsel, ekonomik ve teknik incelemelerde bulunulacaktır. Bu incelemeler, doğal ve kültürel mirasın korunması, muhafazası, teşhiri ve yenilenmesi için en ileri teknikleri araştırarak ve sözleşmenin amaçlarıyla uyumlu olacaktır. İncelemeler, ilgili devletin mevcut kaynaklarının rasyonel kullanım yollarını da araştıracaktır.

Madde 25

Genel bir kural olarak, gerekli çalışmanın bedelinin yalnız bir bölümü uluslararası toplum tarafından karşılanacaktır. Uluslararası yardımdan yararlanan devletin katkısı, kaynakların buna elverişli olmaması dışında her

program veya projeye ayrılan tüm kaynakların önemli bir payını oluşturacaktır.

Madde 26

Dünya Kültür Mirası Komitesi ve yardım alan devlet yaptıkları anlaşmayla, bu sözleşme hükümleri gereği uluslararası yardım sağlanan bir program veya projenin yürütüleceği koşulları saptayacaklardır. Anlaşmayla konulan kurallara uygun olarak himaye altına alınmış varlığın korunmasına, muhafazasına ve teşhirine devam etme sorumluluğu bu uluslararası yardımı alan devlete ait olacaktır.

Eğitim Programları

Madde 27

1. Bu sözleşmeye taraf devletler, kendi haklarına ilişkin olan sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde tanımlanan kültürel ve doğal mirasa karşı bağlılık ve saygı hislerini güçlendirmek için, bütün uygun araçlarla ve özellikle eğitim ve tanıtma programlarıyla çaba göstereceklerdir.
2. Taraf Devletler, kamuoyunu, kültür mirasını tehdit eden tehlikelerden ve Sözleşmenin uygulanması için yürütülen etkinliklerden geniş biçimde haberdar etmeyi taahhüt ederler.

Madde 28

Sözleşme çerçevesinde uluslararası yardım alan bu sözleşmeye taraf devletler, kendisi için yardım alınan kültürel varlığın öneminin ve bu yardımın oynadığı rolün bilinmesi için uygun önlemleri alacaklardır.

Raporlar**Madde 29**

1. Bu Sözleşmeye taraf Devletler, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel kuruluna, onun tarafından belirlenen tarih ve formatta verecekleri raporlarda, kabul ettikleri yasal ve idari hükümler ve bu sözleşmenin uygulanması için yaptıkları diğer işlemler hakkında bu alanda kazandıkları tecrübenin ayrıntıları ile birlikte bilgi vereceklerdir.
2. Bu raporlar Dünya Kültür Mirası Komitesi'nin dikkatine sunulacaktır.
3. Komite, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı'nın her olağan oturumunda faaliyetleri hakkında rapor verecektir.

Son Hükümler**Madde 30**

Bu sözleşme, beş metni de aynı derecede geçerli olmak üzere, Arapça, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak hazırlanmıştır.

Madde 31

1. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütüne üye devletlerin kendi anayasal yöntemlerine göre onaylarına ve kabullerine tabi olacaktır.
2. Onay veya kabul belgeleri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürüne sunulacaktır.

Madde 32

1. Bu sözleşme Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü üyesi olmayıp, örgütün Genel Konferansı tarafından sözleşmeye katılmaya çağrılan bütün devletlerin katılmasına açık olacaktır.

- 2. Katılma, bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürüne verilmesiyle vuku bulacaktır.**

Madde 33

Bu sözleşme, yirminci onay, kabul veya katılma belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra, fakat sadece onay, kabul veya katılma belgelerini bu veya önceki bir tarihte tevdi eden devletler bakımından yürürlüğe girecektir. Diğer her devlet için, Sözleşme kendi onay, kabul veya katılma belgesinin tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 34

Aşağıdaki hükümler, Sözleşmeye taraf olan devletlerden federal veya üniter olmayan anayasal sisteme sahip olanlarına uygulanacaktır.

- a) Bu Sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasının federal veya merkezi yasal gücün yargı yetkisi alanına girdiği hallerde, federal ve merkezi hükümetin yükümlülükleri, federal devlet olmayan taraf devletlerinkilerle aynı olacaktır.**
- b) Bu sözleşmenin uygulanmasının, federasyonun anayasal sistemi icabı, yasal önlemler almakla yükümlü tutulmayan ve federasyonu oluşturan her bir devlet, ülke, eyalet veya kantonun yargı yetkisi alanına girdiği hallerde Federal Hükümet, anılan hükümleri, kabulü tavsiyesiyle böyle devletlerin, ülkelerin, eyaletlerin veya kantonların yetkili makamlarının bilgisine sunar.**

Madde 35

- 1. Bu sözleşmeye taraf olan her devlet sözleşmeden çekilebilir.**
- 2. Çekilme, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürüne sunulacak yazılı bir belge ile duyurulacaktır.**

3. Çekilme, çekilme belgesinin alınmasından 12 ay sonra geçerli olacaktır.

Bu, çekilen devletin mali yükümlülüklerini, çekilmenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar etkilemeyecektir.

Madde 36

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürü, örgüte üye devletlere, 32. maddede sözü edilen Örgütü üye olmayan devletlere ve Birleşmiş Milletlere 31. ve 32. maddelerde belirtilen bütün onay, kabul ve katılma belgelerinin ve 35. maddede belirtilen çekilme belgelerinin tevdi edildiğini bildirecektir.

Madde 37

1. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı tarafından tadil edilebilir. Bununla beraber, böyle bir tadil yalnızca tadil edilmiş sözleşmeye taraf olan ülkeleri bağlar.
2. Eğer Genel Konferans bu sözleşmeyi tamamen veya kısmen değiştiren yeni bir sözleşme benimserse, yeni sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, bu sözleşme tadil edilen sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onaya, kabule veya katılmaya açık olmayacaktır.

Madde 38

Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 102. maddesi uyarınca, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürünün isteği üzerine Birleşmiş Milletler Sekreteryasınca tescil edilecektir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansının on yedinci oturum Başkanının ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Müdürünün imzalarını taşıyan iki geçerli nüsha olarak Paris'te 23 Kasım 1972'de yapılmış olup, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü arşivlerinde saklanacak ve aslına uygunluğu

onaylanmış suretleri 31. ve 32. maddelerde belirtilen Devletlere ve Birleşmiş Milletlere gönderilecektir (14.4. 1982 tarih ve 2658 Sayılı Kanunla katılmamız uygun bulunan bu Sözleşme, 23.5. 1982 tarih ve 8/4788 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.2.1983 tarih ve 17959 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır).

EK4

T.C.

İZMİR

4.İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO:2003/1070

KARAR NO:20

DAVACI : Emel Güney

Yakaköy No:173 Bornova/İZMİR

DAVALI : Kültür ve Turizm Bakanlığı –ANKARA

DAVANIN ÖZETİ : İzmir-Bornova İlçesi, Yakaköy Köyü, Köyaltı Mevkiinde, K 18 C22 D3 pafta, 122 ada ve 24 parselde bulunan taşınmazın 2. derece doğal sit ilan edilmesine ilişkin İzmir 1.Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun_17.4.2003 gün ve 10503 sayılı kararının ;taşınmazın içinde bulunduğu köy yerleşim alanının eski bir kırsal yerleşimi olduğu, turizme yönelik hiçbir alan kullanımının bulunmadığı, doğal alan niteliği taşımadığı, bu alanın 2.derece doğal sit kapsamında değerlendirilmesinin hukuka aykırı olduğu iddialarıyla iptali istenilmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ : Davacıya ait parsel için kurul tarafından mahkeme kararlarına uyularak karar alındığı, alınan kararın hukuka uygun olduğu öne sürülerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren İzmir 4. İdare Mahkemesince dava dosyası ve mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması üzerine bilirkişilerce verilen bilirkişi raporu incelenerek işin gereği görüldü:

Dava, İzmir-Bornova İlçesi, Yakaköy Köyü, Köyaltı Mevkiinde, K 18 C22 D3 pafta, 122 ada ve 24 parselde bulunan taşınmazın 2.derece doğal sit ilan edilmesine ilişkin İzmir 1.Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma

Kurulunun 17.4.2003 gün ve 10503 sayılı kararının iptali istemiyle açılmıştır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinin (a-3) bendinde “sit” tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzer özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar olarak tarif edilmiş, korunması gerekli Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit, Tescili ve Sit Alanı Sırasındaki Müktesep Hakların Korunması ile ilgili Yönetmeliğin 3. maddesinin (b) bendinde de; “Tabii Sit” ilginç özellik ve güzelliklere sahip olan ve ender bulunan korunması gerekli alanlar ve taşınmaz tabiat varlıkları olarak tanımlanmıştır.

Anılan Yasanın 7. maddesine, korunması gerekli taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Bakanlıkça doğrudan doğruya veya diğer ilgili kurum ve kuruluşların uzmanlarının yardımlarından faydalanılarak yapılacağı, yapılacak tespitlerde kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özelliklerinin dikkate alınacağı, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tespitlerin koruma kurulu kararı ile tescil edileceği, 8. maddesinde de, 7. maddeye göre tescil edilen korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespiti ve bu alanlar içinde inşaat ve tesisat yapıp yapılamayacağı konusunda karar alma yetkisinin Bölge Kurullarına ait olduğu hükümleri yer almaktadır.

Bu belirleme ve tanımlamalardan da hareketle, günümüzde “doğal sit” kavramı, kıt ve sınırlı doğa parçalarının doğallığı ve güzelliği ile günümüz insanına sunulabilmesi, ileriki kuşaklara bozulmadan ve gerektiğinde daha güzel görünüm kazandırılarak aktarılabilmesi, genel ve korumacı bir planlama anlayışından yoksun kıyı yapılaşmasının önüne geçilebilmesi, ağaçlık ve sulak alanların tahribinin önlenmesi, doğal bir özelliği ve güzelliği

olmasa dahi salt hızla büyüyen büyük şehirlerin içinde ve yakın çevresindeki doğa parçaları olmaları nedeniyle önemli korumaya değer varlıklar haline gelen alanların korunması gibi anlam ve içerik kazanmıştır.

T.C.

İZMİR

4. İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO: 2003/1070

KARAR NO: 2004/1034

Dava dosyasının incelenmesinden, İzmir-Bornova İlçesi, Yakaköy Köyü, Köyaltı Mevkiinde, K18 C22 D3 pafta, 122 ada ve 24 sayılı parsel üzerinde bulunan taşınmazın 1. derece doğal sit olarak tescil edilmesine ilişkin İzmir 1. Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 24.6.1999 günlü, 8048 sayılı kararının mahkememizin E:1999/948-949 arasında açılan davalar sonucu verilen K:2000/1033-1034 nolu iptal kararlarının Danıştay 6. Dairesinin onanması üzerine bahse konu taşınmazın dava konusu 17.04.2003 gün ve 10503 sayılı kurul kararı ile bu kez 2. derece doğal sit alanı içine alındığı anlaşılmaktadır.

Uyşmazlık konusu parsel bir bütünün parçası niteliğinde olduğundan, yörenin bir bütün olarak ele alınması suretiyle tesis edilmiş bulunan işlemin hukuka uygunluğunun, yine yörenin bir bütün olarak ele alınması ve incelenmesi suretiyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, davacı adına kayıtlı İzmir-Bornova İlçesi, Yakaköy Köyaltı Mevkiinde, K 18 C22 D3 pafta, 122 ada ve 24 sayılı parsel üzerinde yer alan taşınmazın 2. derece doğal sit niteliği taşıyıp taşımadığının saptanması amacıyla mahkememizce yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmesi üzerine, Danıştay'ın sit alanı belirlemesine ilişkin benzer dosyalardaki içtihadına uygun olarak İzmir'de kurulu olan dört İdare Mahkemesinde de uyşmazlık

konusu alana ilişkin olarak çok sayıda dava açıldığı dikkate alınarak alınarak öteki idare mahkemeleri ile gerekli koordinasyon kurulduktan sonra Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyeleri Prof. Dr. Bülent Özkan ile Prof. Dr. Efram Küçükerbaş ve Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Asaf Koçman'ın katılımlarıyla oluşturulan ortak bilirkişi kuruluy la yerinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen raporda; uyuşmazlık konusu taşınmazın yeri, konumu, durumu ve özellikleri açıklanmış ve sonuç olarak; belirtilen nitelikleri 2863 sayılı Yasa ve Yönetmelik hükümleri K.T.V.K. Yüksek Kurul ilke kararları yönünden değerlendirildiğinde ve kamu yararı göz önünde bulundurulduğunda uyuşmazlık konusu alanın topoğrafik, jeomorfolojik yapı ve özellikler, yerel iklim koşulları, hidrografi ve doğal bitki örtüsü gibi ekolojik unsurların ilişkileri ve peyzaj yapısı bütünlüğü içinde 2. derece doğal sit özellikleri taşımadığı, kanaati belirtilmiş olup bilirkişi raporuna davalı idarece yapılan itiraz yerinde görülmemiştir.

Bu durumda, verilecek karara esas alınabilecek nitelikte bulunan bilirkişi raporu ile dosyadaki bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesinden, davacıya ait taşınmazın 2. derece doğal sit özellikleri taşımadığı anlaşıldığından, dava konusu işleminde yasal isabet bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemin iptaline, aşağıda dökümü yapılan 451.200.000.-lira yargılama giderinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, artan posta ücretinin istemi halinde davacıya iadesine, kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Danıştay'a temyiz yolu açık olmak üzere 16.9.2004 gününde oy birliğiyle karar verildi.

BAŞKAN	ÜYE	ÜYE
İbrahim AYDOĞDU	Mehmet ÇABUK	Sadık SAĞLAM
(27473)	(32778)	(37789)

YARGILAMA GİDERLERİ**Başvurma harcı: 7.850.000-TL****Karar Harcı : 7.850.000.-TL****Keşif Gideri : 400.000.000-TL****Posta Gideri : 35.500.000-TL****TOPLAM: 451.200.000-TL (4. İdare Mahkemesi Arşivi).**

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

İsim : Aylin
Soyad : ZENGİN
Doğum Tarihi : 22-04-1980
Doğum Yeri : Amasya
Milliyeti : T.C.
Medeni Hali : Bekar
Yabancı Dil : İngilizce
Telefon : 0-533-2506616
e-posta : aynzenngn@ yahoo.com

EĞİTİM DURUMU

1986-1991 : Mehmet Varinli İlkokulu/ Amasya
1991-1998 : Amasya Anadolu Lisesi/ Amasya
1999-2004 : E.Ü. Zir. Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü
2004-2007 : E.Ü.Fen Bil.Ens. Peyzaj Mim.Anabilim Dalı